

Linda Bäckman

Integration i projektform - en kartläggning av integrationsprojekt i Svenskfinland

Integration i projektform - en kartläggning av integrationsprojekt i Svenskfinland

Linda Bäckman

**MIGRATIONS-
INSTITUTET**

FOLKTINGET
SVENSKA FINLANDS FOLKTING

Utredningen har gjorts i samarbete med Svenska Finlands folkting.

Publikationer/Julkaisuja 20, 2017

Utgivare/Julkaisija: Migrationsinstitutet,

Centret för Svenskfinland/Suomenruotsalainen yksikkö

http://www.migrationinstitute.fi/sv/centret_for_svenskfinland

Copyright: Migrationsinstitutet & författare/

Siirtolaisuusinstituutti & kirjoittaja

ISBN 978-952-7167-47-2 (tryckt/painettu)

ISBN 978-952-7167-48-9 (eBook)

ISSN 2343-3507 (tryckt/painettu)

ISSN 2343-3515 (eBook)

Painosalama Ab – Åbo 2017

Förord

Integrationen för invandrare i Finland och Svenskfinland är ett aktuellt ärende inom olika sektorer i samhället. Mycket har gjorts, men mycket återstår att göra. Under årens lopp, framför allt sedan början av 2000-talet har ett flertal projekt i landet utförts, med tanke på att främja integrationen. Svenskfinland har kännetecknats av en del goda integrationsmodeller som underlättat invandrarnas tillvaro i landet. Integrationen är till en stor del beroende av insatser i projektform.

Målsättningen med denna rapport är därför att kartlägga integrationsprojekt som berör områden i Svenskfinland. Med kartläggningen som grund, får beslutsfattare och myndigheter en bredare kunskapsbas att stå på, de får mera information om vilka projekt har avslutats och vilka projekt som är på gång. Det vill säga en helhetsbild av hur integrationsarbetet i Svenskfinland samordnas i projektform. Vidare får projektaktörer mera information om vad som är på gång i olika delar av Svenskfinland, med ett intensivare samarbete mellan aktörerna som följd.

Ett resultat av rapporten ger vid handen att projekten främst berört sysselsättnings- och utbildningsfrågor. Det finns därmed andra områden som borde behandlas mera ingående. Såsom antirasistisk verksamhet och familjefokuserade projekt.

Min förhoppning är att rapporten bidrar till mera kunskap om integration i projektform, mera samarbete mellan aktörerna, såsom myndigheter, beslutsfattare och aktörer inom tredje sektorn. Samt alla som berörs av integrationsprojekten.

Till slut vill jag tacka alla de aktörer som varit med i kartläggningen. Jag vill rikta ett stort tack till rapportens författare, FM Linda Bäckman, som utfört ett utomordentligt arbete med rapporten. Tack också för värdefulla kommentarer till specialforskare Marja Tiilikainen och direktören för Migrationsinstitutet, Tuomas Martikainen. Utredningen har utförts i samarbete med Svenska Finlands folkting.

Magnus Enlund
Projektledare
Migrationsinstitutet/Centret för Svenskfinland

Innehåll

Förord	3
1 Inledning	7
1.1 Inledning.....	7
1.2 Rapportens syfte och målsättningar.....	7
1.3 Material och metod.....	9
1.4 Upplägg.....	9
2 Integration i teori och praktik	10
2.1 Vad menar vi med "integration"?.....	10
2.2 Integrationstjänsterna i Finland.....	13
2.3 Tidigare forskning om integration.....	15
2.4 Integration i Svenskfinland.....	19
2.5 Sammanfattning.....	21
3 Översikt över integrationsprojekt i Svenskfinland	22
4 God praxis i integrationsprojekten	76
4.1 Projektens målsättningar och åtgärder.....	76
4.1.1 Skapande av modeller.....	78
4.1.2 Syssetsättningsåtgärder.....	79
4.1.3 Utbildnings- och andra kompetenshöjande åtgärder.....	80
4.1.4 Träffpunkter och sociala band.....	81
4.1.5 Sammanfattande diskussion.....	82
4.2 God praxis ur integrationsprojekten.....	83
4.2.1 Punkt 1: Målinriktad.....	84
4.2.2 Punkt 2: Klientcentrerad.....	84
4.2.3 Punkt 3: Anpassad till situationen.....	85
4.2.4 Punkt 4: Verkningsfull.....	86
4.2.5 Punkt 5: Avbildbar.....	87
4.2.6 Punkt 6: Generaliserbar.....	87
4.2.7 Sammanfattande diskussion och exempel.....	88
5 Avslutande diskussion och slutsatser	90
5.1 Om projektverksamhet och integration.....	90
5.2 Framtidsutsikter.....	92
5.3 Rapportens begränsningar och slutsatser.....	94
6 Källhänvisningar	96
Suomenkielinen tiivistelmä	99

1

Inledning

1.1 Inledning

Invandrarers inkludering i det mottagande samhället debatteras i dag i flera europeiska länder. Invandringen har igen blivit ett hett ämne särskilt efter att ett större antal asylsökande än på länge anlände i Europa år 2015. I debatterna glöms det ibland bort att invandringen inte är något nytt fenomen: i alla tider har människor rört sig inom och över landsgränser. Invandringen till Finland representeras ofta fortfarande som ett nytt fenomen, och i västeuropeisk jämförelse är den relativt låg. Men trots det har Finland i minst tre årtionden haft en ökad invandring, och under början av 2000-talet har även integrationspolitiken och –åtgärderna utvecklats. Vid millennieskiftet utgjorde antalet personer födda utomlands ungefär 2,6 % av befolkningen. År 2016 hade andelen stigit till 6,5 %, och representerade 180 olika nationaliteter (Statistikcentralen).

Vad är det då som integration syftar till? Att integration är viktigt presenteras ofta som en självklarhet, men utan att precisera vad den innebär. Integrationen omfattar flera olika nivåer av samhället, å ena sidan ur invandrarens perspektiv, och å andra sidan det mottagande samhällets. I Svenskfinland blir detta särskilt intressant, då det handlar om en minoritet som på många orter samtidigt utgör majoritetsbefolkningen. Denna rapport samlar beskrivningar av integrationsprojekt i Svenskfinland. En sådan översikt har hittills inte funnits till handa.

1.2 Rapportens syfte och målsättningar

Svenskfinland är ett stort område geografiskt sett, och dess regioner skiljer sig märkbart från varandra. Från huvudstadsregionens storstäder till den österbott-

niska landsbygden har det dock länge funnits initiativ för att främja en lyckad integration. Olika integrationsprojekt har förverkligats med ekonomiskt stöd från bl.a. EU:s fonder, staten, Leader och Svenska Kulturfonden, i samfinansiering med kommunerna. I praktiken handlar det ofta om lokal vilja att ta vara på de möjligheter som invandring innebär, och att bemöta dess utmaningar. Den här rapportens syfte är att samla ihop beskrivningar över hittills utförda och pågående projekt i Svenskfinland, och att analysera dem med fokus på god praxis som hämtats ur projekten. Målsättningen är att få en överblick över det integrationsarbete som gjorts genom projekt, och genom en inventering av nuläget också peka på eventuella behov i framtiden.

I rapporten fokuserar jag på de invandrings- och integrationsprojekt som förverkligats under 2000-talet, efter att den första lagen om främjande av integration trädde i kraft. Rapporten är avgränsad så att de inkluderade projekten har eller har haft en särskild budget och rapporteringsskyldighet, och en särskild koordinator eller projektledare. Därtill finns det en mängd mindre projekt som utförs av föreningar och grupper, och som sannolikt spelar en viktig roll för integrationens helhet. Eftersom dessa skulle vara svåra att systematiskt kartlägga inom ramen för projekttiden för denna rapport faller de utanför dess fokus. Rapporten ska heller inte ses som heltäckande – trots försök att hitta alla projekt som gjorts i Svenskfinland är det ofrånkomligt att vissa inte har nåtts. Uppgifter om tidigare projekt är inte alltid lätta att hitta, och flera hemsidor har upphört att existera eller att uppdateras, vilket sannolikt reflekterar karaktären av arbete som utförs på projektbasis. Dock torde rapporten innehålla de största projekten som utförts i anknytning till Svenskfinland.

Syftet med rapporten är inte att få fram insatser som särskilt främjar svensk integration, men rapporten avgränsar sig till sådana projekt som på något sätt inkluderar det svenska språket. Vissa projekt har som uttryckligt mål att förbättra de svenskspråkiga integrationsstigarerna, eller att höja antalet invandrare som väljer svenska som integrationsspråk, men i den här rapporten kommer jag att fokusera på åtgärder som tagits för att främja integration på ett mer allmänt plan. Olika regioner har olika behov och möjligheter, och projekten återspeglar dessa.

En liknande översikt över finskspråkiga projekt publicerades av Befolkningsförbundet för ungefär tio år sedan (Ruhanen & Martikainen 2006). Den rymmer ett avsevärt större antal projekt (139 stycken), vilket också pekar på skillnader i fältets storlek vad gäller integration på finska och svenska. I analysen i kapitel 4 kommer jag delvis att hänvisa till Befolkningsförbundets rapport, men tanken är inte att jämföra de finska och svenska projekten i någon större utsträckning. Däremot strävar denna rapport till en översikt över de projekt som gjorts på svenskt håll. En sådan översikt finns inte från tidigare.

1.3 Material och metod

Som stöd för denna rapport fungerar främst tillgängliga uppgifter om de projekt som förverkligats eller pågår vid skrivande stund. Projektbeskrivningar, slutrapporter, hemsidor och medieartiklar ligger som grund för beskrivningarna. Därtill har telefonintervjuer gjorts med nyckelpersoner (koordinatorer, projektledare, integrationssekreterare osv.) i största delen av projekten. Dessa kommer att analyseras mot bakgrund av teoretiska synpunkter på vad integration innebär, samt de praktiska och juridiska ramar som gäller i Finland. Sju nyckelpersoner på olika orter har dessutom intervjuats för att få fram mer övergripande perspektiv på integrationsarbetet. Många av dessa personer har varit med och utformat de projekt som genomförts i deras respektive regioner. Rapporten omfattar inte en systematisk genomgång av projektens slutrapporter, dels på grund av arbetets tidsram och dels på grund av att deras tillgänglighet och omfattning varierar.

1.4 Upplägg

Rapporten inleds med en översikt kring integration i teori och praktik. I såväl nationell som europeisk politik debatteras invandras integration flitigt och ibland hetsigt, men samtidigt finns ingen enhetlig uppfattning om vad integration, eller god integration, egentligen innebär. Översikten tar upp teoretiska perspektiv som ligger som grund för analysen av god praxis ur de finlandssvenska projekten. Den beskriver också hur integrationen är organiserad på myndighetshåll i Finland, och vilka juridiska ramverk som styr denna organisation. Under de senaste åren har frågan kring integration på svenska i Finland blivit allt mer aktuell, och rapporten omfattar en översikt av tidigare rapporter kring frågan.

Projekten beskrivs i kronologisk ordning i avsnitt 3. På detta sätt får läsaren förhoppningsvis också en inblick i utvecklingen av både invandringsmönster och svar på dem i form av understödda projekt under de två senaste årtiondena. I samband med projektbeskrivningarna presenteras också de intervjuade nyckelpersonerna genom korta vinjetter. I analysen presenteras projektbeskrivningarna och intervjumaterialet gemensamt, med fokus på god praxis. Avsnitt 5 sammanfattar diskussionen och presenterar de huvudsakliga slutsatserna.

2

Integration i teori och praktik

2.1 Vad menar vi med "integration"?

Integrationspolitiken i Europa har en relativt kort historia: länge tänkte man att de gästarbetare som flyttade mellan de olika europeiska länderna var temporära invånare som skulle flytta tillbaka efter några år. Detta var även planen bland många av dem som flyttade. Inte förrän under sent 1900-tal började man på politisk nivå intressera sig för invandrades anpassning till det nya hemlandet, efter en flytt som för många blev permanent. I flera länder, inklusive Finland, hade integrationsarbetet i praktiken kommit igång redan innan det fanns officiella planer eller lagar för dess utformning (Saukkonen 2013). I dag gör Statsrådet upp ett integrationsprogram för fyra år i taget, med aktuella målsättningar för integrationsfrämjande. På europeisk nivå utgör MIPEX, Migrant Integration Policy Index, ett verktyg för att mäta invandrades integration och göra jämförelser mellan de olika europeiska länderna.

Vad menas då med "integration"? Trots att frågan debatteras flitigt, saknar termen en enhetlig definition. I politisk- och mediediskurs samt i vardagligt tal syftar termen till synes både på processen mot tillhörighet, och samtidigt på dess mål, som ofta mäts genom kvantitativa aspekter. Inom internationell forskning hänvisar man ofta till John Berrys (1997) tidiga modell över invandrades anpassning till det nya landet de flyttar till. Berry menar att integration är ett bland flera alternativ, såsom assimilering eller segregering, och att integration representerar en kombination av att bibehålla den ursprungliga kulturen, men att också delta som jämbördig medlem i det nya samhället. Portes och Zhou (1993) för fram en teori om segmenterad assimilering, vilket innebär att invandrare eller invandrargrupper integreras till en viss samhällsgrupp eller social klass. I sin undersökning av barn till invandrare i USA visar de hur barnen i den så kallade "andra generationen" integreras i olika segment av samhället,

och att deras integration kan innebära både en förbättrad eller försämrad ställning i jämförelse med föräldrarnas. Dessa tendenser kopplar de till faktorer som hudfärg, ort och avsaknaden av vägar för social mobilitet. Senare forskning har ifrågasatt om man kan utgå ifrån en etnisk grupp vad gäller segmenterad assimilering. Crul (2016) pekar på att i nutida mångfald finns det från samma ursprungsland invandrare i många olika segment av samhället, både väletablerade och nyanlända. Därtill har också majoritetsbefolkningen förändrats, och i flera västeuropeiska städer utgör minoriteter i dag majoriteten. Integrationen kan också gå i olika takt inom olika områden (såsom arbete, boende, utbildning osv.), och familjemedlemmars integration sker inte alltid i samma takt. Vidare påpekar Crul och Schneider (2010) att integrationen i Europa påverkas av olika slags samhällsstrukturer i de olika europeiska länderna. De nämner till exempel de skandinaviska ländernas starka tradition kring välfärdsstaten, som ska främja jämlikhet bland invånarna.

Indikatorer för integration har utarbetats i olika sammanhang. En modell som ofta nämns i forskning är Ager och Strangs (2004, 2008) indikatorer för särskilt flyktingars integration, utarbetade i Storbritannien. Sysselsättning, boende, utbildning och hälsa utgör de områden som ofta anses vara av central betydelse vad gäller både förutsättningar för och indikatorer på integration. Sociala aspekter är också viktiga: integration anses vara en *tvåvägsprocess*, där mellanmännisklig växelverkan möjliggör en känsla av att höra hemma. Språkkunskaper och samhälls- och kulturkännedom anses i allmänhet vara betydande för att invandrare ska ha tillgång till t.ex. arbetsmarknaden och kunna delta aktivt i samhället, men de gäller också åt andra hållet – t.ex. myndighets- och hälsovårdspersonal måste lära sig om att arbeta med hjälp av tolkning, och att bemöta människor av olika kulturbakgrund. Ager och Strang nämner avsaknaden av konflikter som den mest grundläggande nivån av integration, men det förväntas också att människor aktivt är i kontakt med varandra. Små gester av vänlighet i vardagen har visat sig vara av stor betydelse för en känsla av tillhörighet. Dessutom nämner författarna säkerhet och stabilitet som en grundförutsättning för att integration ska äga rum. Om en person inte känner sig trygg i sin vardag är det svårt att känna sig hemmastadd. Fientliga attityder och rasism hindrar eller försvårar därmed integrationen. Agers och Strangs modell har som grund rättigheter och medborgarskap, på vilka förväntningar och skyldigheter förknippade med integration baserar sig. Flyktingar och andra invandrare ska få tillgång till samhällets tjänster och strukturer, och på sikt kunna påverka det samhälle de lever i.

Såväl på EU-nivå som nationellt har man också utarbetat och uppdaterat indikatorer för uppföljning av integrationen av invandrare. EU har utfärdat gemensamma principer kring integration för dess medlemsländer. Europeiska kommissionen och OECD nämner 27 indikatorer som relaterar till fem centrala

områden: sysselsättning, utbildning, hälsa, boende, delaktighet och dubbelriktad integration (Kotouttaminen.fi). Indikatorerna belyser dessa områden ur olika perspektiv, så att till exempel sysselsättning inte endast granskas genom statistik på huruvida invandrare är i arbete eller inte, men också vilken sorts kontrakt de som är i arbete har, hurdana arbetsförhållanden (till exempel arbetsdagens längd), i vilken mån de är överkvalificerade för det arbete de gör, och i vilken mån de är självförsörjande genom företag. Indikatorerna omfattar också mätinstrument för att se på invandrades boendesituation och dess koppling till deras ekonomiska ställning, bland annat genom att granska inkomst per hushåll, trångboddhet, och boendets kvalitet. Inom social inkludering mäts också medelinkomst, risk för fattigdom, andel fastighetsägare och uppfattad hälsa. Dessa indikatorer möjliggör en jämförelse med den infödda befolkningen i respektive land. Genom en bredd av indikatorer som är mätbara strävar man till en helhetsbild av hur det går för invandrare i de länder de flyttat till. Samtidigt beaktas också bland annat attityderna i mottagarlandet och upplevelser av diskriminering (OECD Indicators of Immigrant Integration 2015).

EU:s indikatorer för integration uppdateras kontinuerligt, och så även de nationella. Arbets- och näringsministeriet håller vid skrivande stund på att uppdatera sina indikatorer. I större städer följer man upp integrationen också på stadsnivå. Saukkonen (2017a) föreslår förbättringar i uppföljningen av integration inom Helsingfors stad. Här ingår en klarare definition av målgruppen för integration, och fokus på några centrala indikatorer i stället för den stora mängd som nu gör uppföljningen arbetsdryg. På basen av bland annat internationell forskningslitteratur, utredningar, samt nationella och regionala uppföljningar föreslår Saukkonen att de fem viktigaste områdena omfattar sysselsättning och förutsättningar för sysselsättning bland utlandsfödda helsingforsbor, delaktighet i samhället bland den utlandsfödda befolkningen, förverkligad jämlikhet bland andra generationen av personer med utländsk bakgrund, uppfattningen av sammanhållning bland alla som bor i Helsingfors samt deras ömsesidiga tillit, och boendeförhållanden samt regional segregering.

Helander (2015), i sin rapport Kan vi stå till tjänst? Integration på svenska i Finland hänvisar på samma sätt till strukturella, kulturella, kognitiva, sociala, politiska och identifikatoriska aspekter på integration, som motsvarar de områden som nämnts hittills. Han påpekar att då man undersöker integration ur ett perspektiv som fokuserar på språklig valmöjlighet och utbildningsfrågor, "blir statsmaktens definitioner och begreppsliggöranden mera relevanta än sofistikerade vetenskapliga definitioner. Invandrarna, organisationerna och utbildningsinstitutionerna har dessa statliga definitioner att leva efter, trots att de i vissa sammanhang är något grovhuggna och elementära" (Helander 2015: 22). Med andra ord kan det finnas ett glapp, eller åtminstone en karaktärsskillnad, mellan integrationsteorier, som Helander beskriver som "sofistikerade",

och de ramverk som i praktiken styr hur integrationsprocessen organiseras och uppfattas.

Slutligen kan man konstatera att ovannämnda trender är utbredda i europeisk integrationspolitik, även om en enhetlig definition, teori eller modell saknas (Castles m.fl. 2001). I Finland definierar lagen om främjande av integration begreppet på följande sätt:

”invandrarens och samhällets interaktiva utveckling med målet att ge invandraren de kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och arbetslivet samtidigt som invandrarens möjligheter att upprätthålla sitt eget språk och sin egen kultur stöds” (Lagen om främjande av integration 1386/2010, 3§)

Med andra ord beaktas den dubbelriktade processen, och lagen syftar till en mångkulturell struktur som stöder upprätthållandet av invandrarens språk och kultur. Finlands integrationspolitik liknar därmed bl.a. Storbritanniens och Sveriges, medan t.ex. Frankrikes policy karaktäriseras av assimilering och Tysklands länge bestod av särskilda åtgärder för gästarbetare (Saukkonen 2013). Nästa avsnitt ger en överblick över hur stödet för integration är organiserat i Finland.

2.2 Integrationstjänsterna i Finland

Då den första lagen om främjande av integration i Finland trädde i kraft år 1999 baserade den sig på erfarenheter av praktiskt integrationsarbete som redan hade skett i huvudstadsregionens större städer. På finska använder lagen termen ”kotoutuminen” (sv. ”att bli hemmastadd”), för att undvika de konnotationer om sammansmältning och förlorande av egen identitet som ordet ”integration” befarades ha (Saukkonen 2013: 92). Integrationslagen gav ramarna för det integrationsfrämjande arbete som sker som sektorsövergripande samarbete, och förpliktigade även kommunerna att göra upp sina egna integrationsplaner. En ny version av lagen trädde i kraft i år 2011, och den utgör den rådande lagstiftningen kring integration. Lagen har självfallet återspeglat sin tid, och i dess första version låg tyngdpunkten på humanitär invandring och integration av arbetslösa invandrare. Då arbetskraftsbehovet ökade på 2000-talet förändrades också invandringens karaktär, och i dess nya utformning år 2011 uppmärksammade lagen även den allt mer vanliga arbets- och familjerelaterade invandringen (Teikari 2015). Vid skrivande stund planeras en ny lag i och med social- och hälsovårdsreformen, där ansvaret för socialtjänster flyttas från kommunerna till landskapens tillväxtcenter.

I praktiken ligger alltså ansvaret för de integrationsfrämjande åtgärderna för tillfället på kommunerna och NTM-byråerna, och koordineras via Arbets- och näringsministeriet. Tjänsterna riktar sig främst till flyktingar och arbetsökande invandrare. Integrationslagen betonar vikten av basinformation om det finländska samhället, och om rättigheter och skyldigheter i det finländska arbetslivet. När en person får uppehållstillstånd ska hen delta i en inledande kartläggning, där färdigheter (tidigare utbildning, arbetshistoria, språkkunskaper osv.) och behov bedöms. På basis av kartläggningen gör man upp en treårig personlig integrationsplan, som syftar till att invandraren ska bli sysselsatt i arbete eller studier. På detta sätt kretsar integrationsåtgärderna i Finland främst kring arbete, och integrationens framgång mäts ofta i arbetspolitiska termer. De som befinner sig utanför arbetslivet, dvs. småbarnsföräldrar (ofta kvinnor) och äldre, riskerar därmed att falla emellan, och på senare tid har särskilda insatser riktats till dem. Saukkonen (2013: 94) nämner att en ytterligare utmaning i finländsk integrationspolitik är hur de strategiska mål som fattas på statlig nivå förverkligas i kommunerna, som ofta har begränsade resurser. Integrationsinsatserna är samtidigt införlivade i kommunernas vanliga social- och hälsovårdstjänster, och t.ex. daghem och skolor spelar en viktig roll.

I samband med den senaste uppdateringen av integrationslagen beslutades det om ett tidsbundet pilotprojekt, Osallisena Suomessa – Delaktig i Finland, med ett trettiotal regionala projekt för att bedöma hur olika integrationsmodeller fungerar i praktiken. Projektet i sin helhet utvärderade integrationsutbildningens finansiering, struktur och innehåll på basen av erfarenheterna ur de regionala projekten. De svensk- och tvåspråkiga projekten i huvudstadsregionen, Raseborg, Sydösterbotten och Vasa presenteras i kapitel 3 av denna rapport.

Under de senaste åren har stor vikt lagts på integration och på god praxis som främjar den. Kompetenscentret vid arbets- och näringsministeriet upprätthåller en webbsida, där aktuell information och nyheter om integration publiceras på finska, svenska och engelska. Under år 2016 samlade centret in temavis information om god praxis gällande integrationen. Insatsen på att identifiera god praxis är också kärnan i det pågående projektet Kotona Suomessa – Finland Mitt Hem (2015 –2018). Listan nedan finns på kompetenscentrets sida integration.fi:

Hurdan är god praxis som främjar integrationen?

- Målinriktad: minskar etnisk ojämlikhet samt förbättrar de nyanländas välfärd och delaktighet i samhället
- Klientcentrerad: utgångspunkten är behoven och omständigheterna hos dem som ska integreras
- Anpassad till situationen: beaktar också utmanande omständigheter
- Verkningsfull: ger bättre resultat än tidigare ur klientens perspektiv

- Avbildbar: innehåller klart definierade väsentliga element och processer med hjälp av vilka man når det mål som är önskvärt med tanke på klienten
- Generaliserbar: verkningsfullheten kvarstår också när praxisen tas i användning i andra motsvarande verksamhetsomgivningar

2.3 Tidigare forskning om integration

I och med betoningen på arbetsmarknaden i integrationspolitiken används invandrarnas sysselsättningsgrad ofta som måttstock på hur väl integrationen har lyckats. Trots det är forskningen kring sysselsättning och karriärutveckling hos Finlands utlandsfödda befolkning förhållandevis knapphändig. Forsander (2013: 243) påminner om att om man granskar invandrades sysselsättningsgrad i tvärsnitt, ser den svag ut både i Finland och internationellt. Ett longitudinellt perspektiv är mer ändamålsenligt, då sysselsättningsgraden bevisligen förbättras då en person vistats i landet en längre tid. Dessutom lämnar en tredjedel av inflyttade dessutom landet inom tio år från tidpunkten för inflyttande.

Om man ändå ser på arbetslöshetsgraden bland invandrare jämfört med resten av befolkningen, var den länge tredubbel, men under 2000-talet sjönk arbetslösheten fram tills recessionen år 2008. År 2011 var 17,3 % av invånarna med invandrarbakgrund i Helsingfors arbetslösa, och 25,4 % av invandrarna i resten av landet (Forsander 2013). Det finns dock stora skillnader mellan olika nationaliteter, och också mellan olika regioner. Förutom att arbetslösheten är något lägre i Helsingfors än i resten av landet lyfts vissa orter upp som exempel på undantagsvist hög sysselsättning bland invandrare, och därigenom lyckad integration. Närpes, som har tagit emot invandrare ända sedan 1980-talet, är ett vanligt exempel. Först var det kvotflyktingar från Vietnam och senare Bosnien som anlände i Närpes, och på grund av det stora antalet företag inom främst metall- och växthusbranschen fanns det gott om lediga arbetsplatser. Den lokala befolkningens åldersstruktur och det livliga företagarlivet på orten gjorde att det fanns en reell brist på arbetskraft, och man rekryterade bl.a. från Bosnien, Polen och Vitryssland. Arbetsgivarna var tillägnade och hjälpte de nyinflyttade att hitta bostad, och genom ett tätt samarbete myndigheter emellan skapade man modeller som ofta tas upp som exempel på god integration (Mattila & Björklund 2013). Närpesmodellen kommer att diskuteras i mer detalj senare i detta kapitel.

Såsom framkommer ur indikatorer för integration, bör man förutom själva graden på sysselsättning även se på en del andra faktorer vad gäller invandrare och arbetslivet. I många länder, också i Finland, talar man ofta om risken att vissa lågavlönade jobb och branscher blir stämplade som "invandrarbranscher", och att invandrare fastnar i jobb med osäkra arbetsförhållanden och låga löner.

Vid ekonomiskt svåra tider förlorar invandrare sina jobb lättare än andra (Saukkonen 2017b). Om man ser på de vanligaste yrkena bland invandrare i Finland innehåller listan bl.a. städare, försäljare, byggarbetare, serveringspersonal, restaurangchef, frakt- och lagerarbetare samt IT-experter (Forsander 2013: 225). Många av dessa är typiska "inträdesyrken", med låga utbildnings- och språkkrav. Forsander påpekar dock att det är vilseledande att tala om t.ex. städ- och restaurangbranschen som "invandrarbranscher": andelen talare av främmande språk är förhållandevis liten inom alla branscher, och t.ex. inom städbranschen var 17 % av arbetskraften personer med annat modersmål än finska eller svenska. Den största andelen finns de facto inom undervisning i främmande språk, vid universitet, samt i tolk- och översättningsyrken. Samtidigt finns det tecken på "brain waste", dvs. att invandrades utbildning och kunnande inte tas tillvara på den finländska arbetsmarknaden. I en studie kring arbete och hälsa bland ryska, kurdiska och somaliska invandrare konstaterar Toivanen m.fl. (2013) att största delen (74 – 95 %) av deltagarna i studien ansåg att deras kunskap och färdigheter skulle räcka till för mer krävande arbetsuppgifter. Studien påvisade samtidigt till stor del väldigt positiva attityder: de flesta av deltagarna i studien var nöjda med sina jobb och sina chefer, och såg sitt arbete som en viktig del av sitt liv.

Det vore förenklat att se endast på sysselsättningsgraden för att avgöra hur väl invandrare integreras i samhället. Som diskussionen kring dess definition visade, är flera områden centrala för integration. En aspekt som har att göra med möjligheterna till delaktighet är strukturen kring rösträtt och kandidatur i val. Weide och Saukkonen (2013) konstaterar att Finland i internationell jämförelse har gynnsamma strukturer som möjliggör deltagande. Personer som haft uppehållstillstånd i minst två år får rösta i kommunalval; för andra val krävs medborgarskap. En studie kring kommunalvalet 2002 tyder dock på lågt valdeltagande: bland röstberättigade födda i Ryssland, Estland, Vietnam och Somalia låg valdeltagandet på 35 %. Samtidigt påvisar Pirkkalainen, Wass och Weide (2016) aktivt röstbeteende bland somaliska medborgare, vars valdeltagande var högre än bland annat motsvarande andel bland svenska medborgare. De lyfter också upp att skillnaderna mellan män och kvinnor vad gäller valdeltagande var väldigt lågt, i motsats till vanliga uppfattningar. En annan aspekt av integrationen vad gäller politiskt deltagande är hur många politiker som själva har utländsk bakgrund, och där är siffrorna fortfarande låga vad gäller riksdagsledamöter. Efter kommunalvalet 2017 rapporterade partierna att fler invalda representanter än tidigare hade utländsk bakgrund. Detta gällde framförallt i städer runtom i landet (Kaleva 10.4.2017).

Finlands lagstiftning och strukturer främjar alltså politiskt deltagande, och motverkar diskriminering. Samtidigt påvisar undersökningar att attityderna mot invandrare är något mer negativa än i resten av Europa (Mähönen & Jasinska-Lahti 2013: 248). Det finns dock stora skillnader, med mer positiva attityder

bland kvinnor, unga, högutbildade och personer som röstar på Vänstern och de Gröna å ena sidan, och mer negativa attityder bland män, äldre, lågutbildade och personer som röstar på Sannfinländarna eller högerpartier. Tudelningen av attityder har på senare tid varit föremål för flitig debatt kring samhällets "polarisering", inte minst efter ankomsten av ett relativt högt antal asylsökande år 2015. Mähönen och Jasinskaja-Lahti pekar också på en "etnisk hierarki" vad gäller attitydklimatet gentemot invandrare: attityderna mot dem som flyttat från närliggande länder, med undantag för Ryssland, är i stort sett mer positiva än gentemot flyktingar från mer avlägsna länder, som visuellt skiljer sig mer från största delen av majoritetsbefolkningen. Rasism och diskriminering påverkar invandras identifiering med majoriteten, och i sin doktorsavhandling om kurdiska flyktingars mottagande och integration i Finland respektive Storbritannien konstaterar Wahlbeck (1997) att de största hindren för integration vanligtvis inte ligger i invandrarnas "kulturella bagage", utan i faktorer som har att göra med mottagarlandet, såsom arbetslöshet, social isolering, diskriminering och rasism. Å andra sidan kan kulturella eller "etniska" föreningar ha en positiv inverkan på integration och upprätthållande av språk och traditioner. I Finland finns ett aktivt föreningsliv, och de första föreningarna som har att göra med invandrarbefolkningen grundades redan 1917 (Pyykkönen & Martikainen 2013). Sedan år 2008 verkar även delegationen för etniska relationer, ETNO, nuförtiden inom ramen för justitieministeriet. Till delegationens uppgifter tillhör att föra dialog mellan olika parter i samhället, och att fungera som ett sakkunnignätverk i frågor kring goda relationer, migration, integration, likabehandling och dialogen mellan olika befolkningsgrupper (Delegationens webbsida).

En relevant fråga i all diskussion och forskning kring integration är vad det är man förväntas att integreras till. Är det landet, regionen, staden eller byn, arbetsplatsen eller studiemiljön, grannskapet? Teorierna om segmenterad assimilering tar också upp att integration kan ske till en viss social klass. Helander (2015: 21) frågar sig om en nordisk, diasporisk och transnationell integration kan vara önskvärd och relevant. Med tanke på definitionen som en tvåvägsprocess gäller frågan också hur processen ser ut från mottagar-samhällets perspektiv. Eftersom Närpes figurerat som ett positivt exempel för integration, har man också frågat sig om Närpesmodellen kunde efterbildas annanstans. Närpesmodellen baserar sig enligt Mattila och Björklund (2013) på fyra hörnstenar: det sociala klimatet, kommunens roll, arbetsgivarnas roll och invandrarnas roll. För det första är det sociala klimatet gynnsamt: området har en stark egen emigrationshistoria och majoriteten är finlandssvenskar, som dessutom talar en dialekt som utgör en minoritet inom minoriteten. Detta anser författarna kan bidra till öppenheten gentemot och förståelsen av olikheter. Dessutom finns ett humant etos och en tradition av hjälpande, och en stark företagarkultur med många småföretag, där invandrarna inte blir en i massan

utan lär känna både arbetsgivare och andra på arbetsplatsen. Kommunen är liten, med tätt samarbete mellan olika sektorer. Arbete, boende, skola, språkkurser och annan infrastruktur har alla en viktig roll i integrationsprocessen, och kommunens strukturer har i Närpes pga. integrationsarbetets närmare tjugouåriga historia utvecklats hand i hand.

Det genuina behovet av arbetskraft har gjort att arbetsgivare tagit en aktiv roll och stött arbetstagarnas integration även utanför jobbet, bl.a. genom att hjälpa dem att hitta bostäder. Det arbete som skulle genomföras krävde heller inte "perfekta" språkkunskaper, och språkstudierna kunde kombineras med arbete. Den fjärde aspekten som Mattila och Björklund nämner är invandrarnas roll: de behövdes som arbetskraft i företagen, och i och med att hela familjer flyttade tillsammans och skapade nätverk bland egna landsmän och andra i lokalsamhället, har trivseln ökat. De inflyttade har också föryngrat åldersstrukturerna på orten. Med hjälp av finansiering från EU, staten och fonder har flera projekt fokuserat på att främja integrationen, och dessa har lett till positiva cirklar, där projekt har byggt på tidigare lyckade modeller. Som utmaningar i Närpes nämns bostadsbristen och den åtföljande höjningen av priser, men framförallt den osäkerhet som tillfälliga uppehållstillstånd innebär för familjer från utanför EU/ETA-området, för vilka uppehållstillståndet är avhängigt på arbete. Inkomstförutsättningarna för dessa uppehållstillstånd är också höga, med tanke på att levnadskostnaderna inte är på samma nivå i hela landet. Det har rapporterats om misstankar kring diskriminering (bl.a. Vasabladet 8.5.2017), där ett växthusföretag undersöks för diskriminering som gäller oregelbundna arbetstider, förbud mot pauser, försenade löneutbetalningar och hot om indragna uppehållstillstånd. Under de senaste årtiondena har väldigt få liknande fall rapporterats, men de är hur som helst oroväckande och bör tas på allvar.

Närpesmodellen har fått mycket synlighet, men kunde den användas annanstans? Även om liknande karaktärsdrag, som Närpes' utvandringshistoria och företagstradition inte lätt hittas annanstans, kan man lära sig av och tillämpa det som konstaterats främja integration där. Forskningen kring Närpes har dock fokuserat främst på faktorer som har att göra med arbete, och till exempel på invandrarnas sociala band och känsla av att höra hemma är mindre belysta områden. För tillfället pågår ett forskningsprojekt på annat håll i svenskpråkiga Österbotten. Inom projektet "Jag bor i Oravais" studerar man asylsökandes integrationsvägar, med fokus på vardagen. Integrationsvägarna i Svenskfinland är särskilt intressanta, då det handlar om integration till en nationell minoritet, samtidigt som den på de orter man integreras till kan utgöra en majoritet. I det avslutande avsnittet beskriver jag diskussionen kring svenskspråkig integration i Finland, dess möjligheter och utmaningar. Många av de projekt som beskrivs senare i rapporten anknyter direkt till dessa.

2.4 Integration i Svenskfinland

Svenskfinlands orter rymmer som nämnt vitt skilda förutsättningar och utmaningar. Medan integration på svenska i Österbotten har varit en självklarhet under årtionden, är utmaningarna fortfarande rätt stora i huvudstadsregionen vad gäller information och strukturer. Det har dock skett mycket under de senaste åren, och detta avsnitt tar upp dem i stora drag för att ge en översikt över nuläget.

Integration i Svenskfinland har främst diskuterats i tre rapporter: Via Svenska – Den svenskspråkiga integrationsvägen (Creutz & Helander 2012), Kan vi stå till tjänst? Integration på svenska i Finland (Helander 2015) och den nyligen utgivna rapporten Är integrationsspråket individens, kommunens eller statens val? Slutrapport över projektet Integration på svenska vid Kommunförbundet (Sundbäck 2017). Via Svenska beställdes av Tankesmedjan Magma som en del av projektet Delaktig i Finland, och hade som syfte att ta reda på vilken den potentiella målgruppen var för integration på svenska i huvudstadsregionen, och vilka utsikterna för detta var. Med hjälp av en enkät och intervjuer med invandrade personer som lärt sig svenska tar rapporten fram erfarenheter t.ex. vad gäller kontakten med myndigheter, arbetslivsfrågor och det finlandssvenska kollektivet. Författarna gjorde också på basis av olika sorters statistiskt material uppskattningar om antalet personer i huvudstadsregionen som har svenska som sitt integrationsspråk. Det visade sig att gruppen, trots att dess storlek varierade beroende på beräkningsgrund, i alla fall var tillräckligt stor för att utgöra en potentiell målgrupp för kommersiella åtgärder, beroende på vilka åtgärderna är.

Under Delaktig i Finland utvecklades den svenskspråkiga integrationen i Finland också genom tätare kontakt mellan de olika regionerna, genom t.ex. gemensamma nätverksträffar och studiebesök. Tillsammans kunde de föra fram synpunkter till arbets- och näringsministeriet, och i slutrapporten konstateras att intresset för de svenska projekten på myndighetshåll ökade under projektets gång.

Utredningen Kan vi stå till tjänst? utgör en fristående fortsättning på Via svenska, men med fokus på integrationstjänsterna i mottagarsamhället, med hela Svenskfinland som område. Utredningen tar upp teori kring integration, och undersöker integration på svenska ur flera perspektiv, bl.a. med fokus på mediedebatterna om frågan, myndigheternas ståndpunkter, och utbildningsfrågor. Den tar också upp integrationsprojekt som gjorts i de olika regionerna. Kan vi stå till tjänst? är den mest omfattande utredningen av läget kring integration på svenska i Finland som gjorts, och kom med ett antal rekommendationer. Som en följd av de identifierade behoven upprättades vid Kommunförbundet en tillfällig invandrarkoordinatorstjänst för integration på svenska. I invandrarkoordinatorers slutrapport (Sundbäck 2017) kommenteras vad som skett till dags datum inom de nämnda rekommendationerna.

Invandrarkoordinatorernas mandat gick ut på att koordinera, utreda och ta fram modeller för integration på svenska i Finland. Under det dryga året som invandrarkoordinatorernas anställning omfattade, utökades informationen om svensk integration (både via webben och i fysisk form), så att den nu är betydligt mer omfattande än förr. Dessutom gjordes kartläggningar, bl.a. en arbetsplatsenkät som påvisade positiva attityder till att anställa invandrare. Därtill utökades nätverkssamarbetet och fortbildningar ordnades för personer som jobbar med invandrare eller integrationsfrågor. Intressebevakningen utgjorde också en central del av arbetet. Invandrarkoordinatorernas tjänst upphörde dock i juni 2017, och hur fortsättningen ser ut är i skrivande stund oklart. Det som förefaller tydligt är att behovet för samordning och intressebevakning kvarstår. I slutrapportens rekommendationer ingår att stärka den systematiska informationen och utveckla myndigheternas kunskap om integration på svenska, att stärka strukturerna och särskilt utveckla integrationsutbildningarna i Södra Finland, och att trygga rätten till svensk integration även i framtiden, som påverkas av den stundande landskapsreformen. Därtill nämner invandrarkoordinatorerna att det finns ett behov av forskning kring integration på svenska i Finland, och hurdana fortsatta stigar personer som lär sig svenska som sitt integrations-språk har, till exempel vid flytt inom Svenskfinland. För tillfället finns åtminstone två forskningsprojekt vid Åbo Akademi som fokuserar på integration i Svenskfinland: Kosovos doktorsavhandling om den svenskspråkiga tredje sektorns roll i integrationen, och Björklund och Björkgrens forskningsprojekt om språklig och åskådningsinriktad integrationsverksamhet utgående från en fallstudie i en invandrartät kommun i Svenskfinland.

I den här rapporten går jag inte in på diskussioner kring för- och nackdelar med integration på svenska, eller på huruvida det är "lättare" att integreras i svenskspråkiga sammanhang eller områden. Samtliga projekt som tas upp tangerar på något sätt det svenska i Finland, men de sätt på vilka de gör det varierar stort. Detta hänger naturligtvis samman med förutsättningarna på de orter där projekten genomförs – i vissa fall är svenskan en självklar del av den initiala fasen av integration, i andra innefattar projektets karaktär en uttalad strävan till att stärka möjligheterna till att integreras på svenska.

Integrationsutbildningarna hänger i många fall nära samman med de projekt som kommer att tas upp i nästa kapitel, i och med att en stor del av projekten på något sätt inkluderar språkstudier. Språkkunskaper beskrivs ofta som nyckeln till integration och delaktighet, och denna uppfattning får man också då man granskar insatserna för att främja integrationen. Dock saknas det tills vidare på svenskt håll i Finland gemensamma nivåtest för svensk integrationsutbildning, och dessa håller på att skapas inom projektet En bra start i Österbotten, som en del av det nationella projektet Finland – Mitt hem. Integrationsutbildningen sköts i stor grad av den fria bildningen, vilket innebär en viss frihet, men även

att den kan se väldigt olika ut beroende på utbildningsenhet. Integrationsutbildning för vuxna på svenska finns på tio utbildningsenheter. Tre av dem finns i Nyland medan resten är i Österbotten (Sundbäck 2017: 12).

Slutligen kan man konstatera att integrationen på svenska i Finland har utvecklats betydligt under de senaste åren vad gäller information och strukturer. Med anledning av landskapsreformen finns ändå flera frågetecken kring dess framtid. Hur kommer den svenska integrationen att beaktas i landskapens utvecklingscenter? Kommer kommunerna att grunda bolag för att delta i upphandlingar om integrationsutbildning? Översikten av projekt i Svenskfinland som följer i nästa kapitel ger en inblick i hur integrationsarbetet utvecklats sedan tidigt 2000-tal.

2.5 Sammanfattning

Integration:

- syftar i allmänhet på en process där invandrare blir delaktiga i mottagar-samhället, och mottagarsamhället och dess institutioner utvecklas till att inkludera invandrare.
- mäts med hjälp av indikatorer på internationell, nationell och regional nivå. I Finland ligger stort fokus på sysselsättning.
- styrs i praktiken (integrationstjänsterna) av Arbets- och näringsministeriet och NTM-byråerna. En individuell integrationsplan görs upp för tre år.
- har att göra med individen och samhället i ett helhetsperspektiv, vilket indikatorerna och forskning belyser. Indikatorerna betonar arbete, utbildning, hälsa och boende, men också social inkludering, tillit, trygghet och aktivt deltagande t.ex. i val.
- på svenska har diskuterats under det senaste årtiondet, och samarbete mellan regioner har förstärkts. Förutsättningarna är olika beroende på regionernas karaktär. I huvudstadsregionen byggs svenskspråkiga integrationsvägar fortfarande upp, medan integrationsarbetet i Österbotten och på tvåspråkiga orter i Nyland pågått i flera årtionden.

3

Översikt över integrationsprojekt i Svenskfinland

De projekt som hittats kommer nu att presenteras i kronologisk ordning. Presentationerna tar upp vem som ansvarade för projektet, finansiering, och centrala uppgifter om dess målsättningar och innehåll. I mån av möjlighet beskrivs också responsen på projektet, såväl lyckanden som utmaningar.

Som nämndes är översikten begränsad till större projekt, med en särskild budget och koordinator. De flesta av projekten har haft finansiering från EU, antingen Europeiska socialfonden (ESF) eller Asyl-, migrations- och integrationsfonden (AMIF). Dessutom har många delfinansierats av staten via ministerierna. Svenska kulturfonden och Leader hör också till finansiärerna. I de flesta projekt ingår egen finansiering från till exempel kommunerna själva. Tredje sektorns projekt är här i en annan position.

I samband med genomgången av projekt i Svenskfinland blev det tydligt att det i de olika regionerna finns personer som varit särskilt engagerade i integrationsarbetet. Med hjälp av Kommunförbundets f.d. invandrarkoordinator identifierades sju personer i de olika regionerna: Eva-Maria Emet i Jakobstad, Ritva Mertaniemi i Vasa, Lilian Ivars i Sydösterbotten, Johanna Fogelström i Mariehamn, Börje Mattsson i Raseborg, Ann-Jolin Grüne i Helsingfors, och Catharina von Schoultz i Borgå. Intervjuerna med dessa personer skrevs ihop till korta vinjetter, som tar upp övergripande tankar om integrationen på området, eller aktuella frågor som påverkar den. Dessa texter är tänkta som ett komplement till projektbeskrivningarna, och pekar också på integrationsarbetets karaktär: enskilda personer kan ha en stor påverkan i hur arbetet kring integrationen utvecklas, och deras visioner spelar en viktig roll i arbetets kontinuitet. Samtidigt kan det alltid finnas risker då kunskap och erfarenhet centreras hos ett litet antal personer. Dock bör det nämnas att det på många orter, särskilt i Österbotten,

finns ett stort antal människor med lång erfarenhet av integrationsarbete, och många fler kunde ha intervjuats där för detta syfte.

I vissa fall var det inte självklart vilka projekt som skulle räknas som projekt som anknyter till Svenskfinland. Projekten SOLID VOICE och SOLID YOUTH vid Institutet för hälsa och välfärd är gränsfall, men eftersom de är unika i sitt slag och kan hämta något till läsaren av denna rapport är de här inkluderade. Förutom de projekt som nämns härnäst har följande projekt noterats, men mer information om dem har inte funnits att tillgå: Aktivering av invandrare, PIRI (Personlig information och rådgivning för invandrare), Bothnia Work. Det Mångkulturella Feståret, en satsning i skolorna kring högtider förknippade med olika kulturer, räknas här inte som ett projekt, utan som kontinuerlig verksamhet.

Next Step (1997 – 2001)

Invandrantjänsten i Raseborg

Finansiering: RAY, Länsstyrelsen

Next Step, som var ett tidigt integrationsprojekt i Västra Nyland och lade grunden för andra, senare projekt, hade som grundtanke att sammanföra personer i fara att marginaliseras - invandrare och arbetslösa - i gemensam verksamhet. Inom ramen för projektet gjorde man ett flertal större underprojekt på orten.

Invandrarkoordinatorn Börje Mattsson, som koordinerade Next Step, planerade projektets innehåll så att det inte skulle vara passiverande, utan ge en verklig nytta. Hans syn var att om en person utbildas till att jobba inom en viss bransch, ska man också se till att hen får möjlighet att verkligen jobba inom branschen. Han tog därmed initiativet att hyra en hall som stod tom, och inledde en kurs för bilreparering och –skötsel. Deltagarna var aktiva från projektets början, och deltog i att städa upp hallen och lära sig om bilservice. Likaså rustade man i Hangö upp en hotellfastighet, och engagerade projektdeltagarna i allt från renovering till tillverkning av gardiner och lakan som en del av kursen. Bägge projekten ledde till kooperativ, där de som ville stanna kvar var delaktiga i. Ett städkooperativ för långtidsarbetslösa kvinnor föll samman eftersom alla fick anställning. I ytterligare ett annat projekt fick kurder med specialkunskap i husbygge av lera utveckla system för detta miljövänliga sätt att bygga, delta i mässor och framföra sitt kunnande.

Källa:

Mattsson, Börje (fd. Invandrarkoordinator, Raseborg). (22.6.2017). Intervju.

PROTO (2003 – 2004)

Invandratjänsten i Raseborg

Finansiering: Europeiska flyktingfonden

Projektet Proto gick ut på att vägleda invandrare att själva organisera sig och att planera samt genomföra projekt. Man ordnade träffar runtom i landet med information om administration, finansiering och planering om hur man skapar egna projekt. I samband med träffarna diskuterade man problem och möjligheter som kunde ligga som grund för projekten. En handbok om att skapa projekt skrevs och delades ut inom ramen för projektet.

Källa:

Mattsson, Börje (fd. Invandrarkoordinator, Raseborg). (22.6.2017). Intervju.

Börje Mattsson, Raseborg

Under sina drygt 20 år som anställd inom integrationsarbetet i Västra Nyland, hann numera pensionerade Börje Mattsson ha tre olika titlar: flyktingsekreterare, invandrarsekreterare och slutligen invandrarkoordinator. Dessa titlar återspeglar förändringar i tänkandet kring invandrar- och integrationsfrågor som genomsyrat arbetet på orten.

- Den linjen som jag hade var att jag inte ville ha speciella projekt för invandrare, och allra minst särskilda projekt för flyktingar. Jag ville inte heller ha speciella projekt för arbetslösa. Projekt skulle alltid vara för arbetslösa och invandrare gemensamt, för att inte godkänna den motsättning som lätt uppkom, förklarar Mattsson.

År 1994 grundade han Karis aktivitetscenter, med avdelningar i Ingå och Ekenäs. Tanken var att ta avstånd från det passiverande i integrationskurserna, och att skapa mötespunkter där människor som på något sätt var i risk att marginaliseras träffades och aktiverades. Västra Nyland har tagit emot kvotflyktingar varje år sedan 1991, och för många är Börje Mattsson en av de första kontakterna. Han insåg tidigt vilka grundprinciper som skulle finnas i arbetet: alla invandrare skulle bemötas som vilka kommuninvånare som helst, och de ska från första början fatta sina egna beslut. Varje sektor inom kommunen ska bemöta invandrare som vilka som helst, och endast vid problem finns invandrarkoordinatorn som stöd. Dessa principer har följts stenhårt, berättar Mattsson. Medan bemötandet från tjänstemän och lokalbor har varit överväldigande positivt och samarbetet förflöpt väl, berättar Mattsson att hans initiativ ibland har bromsats av ledande tjänstemän, på senare tid särskilt med hänvisning till ekonomiska hinder.

- Jag kunde visa att vi är det enda området i Finland som tagit emot nya flyktingar varje år, och det har gått bra för dem, de har fått plats i samhället och inte kostat samhället något – vi har till och med gått på vinst, och om man tänker i andra än ekonomiska termer har vi definitivt gått på vinst, säger Mattsson.

Mattsson är känd för sitt okonventionella sätt och starka engagemang. Då kriget i Kosovo pågick, och statsminister Lipponen lovade att Finland kunde ta emot 200 flyktingar, beslutade Mattsson att ta tag i saken och byggde upp en mottagningscentral. På en kort tid ordnades bostäder och personal, och Mattsson meddelade statsministern: ta du 200 till Finland, vi tar genast 300 till Västra Nyland.

Medvind (1.2.2004 – 28.2.2007)

Vasa arbetskraftsbyrå, Jakobstads arbetskraftsbyrå, Karleby arbetskraftsbyrå, Syd-österbottens arbetskraftsbyrå

Finansiering: Europeiska Socialfonden

Projektet Medvind/Myötätuuli tillhörde det nationella projektet MoniQ, ett utvecklingsprojekt vid arbetsministeriet för mångfald av kulturer i arbetslivet. Projektet omfattade en stor del av det svenskspråkiga Österbotten: Vasa arbetskraftsbyrå (Oravais, Vörå-Maxmo, Korsholm, Malax och Vasa), Jakobstads arbetskraftsbyrå (Jakobstad, Larsmo, Pedersöre, Nykarleby och Kronoby), Karleby arbetskraftsbyrå (Karleby, Himango, Kannus, Kelviä, Lochteå och Kronoby) samt Sydösterbottens arbetskraftsbyrå (Kaskö, Kristinestad och Närpes) deltog, dock inte alla under hela perioden.

Målgruppen bestod av både arbetskraftsinvandrare som hade flyttat till orten pga. jobb, och invandrare som var arbetslösa eller hotades av arbetslöshet och som varit bosatta i Finland så pass länge att de inte längre omfattades av integrationslagens målgrupp. Samtidigt tillhörde arbetsgivarna inom den privata sektorn och tredje sektorn, samt i början av projektet även den kommunala sektorn, till målgruppen.

Den huvudsakliga målsättningen var att främja invandrarnas sysselsättning, bl.a. genom att påverka attityderna på arbetsplatser genom utbildningar och information, utveckla servicen för invandrare vid arbetskraftsbyråer, och att skapa modeller för arbetsrelaterad invandring. Förutom utbildningar i språk, tilläggsutbildningar t.ex. i kosthållsbranschen, rengöringsservice och ellära samt jobbsökarklubb, erbjöd projektet personlig vägledning och handledning och faciliterade kontakten mellan arbetsgivare och arbetssökande. Dessutom erbjöds arbetsgivare lönesubvention, och egenföretagare erbjöds startpeng för att komma i gång. Inom ramen för projektet gjordes också direkta rekryteringsresor till Polen, Rumänien och Kosovo med hjälp av invandrare som redan fanns på området, och i samarbete med Eures-nätverket. Med hjälp av dessa resor hittades arbetskraft till branscher där det rådde brist på det.

De olika regionala projekten nådde ett stort antal människor: 740 invandrare i Österbotten deltog i projektets verksamhet. Ca 140 personer fick arbete direkt på den öppna arbetsmarknaden, och ca 180 fick arbete med hjälp av lönesubvention. Ca 30 startade eget företag, och några hundra deltog i arbetslivsträning.

De utmaningar som nämns i slutrapporten har dels att göra med svaga språkkunskaper och brister i utbildningsbakgrunden, t.ex. att många inte gått ut grundskolan. Studieförmågan ansågs också påverkas av hälsorelaterade faktorer, t.ex. trauman och oro för situationen i hemlandet. Även fördomar och attityder, från många håll, sågs som en utmaning. En av arbetskraftsbyråerna

nämner också att det var svårt att få Arbetskraftsbyråns personal att delta i projektets utbildningar och tillställningar. Rapporten tar också upp många positiva kommentarer från arbetsgivare som anställt invandrare, och föreslår idéer inför framtiden, som t.ex. utbildning enligt utbildningsnivå, så att de olika läroformå- gorna beaktas, stöd i arbetssökning inriktat på branscher där det finns behov av arbetskraft, regelbundna företagarkurser och aktivt stöd för företagare, samt större flexibilitet i kursernas struktur, och språkkurser på arbetsplatsen. Det konstateras också att den förbättrade sysselsättningssituationen för invandra- re inte beror enbart på Medvind-projektet, utan långsiktigt samarbete mellan olika aktörer, och långvarig handledning. Direkt kontakt med arbetsgivare och referenser från handledare konstaterades också ha den största sysselsättande effekten när det gäller invandrare.

Medvind-projektets innehåll, målsättningar och förverkligande finns ned- tecknade i en rätt så omfattande rapport. Dessutom gav projektet riktning till fortsatta projekt, som Bothnia Integration, SHAISSYYD och GIIÖB.

Källa:

Medvind-projektets slutpublikation. Ej öppet tillgänglig.

En God Integration av Invandrare i Österbotten (GIÖÖB) (1.3.2008 – 28.2.2011)

Närpes stad/ Södra Österbottens folkhögskola
Finansiering: Europeiska socialfonden

Målsättningen för GIÖÖB var att skapa ömsesidig integration genom två huvudsakliga åtgärder: dels att öka kunskaperna och förståelsen bland människor som i sitt yrkesliv kommer i kontakt med invandrare, och dels att bidra med information för invandrade personer genom ett tidningssamarbete.

Förutom invandrarna själva var målgruppen således lärare och olika myndigheters personal, bl.a. polisen, FPA, Arbetskraftsbyrån, skattebyrån och magistraten, samt social- och hälsovårdspersonal. Syftet med projektet för deras del var att ge en möjlighet att fortbildas i kulturmöten i deras vardagliga yrkesliv. I projektbeskrivningen förklaras behovet för projektet:

”I svenska Österbotten har man sedan slutet av 1980-talet, då de första flyktingarna kom, samlat praktisk erfarenhet av mottagning av människor från andra länders kulturer. Olika grupper kan hanteras på basen av praktiska erfarenheter, men i dagens situation med en ökande arbetskraftsinvandring krävs djupare förståelse för integrationsprocessen. Det krävs framför allt kompetenshöjande utbildning för dem som skall vara involverade i processerna. Språklärarna behöver kurser bl.a. i kulturförståelse. Detsamma gäller personal inom andra yrkeskårer, som i sitt dagliga arbete möter människor från andra språk- och kulturgrupper. Det behövs kunskap att förstå varför och på vilket sätt kulturella olikheter uppstår i möten mellan människor.”

I samarbete med CLL vid Åbo Akademi ordnades sammanlagt 20 seminarier under projekttiden, och totalt deltog 698 deltagare, vilket var avsevärt över förväntningarna. Teman som behandlades på seminarierna var bl.a. myndighetsfrågor och samhällsansvar, mångkulturella möten i Österbotten, Närpes och Nykarleby, kulturmöten och kulturkrockar, att förstå varandra, självkännedom och samverkan, samt islam och integration. Seminarierna bestod av både föreläsningar och tematiska workshops på basen av praktiska detaljfrågor. Utvärderingen och det växande antalet deltagare visade att seminarierna var mycket uppskattade.

Den andra åtgärden, som genomfördes i samarbete med HSS-media, riktade sig särskilt till invandrare som talar vietnamesiska, bosniska, engelska och ryska. En tidningsupplaga som utgavs som en bilaga i Sydösterbotten och Vasabladet samt på tidningarnas hemsidor tio gånger per år översattes till dessa språk, med syftet att skapa nya inlärningsmetoder och samtidigt öka invandranas intresse att läsa dagstidningar. Projektkoordinatören samlade in text- och bildmaterial

om aktuella nyheter och annan relevant information ur Vasabladet, Österbottens tidning och Sydösterbotten. Totalt 28 bilagor, med en upplaga på 42 000 exemplar per gång, utgavs under projektiden. Bilagorna behandlade teman som utbildningsmöjligheter, språkkurser, sophantering, statistikuppgifter på sysselsättningssituationen i hela landet och Österbotten, aktuella teman i riksdagsvalet, införande av E10-bensin, m.m. Samtidigt upplystes österbottningar i allmänhet om mångkulturaliteten på deras hemorter. En enkätundersökning påvisade att tidningsbilagorna upplevdes som nyttiga och informativa. Projektet i sin helhet konstaterades vara väldigt lyckat, och hade en verkan också utanför Österbotten i och med att tidningsbilagans spridningseffekt ledde till ett intresse i hela landet. Parallellt med GIIÖB löpte även projektet SHAISYD på samma område.

Källa:

GIÖÖB-projektets slutrapport till Europeiska Socialfonden. Tillgänglig på:
<http://www.lshelmet.fi/group/en-god-intergration-av-invandrare-i-osterbotten-pr>

Lilian Ivars

Lilian Ivars har arbetat med integrationsfrågor ända sedan de första kvotflyktingarna anlände i Närpes i slutet av 1980-talet. År 2015 fick hon Folktingets förtjänstmedalj på Svenska dagen för det arbete hon gjort. Under årtiondena har Ivars sett hur integrationen har gått från att ha varit ett enmansarbete till att engagera hela samhället.

- Jag blir ofta riktigt imponerad över hur bra det gått. Den stora framgångsfaktorn är att varje kommunal sektor och varje myndighet ger likvärdig service till alla, oberoende av bakgrund. Det krävs att alla tar sitt ansvar, och utvecklingen har varit väldigt positiv, fortsätter hon.

Ivars anser att systemen för god integration nu börjar vara uppbyggda, dels tack vare den långa erfarenheten som finns på området, och lagen som trädde i kraft 2011. Projektet En bra start i Österbotten kommer ändå i rätt tid, säger hon, och nämner utvecklandet av en gemensam modell för integration i Österbotten, som sammanfaller med landskapsreformen. Projektet innehåller flera komponenter som Ivars välkomnar, t.ex. utbildandet och användningen av samhälls- och kulturkommunikatörer som på invandrarnas eget språk informerar om samhället.

- Med det här kan vi klara många utmaningar; att få information om ett främmande land på sitt eget språk hjälper att få förståelse på ett helt annat sätt än om man får informationen på ett främmande språk, säger Ivars.

Yrkesakademins utveckling av gemensamma test för förhandskunskap för den svenska integrationsutbildningen nämner hon som en annan viktig framgång.

Ivars har deltagit i flera projekt som berör invandrares sysselsättning, och således påverkat integrationsarbetet i Kust-Österbotten i sin helhet. Hon anser att kontinuiteten mellan projekt i regel varit god, och att projektarbetet lett till utveckling.

- Jag brukar ha tio projektidéer i huvudet, men just nu känns det som om de flesta blivit förverkligade. Jag har varit riktigt nöjd med projektlivet; många idéer har kunnat förverkligas tack vare projekten.

Ivars' perspektiv på integration sträcker sig också till kommande generationer. Hon påpekar att det är viktigt att också beakta de barn som föds i Finland i familjer som invandrat, och den problematik och de behov som kan uppstå för dem.

Bothnia Integration (1.4.2008 – 31.12.2014)

Vasa TE-byrå

Finansiering: Närings-, trafik- och miljöcentralen i Mellersta Finland

Europeiska socialfonden

Bothnia Integration var ett flerspråkigt projekt som till stor del byggde på projektet Medvind, som avslutades år 2007. Projektet strävade till att skapa en modell för ett väglednings- och informationscenter, där flera sektorer samarbetade med myndigheter, utbildningsorganisationer och den tredje sektorn kring frågor om arbete, studier, myndighetstjänster och föreningsverksamhet. Sysselsättningsgraden bland invandrare var märkbart lägre än bland resten av befolkningen i området, och detta strävade man till att förbättra genom att få med nya arbetsgivare och sprida en positiv bild av mångkulturalitet på arbetsplatser. I projektet tog man hänsyn till att sysselsättningen av invandrare kräver mångsidiga och ofta skraddarsydda tjänster pga. språkliga och kulturella orsaker, och att det måste finnas effektiv rådgivning för att stödja arbetsgivare i anställningsprocessen. Projektets målgrupper var å ena sidan invandrare, och å andra sidan tjänstemän vid invandrarservice, personal vid rådgivningstjänster, samt ledning och anställda vid företag. Verksamheten startade genom att man skapade ett vägledningscenter med uppgift att hämta information till regionen och förena aktörerna inom invandrarärenden. Målsättningen var att få in invandrare i arbetslivet utan dröjsmål, och att se integrationsprocessen som något som löper samtidigt och hand i hand med sysselsättningen.

Projektet ordnade språkutbildning samt vägledande utbildningar, och med hjälp av lönesubvention gjorde deltagarna praktik på arbetsplatser, där projektet erbjöd personlig vägledning och deltog i att stärka kontakterna till arbetsgivaren. Vägledningen på arbetsplatsen var en central del av verksamhetsformerna, och inom ramen för projektet testades olika sorters stöd och svar på utmaningar. 820 personer deltog i projektets verksamhet, på tre orter. Vid sidan av vägledningen identifierades också arbetsplatspoolar och stöd till egenföretagande bland invandrare som områden som kunde förbättra sysselsättningen bland invandrare. Projektet utredde också behovet av vägledningscenter och vilka stödåtgärder som behövs för att stödja kunnandet hos dem som är verksamma inom området.

Källor:

Broschyr om Bothnia Integration (TEM). Hämtad 18.8.2017. Tillgänglig på: http://www.vca.fi/TEM/hankkeetse/BOTHNIA_INTEGRATION_SV_lores.pdf

Fogde, Katarina (invandringsexpert, NTM-centralen i Österbotten, Vasa) och Karlström, Tarja (EURES-rådgivare, TE-byrån i Jakobstad). (17.8.2017). Sky-peintervju.

SHAISYD (Strategier för en Hållbar ArbetskraftsInvandring i Sydösterbot- ten), (1.7.2008 – 31.12.2011)

Närpes stad/Södra Österbottens folkhögskola

Finansiering: Europeiska Socialfonden

Bakgrunden till projektet SHAISYD var dels den relativt långa historien av in-
vandring till Närpes med omnejd, och dels åldersstrukturen hos den lokala
befolkningen, och den relaterade noterade bristen på arbetskraft. På området
finns många företag t.ex. inom växthusnäringen och metallindustrin, som
redan tidigare hade rekryterat arbetskraft från utlandet och anställt flyktingar
som placerats på orten. SHAISYD hade som målsättning att bli en modell för
integrationsarbete genom samarbete mellan olika berörda sektorer. Målgruppen
var således ny arbetskraft som skulle rekryteras till området, redan sysselsatta
och arbetssökande invandrare och deras familjer, och ingifta kvinnor med ut-
ländsk bakgrund, och å andra sidan arbetsgivare, företagare och myndigheter
som i sitt arbete kommer i kontakt med invandrare. Initiativet till projektet kom
från Närpes stad, och projektet utformades på basen av regeringsprogrammets
invandrapolitiska program samt diskussioner med bl.a. arbetsgivare, ar-
betskraftsbyråns personal, utbildningsinstanser, och Svenska kulturfonden, som
kartlade de konkreta behoven och föreslog hur de skulle åtgärdas. Målsättningen
var att trygga regionens omedelbara och framtida arbetskraftsbehov, och att
skapa en miljö där "nya invånare trivs, rotar sig och blir delaktiga medborgare
i det nya samhället"¹.

Projektet verkade inom Sydösterbottens arbetskraftsbyrås område (Kaskö,
Kristinestad, Korsnäs och Närpes). Syftet var att skapa koordinering av arbets-
kraftsinvandringen och rekryteringen, tillsammans med integrationsfrämjande
åtgärder. Dessa bestod bl.a. av utbildning och information för både arbetsgivarna
och arbetskraftsinvandrarna. Projektets åtgärder innehöll bl.a. arbetskraftsba-
serad språk- och kompletterande yrkesutbildning för vuxna, praktiska stöd-
åtgärder för arbetsgivaren och arbetskraftsinvandraren, kontinuerlig kontakt
med näringslivet kring arbetskraftsbehov, sysselsättande åtgärder för arbetslösa
invandrare och aktiv rekrytering tillsammans med arbetsgivare. I praktiken
rörde det sig om skraddarsydda utbildningar och individuell handledning vid
arbetssökning, yrkesinriktade tilläggsutbildningar och företagarkurser, tolk-
tjänster och gruppversamhet. Arbetsgivarna å sin sida fick också utbildning och
handledning vad gäller mångkulturella arbetsplatser, samt sysselsättningsstöd
vid anställning av arbetslösa invandrare. För alla erbjöds stöd i frågor kring up-
pehållstillstånd och myndighetsärenden, samt tolktjänster enligt behov.

Projektet fick en oväntad vändning i och med recessionen år 2008, vilket
ledde till att ingen ny arbetskraft rekryterades, och att flera arbetare permittera-

des. I stället fick många under permitteringstiden gå kurser i svenska på arbetsplatserna, och projektet riktade in sig på invandrare som redan fanns i området. Under projekttiden deltog ca 200 invandrare i svenskkurser. 475 personer deltog i en kartläggning om nationalitet och yrkeskompetens under hösten 2010 och våren 2011. 77 företag deltog på olika sätt i projektet, och 270 personer fick personlig vägledning via TE-byrån. Inom ramen för projektet gjordes också en broschyr, "Steg för steg i det nya landet", med information om myndigheterna i Finland. Broschyren översattes till engelska, bosniska, ryska och vietnamesiska.

Under projektets gång ordnades flera informationstillfällen, och information samlades också på hemsidan soff.fi (dock är informationen inte längre tillgänglig). I slutskedet av projekttiden ordnades ett utvärderingstillfälle, där respon- sen var väldigt god. Invandrarna var dock bekymrade över hur framtiden efter projekttidens slut skulle se ut. Efter SHAISYD har projektverksamheten fortsatt, och via Welcome Office har information och rådgivning tryggats.

Källor:

SHAISYD-projektets slutrapport till Europeiska Socialfonden. Tillgänglig på:
<http://www.lshelmet.fi/group/strategier-for-en-hallbar-arbetskraftsinvandring-i>

Granholm, Petra (2009) Rätt invandrare till rätt plats – det närpesiska receptet för god integration. Ålands fredsinstitut. Tillgängligt på: http://www.peace.ax/images/stories/pdf/Det_nrpesiska_receptet_fr_god_integrations.pdf

Luckan Bridge (2008 –)

Helsingfors Luckan

Finansiering: RAY

Luckans integrationsverksamhet under namnet Bridge byggde på ett tidigare projekt, som från början främst var påtänkt för personer som flyttat till Helsingfors från andra orter i Finland. "Ny i stan" var en träffpunkt med information om svenskspråkigt liv i huvudstaden. Bland dem som sökte sig till projektets tjänster fanns dock många invandrare, så verksamheten startade i praktiken redan då. När finansieringen för "Ny i stan" löpte ut kvarstod kunderna, och efter ett flertal försök att få projektfinansiering kom det första anslaget för Bridge år 2008. En koordinator anställdes då för att ha hand om information och rådgivning för invandrare.

Via Bridge kunde invandrare boka individuella handledningsmöten, och inom ramen för projektet ordnades också kompetenshöjande kurser, seminarier och sociala evenemang. Tanken var att sätta upp en lågtröskelsinfotjänst, med tyngdpunkt på att hjälpa med att hitta studieplats och/eller sysselsättning. Luckans integrationstjänst är också över lag specialiserad i integrationsalternativen på svenska i huvudstadsregionen. Drop-in tjänsten var tilltänkt att vara öppen några dagar i veckan, men i praktiken skedde handledningen så gott som hela tiden, och tjänsten var välbesökt och tog emot vitt skilda frågor. Luckan samarbetade med Kallion Settlementtis rådgivningstjänst Ne-Rå (Neuvontaa - Rådgivning), som hade hand om social handledning, t.ex. att hitta bostad eller ansöka om stöd från FPA. Projektkoordinatören var också med i skapandet av handledningsnätverk med tredje sektorns aktörer. Vad gäller information om integration på svenska i huvudstadsregionen upptäckte man att samlad information inte fanns till hands så man ordnade också rundabordsdiskussioner för att dela information och sammanfoga existerande verksamhet.

Till verksamheten hörde också anordnandet av evenemang om finlandssvensk kultur, och i detta beaktade man de frågor som uppkom i handledningsmötena. Förutom initiella föreläsningar kring vilka finlandssvenskarna är, och utflykter till institutioner som Hufvudstadsbladet och Svenska Teatern ordnade man således också t.ex. informationsevenemang om att starta företag och om arbetsskyddsfrågor. Bridgeverksamheten har efter projektets avslutning blivit en del av den bestående verksamheten. Luckan har flera gånger ansökt om finansiering för den, men har hittills inte tilldelats medel.

Källor:

Luckan Integration: <http://integration.luckan.fi/>

Lerche, Jessica (tf utvecklingschef, Luckan, Helsingfors). (4.9.2017). Telefonintervju.

Grüne, Ann-Jolin (invandrarkoordinator, Helsingfors). (5.9.2017). Telefonintervju.

REJA (Resurs i Jakobstadsnejden) (1.9.2009 – 31.8.2013)

Mellersta Österbottens yrkeshögskola, Jakobstads enhet (MÖY), Optima, Yrkesakademien i Österbotten

Finansiering: Europeiska socialfonden

Projektet REJA, som omfattade Jakobstad med omnejd (Kronoby, Larsmo, Nykarleby, Pedersöre), strävade till att skapa modeller för att föra samman arbetskraftssökande företag och näringslivet med arbetssökande invandrare (såväl arbetssökande som arbetande invandrare, utländska högskolestuderande vid MÖY, kvotflyktingar och asylsökande (efter tre månaders uppehälle)). Målsättningarna var att genom kompetenskartläggningar och komplettering av kunskaper hos de arbetssökande skapa metoder för mätning av deras kompetens och således förbättra deras möjligheter till sysselsättning, och att genom en fungerande koordinering via en resurspool samtidigt underlätta kontakten till näringslivet.

Inom ramen för projektet gjorde man en undersökning bland lokala arbetsgivare om vilka egenskaper de söker hos en invandrad arbetssökande. Eftersom undersökningen visade vikten av språkkunskaper fokuserade man i utvärderingen av kompetens och den kompetenshöjande verksamheten på kunskaper i finska och svenska. Två nya nätbaserade grundkurser i dessa språk utvecklades, i nätbaserad form och med podcasting och lånbara mp3-spelare. Dessutom utvecklades en språkundervisningsform som heter "Spelkafé Svenska", där deltagarna med hjälp av specialkonstruerade sällskapsspel kunde förbättra sina språkkunskaper.

På webbadressen reja.fi upprättades en resurspool där verifierade uppgifter om den arbetssökande uppdaterades anonymt. Förutom språkprov i svenska, finska och engelska ingick ett tekniskt test som mätte den sökandes spatia- la förmåga (genom pussel och modellbygge), matematik, datoranvändning, packning enligt ritning och användning av vanliga verktyg. Dessa motsvarade färdigheter som arbetsgivare hade nämnt som viktiga. I poolen ingick också uppgifter om andra kvalifikationer, som körkort och hygienpass. Arbetsgivare kunde söka på de kompetenser som var av största betydelse för dem, och i och med att alla uppgifter baserade sig på test höjdes också tilliten till uppgifterna. Det skapades också en nätbaserad CV-generator som möjliggjorde att personer med svagare språkkunskaper kunde skapa sig ett tydligt CV med hjälp av datasystemet, som utgick från ett formulär på invandrarnas eget språk, och översatte sedan informationen till svenska och finska samt justerade layouten.

Inom projektet ordnades också fyra "speed-dating" –tillfällen, där invandrare och arbetsgivare träffade varandra för tre minuters samtal. Tillfällena var

lyckade, och sammanlagt deltog ca 20 företag och 150 invandrare. De ledde dock inte till anställningar i någon större utbredning.

I projektets beskrivning nämns att det generellt har "lyckats skapa många nya innovationer och goda modeller för undervisning och jobbcoachning riktad till invandrare. Däremot har det varit svårt att direkt skapa nya arbetstillfällen för invandrare, speciellt i ljuset av de ekonomiska kriser (finanskrisen och eurokrisen) som orsakat anställningsstopp under åren 2009-2012."¹ Då projektet startade 2009 var utgångspunkten att det kommer att behövas mer arbetskraft i nejden, och att en förbättrad kontakt mellan arbetsgivare och arbetssökande invandrare gynnar även företagen så att de utvecklas och förbättrar sin konkurrenskraft.

Källor:

REJA-projektets slutrapport till Europeiska socialfonden. Tillgänglig på: <https://www.eura2007.fi/rrtiepa/projekti.php?lang=sv&projektkoodi=S11154>
Nylund, Mathias (Projektchef, Centria, Jakobstad). (8.8.2017). Telefonintervju.

Johanna Fogelström, Mariehamn

Johanna Fogelström har arbetat drygt tre år som integrationsordnare vid Ålands landskapsregering, och är den enda som är heltidsanställd för integrationsfrågor på Åland. Lagstiftningen och det första integrationsprogrammet på Åland trädde i kraft 2013, även om integrationsarbete och svenskkurser för invandrare hade funnits sedan 1990-talet.

- Litenheten är vår största tillgång och samtidigt vår största utmaning. Det är korta avstånd och bra dialog mellan olika aktörer, men samtidigt är enheterna små. Kommunkanslierna kan bestå av endast några få personer, och vi har t.ex. ingen tolkservice men många språk, beskriver hon.

Integrationsprogrammet har givit arbetet struktur, och tydliggjort ansvarsfördelningen mellan landskapet och kommunerna. Dessutom finns ett aktivt civilsamhälle som engagerar sig i integrationsverksamhet, och i och med den egna penningautomatföreningen PAF kan föreningar ansöka om understöd, nu också för riktade insatser som är tilltänkta att vara test för vad som senare kan bli bestående verksamhet. Bland annat Folkhälsan, Röda Korset och Emmaus' verksamhet har varit viktig vad gäller integrationsarbetet på Åland. Fogelström nämner också kurserna vid Medis, där man genom EU-stöd kunde förverkliga projektet Integration.ax, med yrkesinriktade språkstudier som gav goda resultat. Dock har man inte lyckats ta till vara utvecklingen efter att projekttiden tog slut: Fogelström nämner att idealet vore att erbjuda denna sorts studier inom SFI, men det saknas resurser för det. Inom yrkesutbildningen har man haft specialkurser för närvårdare och servitörer, och för tillfället planeras språkkurser särskilt för yrkeschaufförer.

Sysselsättningsgraden på Åland är hög, och det finns brist på arbetskraft inom vissa branscher. Sedan 2004 är inflyttningen från EU, särskilt Baltikum och Rumänien, betydande. Åland har ingen asylmottagning, men har sedan 2015 tagit emot kvotflyktingar. 12 % av befolkningen talar andra språk än svenska, och bland invånarna är 64 språk och 70-80 nationaliteter representerade.

- När man talar om integration handlar det inte bara om integration mellan dem som flyttat hit och ålänningarna, utan också om integration mellan olika grupper. Det glöms ofta bort att integrationen faktiskt ska gå åt många håll, säger Fogelström.

Integration.ax (1.06.2009 – 30.04.2013) och Integration.ax II (01.05.2013 – 31.05.2014)

Medborgarinstitutet/Mariehamns stad

Finansiering: Europeiska Socialfonden och Ålands landskapsregering

Integration.ax var ett projekt för yrkesinriktade språkstudier för invandrare med högre utbildning. Syftet med projektet var att underlätta inflyttares integration i det åländska samhället genom att utveckla en ny modell för utbildning i svenska vid sidan av den språkinriktade utbildningen som integrationsutbildningen utgör. Målet var därmed att ta tillvara kompetensen hos inflyttade personer och underlätta deras integration till arbetsmarknaden på Åland.

Inom ramen för det första, treåriga projektet ordnades kurser där ansökningskravet var nivå B1. Studierna gick ut på två dagar med språkundervisning i svenska, en dag med specialiserad språkinläring inom det egna yrkesområdet, samt två dagar arbetspraktik inom den egna branschen. Projektledaren skapade praktikplatserna och stödde deltagarna under praktikperioderna. Ca 12 deltagare per år deltog i kursen, som fick väldigt god respons. Över hälften av deltagarna fick anställning efter avklarade studier. Efter den första projektperioden ansökte man om fortsättning i form av projektet Integration.ax II, som förutom språkstudier och praktik innehöll IT-färdigheter, information om jämlikhet och arbetsskydd- samt arbetslagstiftning.

Projektet möjliggjorde specialisering inom den egna yrkesbakgrunden för högt utbildade invandrare, som i sitt arbete behöver språkkunskaper över nivå B1, som integrationsutbildningen erbjuder. Genom arbetspraktik inom egen bransch fick deltagarna också referenser till åländska arbetsgivare, vilket främjade deras möjligheter till sysselsättning. Studierna var på heltid i ca 8 månader, men räknades inte som sysselsättningsfrämjande åtgärder, så deltagarna var inte berättigade till sysselsättningsstöd. Detta ledde till att en del potentiella studenter, för vilka det hade funnits praktikplatser, inte hade råd att delta i utbildningen.

Integration.ax nämns även i Landskapsregeringens program för integrationsfrämjande 2013-2015 (antaget 7.2.2013): "Erfarenheterna från befintliga projekt såsom Integration.ax och liknande projekt/satsningar som särskilt riktar in sig på att hjälpa inflyttade ut på arbetsmarknaden tas tillvara och utvecklas".

Källor:

Projektets hemsida: <http://www.mariehamn.ax/daghem-skola/medis/integrationax/om-projektet/>

Raitainen, Leena (Rektor, Medborgarinstitutet, Mariehamn). (14.6.2017). Telefonintervju.

Delaktig i Finland (Osallisena Suomessa) (2011 – 2013)

Finansiering: Arbets- och näringslivsministeriet, Undervisnings- och kulturministeriet, kommunerna, Suomen Kulttuurirahasto, Svenska kulturfonden

Delaktig i Finland var ett omfattande projekt som startade efter att lagen om främjande av integration trädde i kraft i slutet av 2010. Projektet var unikt i sitt slag, i och med att det var ett av de största satsningarna på invandrades integration och delaktighet i Finland till dags datum. Målsättningen var att utvärdera det aktuella läget vad gäller integrationen av invandrare och att komma med utvecklingsförslag vad gäller flexibel och effektiv integrationsutbildning med goda kontakter till arbetslivet. Projektet var ett samarbete mellan den offentliga sektorn och det civila samhället, och sammanlagt deltog 17 kommuner med 29 projekt, vars målsättning var att utveckla god praxis. Tre av dem var svenskspråkiga – i huvudstadsregionen, Raseborg och Kust-Österbotten. Dessa kommer att presenteras skilt i denna rapport. Därtill fanns det i Vasa ett tvåspråkigt projekt. De fyra projekten samlades till gemensamma diskussionsträffar och seminarier, och gjorde ett gemensamt studiebesök till Sverige.

Projekten riktade sig till en eller fler av följande särskilda områden: 1) invandrare som redan är i arbetslivet eller som snabbt kan komma in i arbetslivet, 2) invandrare i behov av särskilt stöd, 3) barn och unga. De svenskspråkiga projekten föll främst inom det första området, dvs. arbetslivsrelaterade åtgärder, men huvudstadsregionens projekt tog i beaktande alla tre områden. Personer i behov av särskilt stöd är bl.a. föräldrar, särskilt mammor, som har unga barn, samt seniorer som inte längre är i arbetslivet. Vissa projekt på finskt håll, som t.ex. projektet "Kotoa mukaan" i Kuopio, riktade sig särskilt till dessa grupper. Inom hela projektet utvecklades bl.a. modeller för barnomsorg i samband med språkkurserna, samt modeller för att studera på distans. Vad gäller barn och unga är de som flyttat till landet vid slutskedet av läroplikten eller efter att den avslutats, dvs. ungdomar mellan 17 och 25 år, en grupp som man lade särskilt fokus på i utvecklandet av integrationsutbildning. I Helsingfors startade en förberedande utbildning för gymnasiet, och i Vanda ett projekt för att stödja invandrare under gymnasietiden. I Tammerfors ordnades utbildning för ungdomar som inte är läs- och skrivkunniga, samt en möjlighet att uppnå grundskolans avgångsbetyg genom studier på distans.

I projektets utvärderingsrapport lyfts den svenskspråkiga integrationsutbildningen upp som ett område med särskilda utmaningar. TE-byråerna och invandrarna själva är inte alltid medvetna om möjligheterna och begränsningarna vad gäller användningen av det svenska språket i Finland, och språkval diskuteras inte även om möjligheten att integreras på svenska borde vara likvärdig rätten att gå integrationsutbildningen på finska. Invandrare som är intresserade

av svenskspråkig integrationsutbildning ter sig därmed som enskilda undantag. I slutrapporten ingår ett åtgärdsförslag från både huvudstadsregionen och Raseborg att skriva in integrationsutbildningen på svenska i lagen, och att på så sätt se den som en del av statens integrationsprogram.

Resultaten av Delaktig-projektet visar att invandras integration kräver en effektivisering av samarbetet mellan olika yrkesgrupper, organisationer och arbetsgivare. Goda nätverk och bättre sätt att identifiera invandras kunskaper och behov främjar deras sysselsättning och delaktighet i samhället. Som flaskhalsar identifierades bl.a. långa köer till utbildningen i huvudstadsregionen, medan situationen på mindre orter kunde vara att det inte fanns tillräckligt många deltagare och att kursstarter därav försenades. Hur man når personer utanför TE-byråernas kundkrets, dvs. småbarnsföräldrar och äldre, var en annan utmaning. Därtill varierar behoven bland invandrare stort, vilket kräver skraddarsydda lösningar. Kontakten till arbetsmarknaden sågs som ett område som kräver effektivisering.

I många fall ledde de verksamhetsformer som testats i kommunerna till bestående verksamhet, och projekten har inverkat på de strukturer och processer som finns i kommunerna. Dessutom behandlades Delaktig-projektets resultat och erfarenheter i tre rapporter:

Lautiola, H. 2013. *Kumppanuutta kotouttamisen kentillä, esimerkkejä järjestöjen ja viranomaisten yhteistyöstä kotouttamisessa*. Helsinki: Suomen Kulttuurirahasto

Ramboll 2013. *Osallisen Suomessa -hankkeen arviointiraportti*. Helsinki: työ- ja elinkeinoministeriö. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Konserni 29/2013.

Tarnanen, M., Pöyhönen, S., Lappalainen, M. & Haavisto, S. (toim.) 2013. *Osallisen Suomessa – kokeiluhankkeiden satoa (Delaktig i Finland – skörden från försöksprojektet)*. Jyväskylä & Helsinki/Helsingfors: Jyväskylän yliopisto, Suomen Kulttuurirahasto & Svenska kulturfonden. https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/kivi/solki/tutkimus/julkaisut/pdf-julkaisut/Osallisen_Suomessa_Kokeiluhankkeiden_satoa.pdf/view

Källa:

Osallisen Suomessa –hankkeen arviointiraportti, ANM 29/2013. Hämtad 15.06.2017. Tillgänglig på: <https://tem.fi/documents/1410877/2864661/Osallisen+Suomessa+hankkeen+arviointiraportti+10122013.pdf>

Delaktig i huvudstadsregionen (1.2.2011 – 30.6.2013)

Helsingfors Arbis, Luckan

Finansiering: Inrikesministeriet, arbets- och näringsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, Finska Kulturfonden, Svenska kulturfonden, Kommunförbundet

Målsättningen med Delaktig-projektet i huvudstadsregionen var att bygga upp svenskspråkiga integrationsvägar och informationskanaler i samarbete med myndigheter, samt att utveckla samarbetet mellan föreningar och organisationer som erbjuder svenskspråkig utbildning. Inom ramen för projektet gjordes rapporten "Via svenska – den svenskspråkiga integrationsvägen", som utgavs av tankesmedjan Magma. Syftet med rapporten var att undersöka intresset för att integreras på svenska i huvudstadsregionen, och tillika de hinder som finns för en lyckad integration på svenska.

Då projektet inleddes år 2011 fanns det ingen koordinerad information i huvudstadsregionen om de kommunala och statliga strukturerna på svenska och hur invandrare beaktades i dem, och endast ett fåtal aktörer arbetade med integration på svenska. En genomgående tanke i projektet var att smmanfoga och utveckla redan existerande verksamhet, eftersom det gränsöverskridande och tvärsektoriella samarbetet ansågs vara en viktig förutsättning för integrationsarbetet. Tanken med Delaktig i huvudstadsregionen var att de strukturer som utarbetades under projekttiden sedan skulle bli bestående. Under projekttiden insåg man att en kommunal befattning med ansvar för integrationsvägar på svenska krävs, och efter en budgetmotion i Helsingfors stadsstyrelse uppstod en heltidsbefattning vid Helsingfors stad från hösten 2013.

Under projekttiden startades också en integrationsutbildning i svenska vid Helsingfors Arbis, hösten 2012. Kursen var inte en av arbets- och näringsbyråns egna kurser, och således inte likställd de finskspråkiga integrationskurserna, men möjliggjorde ett integrationsval på svenska om man kom överens om det med byrån. Antalet veckotimmar var dock mindre än vid de finskspråkiga kurserna, och studerandena måste själva betala för kursen och böcker, dock i vissa fall med stöd från socialbyrån. Under det första året hade kursen ca 10 deltagare, varav fyra också deltog i en arbetslivsperiod vid en svenskspråkig arbetsplats. Vad gäller studiehandledningen samarbetade man med Luckan och deras Bridge-tjänster. Kursdeltagarna fick också mentorer via Luckans FIKA-projekt.

Inom ramen för Delaktig i Finland skapades också webbplatsen hej.fi, vars syfte är att ge information om svenskspråkig integration och hur man hittar de svenska nätverken i de olika regionerna. Målsättningen var att information om svenskspråkig integration skulle vara en del av Infopankkis webbsidor, men då detta inte lyckades skapades hej.fi som en skild webbplats. Vid Luckan i Helsingfors utvecklades också Bridge-tjänsten, som ger information om

svensk service och verksamhet. Luckan har länge arbetat med handledning och information, dock alltid med hjälp av kortsiktiga projektfinansieringar. Inom Delaktig-projektet försökte man hitta lösningar för mer kontinuerlig finansiering, men utan resultat.

Delaktig i huvudstadsregionen omfattade också målsättningen om att utveckla en väg för barn och unga. Intresset från skolornas håll var dock blygsamt, och projektet samarbetade därmed med det Mångkulturella feståret (MKF), med stöd för utbildning av en dramapedagog och utveckling av en modell av feståret. Dessutom höll man utbildningar för S2-lärare om invandrares rätt att välja svenska som integrationsspråk. Projektet deltog också finansiellt i att utveckla databasen svenskskola.fi, som innehåller information om svenskspråkig utbildning på alla nivåer.

Resultaten ur Delaktig i huvudstadsregionen var betydande: med hjälp av utredningen om målgruppen (Via svenska), utvecklandet av en integrationsutbildning på svenska, en webbsida om svensk integration, arbetsplatskartläggningar och anställandet av en koordinator för svenskspråkiga integrationsvägar skapades en grundstruktur som fortsatt efter att projektet avslutades.

Källor:

Pöyhönen, Sari; Lappalainen, Maija; Haavisto, Sari; Tarnanen, Mirja, red. (2013) Delaktig i Finland – skörden från försöksprojekten. Hämtad 4.9.2017. Tillgänglig på: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/47527>
Grüne, Ann-Jolin (Invandrarkoordinator, Helsingfors) (5.9.2017). Telefonintervju.

Delaktig i K5 (1.2.2011 – 30.6.2013)

Kaskö medborgarinstitut, Kristinestads medborgarinstitut, Malax-Korsnäs medborgarinstitut eller Närpes vuxeninstitut

Finansiering: Inrikesministeriet, arbets- och näringsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, Finska Kulturfonden, Svenska kulturfonden, Kommunförbundet

I Kust-Österbotten (K5, dvs. Malax, Korsnäs, Närpes, Kaskö och Kristinestad) fanns redan en lång bakgrund av integrationsarbete, där man bl.a. fokuserat på handledning och rådgivning i ett tidigt skede och utarbetat flexibla lösningar för språkinläring på arbetsplatsen (se t.ex. GIIÖB). Projektplanen för Delaktig grundade sig på de områden som behövde utvecklas.

Ett av delprojektets mål var att utveckla alternativa pedagogiska lösningar genom en virtuell språkinlärmingsmiljö som möjliggör studier på distans. En stor del av invandrarna i området är arbetskraftsinvandrare, som inte kan delta i undervisning på dagtid pga. arbete. Avstånden kan vara långa, och många var familjer med yngre barn vilket kunde vara ett ytterligare hinder för deltagande i språkkurser. Språkundervisningen behövde både tidsmässigt och innehållsmässigt motsvara invandrarnas behov. Samtidigt var målsättningen för projektet att medborgarinstitutets lärare skulle få nya verktyg i och med den virtuella inlärmingsmiljön. Kurserna gavs på två nivåer, Svenska I och Svenska II, och i läromaterialet ingick också samhällskunskap. Rapporten Delaktig i Finland – skörden från försöksprojekten nämner att med facit i hand såg man att tillräckliga resurser för att utveckla den virtuella inlärmingsmiljön saknades. På sidan www.sfif.fi finns dock en bas för en virtuell kurshelhet. Inom ramen för projektet utvecklade man också information och rådgivning för invandrare under den tidiga integrationsfasen. Man samarbetade med andra integrationsprojekt i området, t.ex. "Från invandrare till kommuninvånare" och "Welcome Office", vars verksamhetsområde även omfattar K5-området. Med hjälp av en modell från Skåne-regionen (RÖK, regional överenskommelse) utarbetade man även ett gemensamt integrationsprogram för K5-området. Integrationsprogrammet följde integrationslagens modell.

Källor:

Pöyhönen, Sari; Lappalainen, Maija; Haavisto, Sari; Tarnanen, Mirja, red. (2013)

Delaktig i Finland – skörden från försöksprojekten. Hämtad 4.9.2017. Tillgänglig på: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/47527>

Integrationsprogram för invandrare inom K5-området: Allmän del. Hämtad 5.9.2017. Tillgängligt på: <http://www.korsnas.fi/wp-content/uploads/2014/06/Integrationsprogram-DiF-K5-19-9-2012.pdf>

Delaktig i Raseborg (1.2.2011 – 30.6.2013)

Invandrarbyrån i Raseborg

Finansiering: Europeiska Socialfonden

Delaktig i Raseborg förverkligades inom Invandratjänstens verksamhet, och fokuserade särskilt på den första stigen inom Delaktig-projektet, dvs. invandrare i eller på tröskeln till arbetslivet. Projektplanen innehöll, förutom stödkurser för invandrare, särskilda insatser för att skapa direkta kontakter till lokala företag, med avsikt att stödja dem i sysselsättningen av invandrare. Projektet utformades till att dels svara på de utmaningar som redan var identifierade i invandrarverksamheten på orten, med avsikt att bygga upp strukturer och modeller både för det egna området och som exempel på god praxis för andra kommuner. Projektet svarade därmed på existerande behov, samtidigt som det var ett försöksprojekt med målsättningen att hitta vägar till utveckling och effektivisering av invandrarverksamheten. I projektets början konstaterades att det bland drygt 1000 invandrare i området fanns ca 200 arbetslösa, och att arbetsgivarna också behövde stöd för att anställa invandrare. Således fanns det ett identifierat behov för projektet.

En satsning som tilltänkts var stöd för företagare att bemöta och anställa invandrare som arbetstagare. Det visade sig dock tidigt i projektet att det inte fanns intresse bland företagare, och att orsaken till detta var att de pga. det ekonomiska läget inte planerade några nyanställningar över huvud taget. Projektet ändrade då riktning, och sökte i stället kontakt med rekryteringsfirmor, som uppgetts vara av central betydelse vid nyanställningar. Projektets slutrapport nämner att diskussionerna med företagarna och rekryteringsfirmorna gav stor insikt och nyttig information inför framtiden, även om projektet inte fortskred enligt ursprungliga planer.

Inom projektet var det tänkt att ordna tvåspråkiga kurser, där språkinläring kombineras med andra färdigheter. Finansiärerna krävde dock att kurserna ordnades på svenska, vilket inte motsvarade de lokala behoven. I projektet slutrapport nämns: "I vår tvåspråkiga region är det ytterst viktigt att kunna erbjuda kurser på de båda inhemska", och man konstaterar att det hade varit svårt att hitta deltagare om kurserna hade gått enbart på svenska. Den långvarige integrationssekreteraren Börje Mattsson nämner att valfriheten mellan de två officiella språken alltid varit viktig i integrationsprocesserna i området, och följt de enskilda individernas behov. Slutligen nåddes kompromisser angående kursspråken: en kurs i hushållsservice hölls enbart på svenska, medan andra kurser ordnades flerspråkigt, med engelskan som ett av de använda språken. Inom ramen för projektet ordnades två tolkkurser, en förberedande kurs inom restaurangbranschen, samt företagarkurser. Sammanlagt 13 personer med oli-

ka språkbakgrund deltog i tolkkurserna, och således har de kunnat anlitas som tolkar efter kursen och även förbättrat sina möjligheter till deltids- eller heltids-sysselsättning. Företagarkurserna upplevdes som lyckade och fick god respons.

En broschyr med namnet "Din framtid på svenska" gjordes av Medborgarinstitutet Raseborg och Lärkkulla Folkakademi. Broschyren innehöll alla kurser på svenska för 2012-2013, och skickades ut till alla invandrare vars adresser invandrarbyrån kände till. Under projekttiden utarbetades också ett invandrapolitiskt program för Raseborg och Hangö.

Källor:

Slutrapport för Raseborg – Delaktig i Finland. Hämtad 4.6.2017. Tillgänglig på:

<http://www.raseborg.fi/migrant/delaktig-i-finland>

Mattsson, Börje (fd (22.6.2017). Intervju.

Ritva Mertaniemi, Vasa

Genom sin tidigare tjänst vid Institutet för hälsa och välfärd i Vasa och nu vid Österbottens förbund har Ritva Mertaniemi deltagit i mångårigt integrationsarbete i Vasa med omnejd. Samarbetet mellan kommunerna har utvecklats i samband med projektverksamhet under en längre tid. Att få till stånd ett verkligt fungerande sektorsöverskridande samarbete är enligt Mertaniemi utmanande, och det krävs insatser för att sektorerna inte ska bli låsta i sina egna uppgifter. Just nu medför dock den kommande landskapsreformen osäkerhet i de roller som olika sektorer och aktörer kommer att ha, hurdana finansieringsmodeller som kommer att vara aktuella, och hur förändringarna påverkar kvaliteten. Osäkerheten för med sig en viss projekttrötthet. Mertaniemi ser också att projektens resultat kunde tas till vara bättre av ministerierna:

- Det måste finnas någon som tar lyra från projekten. Det görs mycket bra saker i dem, men olika aktörer borde vara mer aktiva att ta till vara deras resultat. Till exempel projektet SOLID VOICE fick väldigt god respons av deltagarna, men vad har hänt efter att medlemsrådets förslag presenterades i stadsfullmäktige, frågar Mertaniemi.

Att ta till vara resultaten på ett bättre sätt gäller också de större projekten, som till exempel Delaktig i Finland. Mertaniemi önskar att se mer utveckling mellan projekten och i det sätt på vilket man diskuterar integration på ministerienivå.

- Då projektet Kotona Suomessa – Finland mitt hem lanserades år 2015 var målsättningarna i stort sett samma som de varit i 10-20 år. Det väcker frågor kring de olika ministeriernas samarbete sinsemellan, och vad som händer mellan olika projekt.

För tillfället pågår projektet En bra start i Österbotten, där man utvecklar en österbottnisk modell för initialfasen av integrationen. Projektet koordineras av Mertaniemi vid Österbottens förbund, med projektenheter på olika orter i regionen.

Från invandrare till kommuninvånare (2012 – 2013)

Institutet för hälsa och välfärd, Vasa
Finansiering: Europeiska socialfonden

Det tvåspråkiga projektet "Från invandrare till kommuninvånare" strävade till att främja integration genom lokala samarbets- och utvecklingsprojekt med hjälp av sakkunnigstöd från Länsstyrelsen i Skåne, där en samverkansmodell som stöd för integrationen hade utvecklats. Målsättningen var att förbättra invandrarnas sysselsättning och delaktighet i samhället, och att effektivisera arbetsmetoderna kring integration. Projektet samarbetade också med andra samtida projekt i regionen.

Inom ramen för projektet gjorde man bl.a. en kartläggning över framgångsfaktorer, hinder, eventuella regionala skillnader och utvecklingsbehov med hjälp av inrikesministeriets uppföljningssystem för integrationsåtgärder, integration och etniska relationer. I resultaten lyftes bl.a. skillnaderna i flyktningmottagandet och mottagandet av andra invandrare upp. Medan flyktingars mottagande var välorganiserat, fanns inte samma stöd för invandrare som kommit av andra orsaker. Som hinder för sysselsättningen nämndes framförallt arbetsgivarnas attityder, och också språkkunskaper lyftes upp. Bland citaten ur fokusgruppsamtal fanns bl.a. följande, som reflekterar problemen med att hitta arbete som motsvarar utbildningen:

"Jag ville diskutera jobb. Han sa vi kommer att bygga flera växthus där du kan plocka tomater och gurkor. Det kändes väldigt kränkande. Jag förstod att här finns det inte så stora möjligheter" (invandrare med hög utbildning från eget land)

Inom ramen för projektet skrevs ett regionalt avtal kring integration, och senare har det regionala integrationsplanerandet skett vid Österbottens förbund, som är huvudman i det pågående projektet "En bra start i Österbotten".

Publikationen Maahanmuuton taloudelliset vaikutukset: Vieraskielisen työvoiman alueelliset vaikutukset Pohjanmaalle (Reini 2012, utgiven av Befolningsförbundet) utgavs också i samband med det tvåspråkiga projektet. I den utvärderades invandrarnas ekonomiska bidrag nationellt och inom Österbotten.

Källor:

Projektets hemsida: <http://www.welcomeoffice.fi/sivut/annat/fran-invandra-re-till-kommuninvanare--arbete-och-delaktighet-foer-alla.php?lang=SE>
Mertaniemi, Ritva (Österbottens förbund) (16.8.2017, 2.10.2017). Telefonintervjuer.

SOLID VOICE – invandrares medborgarråd i Vasa (1.1.2012 – 30.6.2013)

Vasa stad, Institutet för hälsa och välfärd, Vasa regionenhet, Vasa universitet, boWer
–nätverket, SONetBOTNIA

Finansiering: Integrationsfonden, Vasa universitet, Institutet för hälsa och välfärd

Målsättningen med SOLID VOICE –projektet var att främja mångfald och interkulturell kommunikation genom att utveckla sätt för invandrare att vara delaktiga och påverka i frågor som berör deras välmående. Dessutom strävade projektet till att förstärka medborgardemokratien och att hitta nya lösningar tillsammans med invandrare, så att deras röst ska bli hörd på regional nivå i utvecklingen av den service som är central för integrationen.

Inom ramen för projektet skapades ett medborgarråd med 22 deltagare från 16 olika länder utanför EU. Deltagarna hade flyttat för att arbeta, studera eller av familjescäl. Tanken med medborgarråd grundar sig på en amerikansk demokratiinnovation, där målgruppen representeras av ett relativt litet antal människor, som med hjälp av facilitatorer diskuterar aktuella frågor under en längre period, vilket tillåter att åsikter förändras, att frågor behandlas ur olika perspektiv, och att även svårare saker kan behandlas ändamålsenligt. Dessutom ordnades så kallade "World Café" –tillfällen, där över 60 inflyttade personer diskuterade frågor som har att göra med ankomst, välmående, boende, språk och utbildning samt sysselsättning och utkomst.

Rådet valde att diskutera temat "*Välbefinnande och sysselsättning för invandrare i Vasa, perspektiv på integration, social- och hälsovårdsservice, sysselsättning och språk*", och fick i uppgift att skapa information till beslutsfattare och tjänstemän angående utvecklingsbehov inom sysselsättning och välfärdstjänster. På FN-dagen den 24.10.2013 lämnade de in sitt offentliga uttalande, som innehöll 24 förslag med rekommendationer bl.a. om att ge invandrarna en röst genom att grunda en interaktiv regional plattform, att involvera personer med invandrarbakgrund i olika projekts och organisationers service, och att effektivisera informationsspridningen om service till invandrare. Ytterligare rekommendationer hade att göra med att förstärka medvetenheten om rättigheter, och att underlätta anställningen av invandrare samt att uppmuntra entreprenörskap bland inflyttade. Bland motiveringarna nämndes bl.a. att invandrare inte är medvetna om sina rättigheter, att invandrarnas röst inte hörs tillräckligt starkt i ärenden som gäller dem, och att det också finns en brist på kunskap bland finländare om invandrare och deras insats i samhället. Ett förslag var att publicera fakta om inkomstnivåer och annan statistik för att skapa en mer positiv bild av invandrare.

Solid Voice-projektet fick god respons från deltagarna, varav någon kände att hen hördes för första gången sedan hen flyttade till Vasa fem år tidigare.

Erfarenheterna från projektet och den process som medborgarrådet innebar finns väl dokumenterade i slutrapporten om invandrarnas medborgarråd. Vasa universitets medverkan gjorde också att World Café –tillfällena och rådets arbete förlöpte väl. Vasa stadsfullmäktige behandlade rekommendationerna, men huruvida de fått någon praktisk förankring är oklart. Ritva Mertaniemi, som via Institutet för hälsa och välfärd deltog i projektet, nämner att de initiativ som tas inom ramen för dylika projekt inte spelar någon roll om det inte finns någon på tjänstemannanivå inom stadens integrationstjänster som tar lyra. Utan engagemang från flera aktörer riskerar resultaten att gå till spillo.

Källor:

Invandrarnas medborgarråd, Invandrarnas sysselsättning och välmående i Vasa, slutrapport 2012
Mertaniemi, Ritva (Österbottens förbund) (16.8.2017). Telefonintervju.

SOLID YOUTH (2013 – 2014)

Institutet för hälsa och välfärd (Vasa regionenhet), Vasa stad
Finansiering: Europeiska flyktingfonden

SOLID YOUTH var likväl ett tvåspråkigt styrt projekt i Vasa, som arbetade för att få fram invandrares – i detta fall invandrade ungdomars – röst i samhället. Målsättningarna för projektet var att öka deltagandet bland asylsökande- och flyktingungdomar i åldrarna 15–29 och att stödja deras integration på ett sätt som utgår från individens behov.

Projektet fokuserade på tre huvudsakliga målsättningar: 1) att öka delaktigheten bland och bemyndigandet hos unga vuxna asylsökande och flyktingar som är i utsatt position, 2) att utveckla servicekedjorna för integrationstjänster för unga asylsökande och flyktingar på ett kundcentrerat sätt, med utgångspunkt i deras behov, och 3) att förebygga utslagning bland unga asylsökande och flyktingar.

De projektanställdas erfarenhet av deltagande metoder togs i bruk, och på basen av intervjuer och fokusgrupper kom man fram till att det tilltänkta rådet inte var det bästa sättet att få deras röst hörd. I stället samlade man in deras synpunkter genom t.ex. fokusgrupper (35 deltagare) och djupare individuella temaintervjuer (25 deltagare). Man använde också "Oma tarinasi"-metoden, utvecklad av Föreningen för mental hälsa i Finland. Responsen visade att ungdomarna kände sig hörda och sedda, och deras synpunkter användes bl.a. i tidningsartiklar, vid seminarier och nätverks- och expertträffar. På detta sätt nådde synpunkterna ut. Resultaten användes också i beslutsfattande, t.ex. i Vasa stads strategi.

Projektet utfördes i samarbete med Vasa stad, och väckte intresse i hela Österbotten. I projektets slutrapport nämns att den korta projekttiden utgjorde en utmaning i förverkligandet av målsättningarna.

Källa:

SOLID YOUTH-projektets slutrapport. Hämtad 5.11.2017. Tillgänglig på: http://www.welcomeoffice.fi/media/Solid_Youth_-_loppuraportti.pdf

ME (2012 – 2013)

Raseborg
Europeiska Flyktingfonden

ME, som syftar på både "jag" och "vi" (på engelska respektive finska) var ett projekt särskilt för kvinnor, som hade identifierats vara en grupp som riskerade att bli utanför. Kvinnor med små barn föll ofta bort från övrig verksamhet, så speciella kurser startades som integrationskurser för kvinnor. Två kvällar i veckan träffades dessutom grupper bestående av både invandrare och finländska kvinnor, för att diskutera olika ämnen. Man försökte också förhandla med Ekenäs simhall om en särskild simhalltid för kvinnor, men utan framgång. I stället lyckades man att i samarbete med en banklokal reservera en kväll per vecka i ett utrymme med pool. Kvinnoprojektet var väldigt uppskattat.

Källa:

Mattsson, Börje (f.d. integrationssekreterare, Raseborg). (22.6.2017). Intervju.

Innovativ integration (1.7.2012 – 30.6.2014)

Musikkafé After Eight, Jakobstad

Finansiering: Inrikesministeriets integrationsfond, Svenska kulturfonden, Peder-sörenejdens kommunala samarbetsnämnd

Musikkafé After Eight grundades år 1987, som en träffpunkt för ungdomar och med kreativitet, kultur och delaktighet som grundpelare. Målsättningen med projektet Innovativ integration var att genom praktisk verksamhet skapa träffpunkter där människor möts. Målgruppen bestod av finländare och personer från tredjeländer, med fokus på studerande, anhöriginvandrare och arbetskraftsinvandrare. Verksamheten kretsade kring kulturverksamhet med anknytning till musik, konst, hantverk, skrivande, film, och till socialt umgänge. Verksamheten fungerade på finska, svenska och engelska.

I projektbroschyren nämndes syftet med Innovativ integration:

”Vi vill vara förberedda på en ökande invandring och stödja den dubbelsidiga integrationen, med hjälp av verksamhet där invandrare och finländare engageras i konkreta aktiviteter, människor från olika kulturer möts och arbetar tillsammans och lär sig av varandra.”

Efter projektets avslutning lever det mångkulturella arbetet kvar, bl.a. genom de regelbundna aktiviteterna Culture Club, Café Social och Qvinnocafé, som har som delmålsättning att skapa utrymme för människor från olika delar av världen.

Källa:

<http://www.aftereight.fi/ae/doc/ii.pdf>

Luckan FIKA (2012 – 2015)

Helsingfors Luckan

Finansiering: Europeiska Socialfonden, Nylands NTM-central, Svenska Kulturfonden

FIKA-programmet (Förening, Integration, Kommunikation och Aktivitet) byggde på en svensk modell som heter "Yrkeskompis", där två personer kopplas ihop i en mentorskapsrelation. Under Delaktig-projektet besökte de involverade i integrationsverksamheten Sverige, och utformade FIKA efter det.

Mentorerna är personer som är minst 20 år gamla och är etablerade i det finländska samhället, och deras uppgift är att presentera inslag av finlandssvensk kultur och livsstil för en nyinflyttad. Den andra parten, adepten, är en person med uppehållstillstånd, som önskar stöd i integrationsprocessen. Mentorskapet omfattar sex månader, och paret träffas ca 4-8 timmar per månad för att bekanta sig t.ex. med arbetsmarknaden och språken (finska och svenska) och för att dela med sig av erfarenheter.

Luckan ordnar utbildning för mentorerna, och regelbunden verksamhet som stöd för mentorskapet. Inom ramen för Luckan Interation ordnas också kostnadsfria evenemang som mentorsparen kan delta i. Luckan har också hand om att förena mentorsparen, med målsättningen att de ska ha liknande arbetsbakgrund, utbildning och intressen.

Mentorsverksamheten startade i Helsingfors, och har utvidgats till Kyrkslätt och Borgå. FIKA har blivit omnämnt på Kompetenscentrets webbsida som ett exempel på god praxis.

Källor:

Luckan Integration: <http://integration.luckan.fi/>

Lerche, Jessica (tf utvecklingschef, Luckan, Helsingfors). (4.9.2017). Telefonintervju.

Grüne, Ann-Jolin (invandrarkoordinator, Helsingfors). (5.9.2017). Telefonintervju.

Integrera mera – modeller och material (1.1.2013 – 30.4.2015)

Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur/Yrkesakademien i Österbotten

Finansiering: Europeiska Socialfonden

Projektet Integrera mera riktade sig till personer med utländsk bakgrund som var i arbete, i flera kommuner österbottniska kommuner (Vasa, Kronoby, Korsnäs, Malax, Larsmo, Korsholm, Närpes, Kristinestad, Vörå, Jakobstad, Nykarleby, Kaskö och Pedersöre). Samtidigt riktade det sig till arbets- och näringslivsbyråerna, TE-byråerna, språk- och yrkesutbildare och arbetsplatshandledare samt särskilt till arbetsgivare på området.

Målsättningen var att utveckla och testa modeller för att underlätta invandrarers integration i det finländska samhället, och att förbättra tillgången till stärkt språk- och samhällskunskap. På detta sätt skulle kompetensen inom olika branscher höjas, och näringslivet skulle ha större tillgång till kvalificerad arbetskraft. Samtidigt var målet att minska utslagning och utanförskap.

Inom projektet startades två grupper, i Jakobstad och i Korsnäs, där deltagare erbjöds handledning två gånger i veckan, och vid ett senare skede även coachverksamhet på arbetsplatsen. I slutrapporten konstateras att "resultaten visar att coach på arbetsplatsen ger bättre resultat än då deltagarna själva skall vara aktiva och söka handledning". Projektet var tänkt att genomföras som en flexibel integrationsutbildning som i mån av möjlighet omfattar både svenska och finska.

Källa:

Projektets slutrapport till Europeiska socialfonden. Tillgänglig på: <https://www.eura2007.fi/rrtiepa/projekti.php?projekтикoodi=S12263>

Eva-Maria Emet, Jakobstad

- Det här blir precis så bra som vi gör det. Möjligheterna är oändliga, och vi har ett bra team, med bra psykologiskt kapital både hos professionella och kommuninvånarna, inklusive invandrarna själva. Tåget har gått vad gäller frågan om man ska ta emot invandrare eller inte, nu är vår uppgift att se till att integrationen går så bra som möjligt.

Eva-Maria Emet jobbade som integrationskoordinator i Jakobstadsnejden (Jakobstad, Pedersöre, Larsmo, Nykarleby och Kronoby) mellan år 2014 och 2016, och ser att det finns mycket som är positivt i det arbete som sker inom nejden. Under de senaste åren har nätverk byggts upp i området, med samförståndet att man gör bättre tillsammans än var kommun för sig. Tidigare kunde flera integrationsprojekt planeras och genomföras samtidigt utan större vetskap om varandra, men koordineringen har möjliggjort gemensamma riktlinjer och målsättningar samt hela kedjor som har möjliggjort det som Emet beskriver som ett okomplicerat samarbete.

- Det har funnits en bra grund att stå på och ett gynnsamt klimat för att bygga upp fungerande kedjor, säger Emet. Samarbetet har inneburit en större klarhet i roller och ansvar. Modellen fungerar bra i vårt område, tack vare många faktorer. Vi har en gemensam enhet, nätverksarbete som modell, en aktiv tredje sektor. Vänfamiljsverksamheten via Röda Korset och andra kanaler har varit ett stort stöd, och kontakten till lokalpolitiker god.

De huvudsakliga utmaningarna i integrationsarbetet på lång sikt har att göra med sysselsättning. Emet nämner att en fråga är vad som händer efter att personer etablerat sig och lärt sig språket. Samtidigt har processerna kring integration varit tydligare för flyktingar, och personer som flyttat av andra orsaker har inte haft en lika tydlig port in i integrationstjänsterna.

Spelcafé Svenska (1.12.2013 – 30.3.2015)

Yrkeshögskolan Centria

Finansiering: Europeiska Socialfonden

Spelcafé-projektet baserade sig på REJA-projektet vid yrkeshögskolan Centria i Österbotten, och hade som målsättning att vidareutveckla och sprida de mest lyckade innovationerna till huvudstadsregionen. Målgruppen var invandrare i Nyland som studerar svenska vid Helsingfors svenska arbetarinstitut, med syftet att öka invandras intresse för och kunskaper i svenska, vilket ansågs ge bättre möjligheter på arbetsmarknaden och att stödja integrationen.

Genom att utveckla och tillverka sällskapsspel strävade man efter att liva upp språkundervisningen och erbjuda komplement där tävlingsmoment effektiviserade inläringen på ett obemärkt sätt, genom att inläringen kopplades till omedelbar användning i ett sammanhang. De spel som tillverkades under projektets gång, och vissa redan inom ramen för REJA, omfattar fyra spel (Bingo, Jenkka, Othello, Magnet) som anpassats till att stärka språkinläringen. Spelen utvecklades i samarbete med en grafisk designer, ett snickeri och ett tryckeri, och var av märkbart god kvalitet, vilket också ansågs bidra till att öka studenternas motivation. Spelen utvecklades i serier som motsvarade teman som tillhör grunderna i språkundervisningen, t.ex. "Kök och mat", "Hem och hushåll", "Kropp och kläder", och i utvecklandet tog man hänsyn till att de ska vara lätta för språkläraren att använda som en del av undervisningen. I varje spel ingick 100 ord. Ca 400 spel tillverkades under projektets gång.

Tillverkningen av spelen var arbetsdryg, men man ansåg att den satsning man gjorde på spelens fysiska karaktär också bidrog till att höja motivationen bland studenterna. Projektledarna kunde konstatera framsteg som spelen verkade bidra till (t.ex. genom antal nya inlärd ord), och noterade också att de hade en positiv inverkan på stämningen. Utmaningar som nämndes var att utbildningsbakgrunden bland studenterna varierade, och medan vissa hade svårt att förstå spelets regler hade andra eventuellt uppfattningen om att spel var en oseriös undervisningsform i förhållande till deras förväntningar.

Inom ramen för projektet besökte man språkkurserna och presenterade spelen under ca en halv dag per grupp. Projektets spelledare ledde det första spelet, varefter ansvaret flyttades till studerandena med assistans av spelledare och skolans språklärare. Skolornas språklärare deltog i verksamheten och blev på så sätt utbildade i att leda spelsessionerna, vilket gav förutsättningar till fortsättning även efter projektens slut.

Projektet och de konkreta spelen utvärderades av språklärare och studerande, som gav god respons. Goda resultat ur projektet kunde lätt spridas, pga. de konkreta spelen, handledningen i deras användning, och konceptets lättfattlighet. I

projektets slutrapport nämns att projektets verksamhet "potentiellt kan fortsätta i full utsträckning även efter projekttidens slut", och att kompetensen och det konkreta spelaterialet kommer att finnas i de skolor som deltog i projektet i en lång tid framöver. Det har dock inte gjorts uppföljning kring huruvida spelen ännu aktivt används i de skolor de delades ut till.

Källor:

Projektets slutrapport till Europeiska Socialfonden. Tillgänglig på: <https://www.eura2007.fi/rrtiepa/projekti.php?projektikoodi=S12601>

Projektets hemsida: <http://spelcafe.webnode.com/spel/>

Nylund, Mathias (Projektchef, Centria, Jakobstad). (8.8.2017). Telefonintervju.

Integrera på svenska (2014 – 2017)

Folkhälsan Utbildning Ab/Norrvala och flyktingförläggningen i Vörå/Oravais
Finansiering: Svenska Kulturfonden

Projektet Integrera på svenska siktar på att utveckla en undervisningsmodell för svenskspråkig integration för asylsökande i Österbotten. Genom ett treårigt samarbete mellan Norrvala folkhögskola och flyktingförläggningen i Oravais (Vörå) erbjuder man studier i en "integrationsprocess som betonar kultur, hälsa och motion i kombination med intensiv språkinläring."¹ Studierna siktar därmed till att möjliggöra studerandenas delaktighet i samhället, och utgår från ett holistiskt perspektiv där språkinläringen ingår som en del av den sociala förberedelsen.

Norrvala folkhögskola har från tidigare god erfarenhet av att kombinera språkstudier med motion och hälsa. I undervisningen ingår förutom samhällskunskap och språkundervisning (i både svenska och finska) även fyra lektioner idrott och motion i veckan, vilket stärker de studerandes fysiska och psykiska hälsa. Studiebesök (t.ex. till Vasa stadsbibliotek, Welcome Office, Botniahal-len) och deltagande i evenemang ingår också i studierna. Studiebesöken och idrottslektionerna ordnas i samarbete med skolans tre övriga invandrarlinjer. På campusområdet finns också närmare 300 svenskspråkiga studerande, så studenterna kommer i kontakt med språket och dess talare i vardagen.

En ny aspekt i projektet är att det riktar sig till asylsökande, medan integrationsutbildning vanligtvis riktar sig till personer med uppehållstillstånd. Denna utgångspunkt påverkar naturligtvis gruppens sammansättning, eftersom vissa får uppehållstillstånd medan andra utvisas från landet.

Projektets mål är således att "skapa ny grogrund för det svenska inom invandringen"², och man satsar på att uppmuntra till att asylsökandena väljer att studera och kommunicera på svenska. Mellanrapporten nämner att "den långsiktiga målsättningen är att öka antalet utländska studerande att välja svenska som första språk och samtidigt öka kunskapen om Svenskfinland mha intensiv språkundervisning. Ett resultat som gynnar närområdet är om antalet utlänningar som beviljas uppehållstillstånd väljer att stanna i Österbotten tack vare denna första inkörsport som projektet möjliggör."³

Projektet är också föremål för en akademisk studie vid Jyväskylä universitet. Forsningsgruppen, ledd av professorerna Sari Pöyhönen och Mirja Tarnanen, har besökt gruppen regelbundet för att göra intervjuer. Forskningsprojektet "Jag

1 Projektansökan, Svenska Kulturfonden, 2013

2 Projektansökan, Svenska Kulturfonden, 2013

3 Mellanrapport läsår 2015-2016 av koordinatör Camilla Stenbäck, september 2016

bor i Oravais" pågår 2015-2017, och undersöker betydelsen av integrationsspråket och asylsökandes mående under processen. Genom forskningsprojektet har man också spridit information om Integrera på svenska både genom medier och seminarier med lokala myndigheter.

Källor:

Mellanrapport läsår 2015-2016 av koordinator Camilla Stenbäck, september 2016

Projektansökan, Svenska Kulturfonden, 2013

Projektansökan, Svenska Kulturfonden, 2013

Årsbok 2016, Svenska Kulturfonden. Redaktör Martina Landén-Westerholm.

Tillgänglig på: https://www.kulturfonden.fi/wp-content/uploads/2017/05/Arsbok2016_17web.pdf

SFX svenska (1.9.2015 – 31.10.2017)

Helsingfors stad/ Helsingfors arbis
Finansiering: Europeiska Socialfonden

SFX svenska är ett samarbete mellan Helsingfors arbis, Luckan och Practikum, där personer med invandrabakgrund kan studera svenska samtidigt som de får en examen som närvårdare. Programmet inleddes i januari 2016, med språkstudier i svenska och introduktion till närvårdarstudier. På våren kunde deltagarna söka in till Practikum, för att samma höst inleda sina studier där.

Helsingfors arbis är huvudman i projektet, och har planerat och koordinerat dess genomförande. Studierna i svenska sker vid Arbis, medan närvårdarstudierna avläggs som skraddarsydda studier inom vuxenutbildningen vid Practikum. Luckan erbjuder handledning samt stöd via mentorsverksamhet. Ann-Jolin Grüne, koordinatör för projektet, nämner att man har utgått från att stärka befintlig verksamhet snarare än skapa nya strukturer: de tre aktörerna ansvarar därmed för den del som de har expertis i och erfarenhet av. Målsättningen är att invandrare snabbare ska komma till yrkesinriktad utbildning. Inom social- och hälsovårdsbranschen, t.ex. vid daghem, finns det dessutom brist på personal.

Programmet har en stark praktisk förankring: redan under den första studieperioden gjordes arbetsplatsbesök, och den vokabulär som ingick i språkstudierna var inriktad på social- och hälsovård. Studierna under den första höstterminen var fördelade så att studenterna läste svenska två dagar i veckan, och två dagar i veckan läste de yrkesämnen vid Practikum. Därtill gjorde de praktik en dag i veckan på en arbetsplats inom dagvård, äldreomsorg eller handikappomsorgen. Närvårdarstudierna består av fem examensdelar, där studenten visar upp sitt kunnande. Examenstillfället, som varar ungefär en vecka, består av aktiviteter som studenten planerat och genomfört på en arbetsplats.

Projektet utvärderas vid skrivande stund av Tankesmedjan Magma. På projektets hemsida kommer det att finnas en materialbank, där det förutom utvärderingen ingår studiematerial i *Vårdsvenska*, som utarbetats av arbis' språklärare, samt Luckans *Handbok för arbetsplatser*, med information om bemötande. Efter projektets slut kommer materialet att utnyttjas inom en ny frivillig studielinje i samarbete med Helsingfors stads kompetenscenter. Centret erbjuder yrkesinriktade utbildningslinjer, men hade inget svenskt spår från tidigare. Den planerade utbildningen riktar sig på social- och hälsovårdssvenska.

Källor:

Grüne, Ann-Jolin (Invandrarkoordinator, Helsingfors) (5.9.2017). Telefonintervju.

Projektets hemsida: <http://sfxsvenska.fi/sv/start/>

Ann-Jolin Grüne, Helsingfors

Ann-Jolin Grüne arbetar sedan 2013 som invandrarkoordinator i Helsingfors. Före det jobbade hon i flera år vid Luckan som projektkoordinator för informations- och handledningstjänsten Bridge, och har också planerat projektet SFX svenska vid Helsingfors Arbis. Hon var även projektledare för Delaktig i Finland/huvudstadsregionen. I projekten anser Grüne att det varit viktigt att skapa nya former av samarbete mellan aktörer med olika mandat och kompetenser.

Ansvarsfrågorna kring svensk integration är fortfarande utmanande, eftersom ansvaret i teorin ligger på kommunerna, som inte alltid sköter uppgiften så väl men som vill hålla kvar ansvaret på sig.

- Som invandrarkoordinator har jag haft som målsättning att bli accepterad av staden som den som ser på integrationsfrågor med svenska glasögon, och som samlar ihop aktörer. Det är viktigt att bli hörd inom integrationspolitiken ordentligt, och inte endast när det gäller integrationsutbildningarna. Till exempel vad gäller kultur- och ungdomsfrågor är det just nu endast finskspråkiga aktörer som är representerade, så vi vet inte vilka behov som finns på svenskt håll. Det är viktigt bl.a. med tanke på projektfinansiering att faktiskt få reda på vilka behoven är, fortsätter hon.

Inom Helsingfors stad har en organisationsförändring gjort att integrationsarbetet över huvud taget varit oklart i en tid, och det har gjort att den svenskspråkiga integrationskoordinators roll och mandat inte ännu har utvecklats i önskad grad. Målsättningen är att få in nyinflyttade i de svenska rummen, så att integrationsverksamheten inte utgör en avskild del utan är inkluderad i övrig verksamhet. Grüne har också visioner kring ett större perspektiv på integration på svenska:

- Vi måste fundera på vilket mervärde det svenska språket ger i en nordisk dimension. Om man tänker på bolag och företag som vill locka "best brains" kunde hela Norden ses som ett område som går över landsgränser. Om du etablerar dig i Finland kan svenska bli det språk på vilket du sköter dina ärenden, och barnen kan gå i svenskt daghem eller skola, vilket gör det lättare att flytta mellan länderna. För dem som jobbar på engelska till exempel inom start-up företag kan svenska också utgöra det språket som är snabbare att lära sig. På det här sättet kunde Norden tävla i den globala konkurrensen. Då skulle man också se svenskan i Finland som en möjlighet, och det tycker jag att våra integrationselever gör.

Mångkulturell folkhälsa (1.1.2016 – 31.12.2017)

Folkhälsan Ab

Finansiering: Arbets- och näringsministeriet, Folkhälsan

Folkhälsans mångkulturella verksamhet har som mål att främst att öka kunskan- det inom den egna organisationen vad gäller att bemöta människor från andra kulturer, och att samtidigt involvera invandrare i Folkhälsans verksamhet och på så sätt främja god och trygg tvåvägsintegration.

En satsning inom projektet är att involvera så kallade erfarenhetstalare/ kulturkommunikatörer i den befintliga verksamheten. Dessa får betalt för sitt arbete, och har föreläst om olika perspektiv som har att göra med Folkhälsans verksamhet t.ex. i samband med simlärarytbildning, och vid seminarier om daghems- och skolverksamhet. Erfarenhetstalarna är inflyttade personer som har lärt sig svenska, och som bor i Österbotten och Nyland. Sammanlagt finns ett tiotal erfarenhetstalare, som kan bokas av lokalföreningarna. Inom Folkhälsans Douloverksamheten har en sakkunnig barnmorska föreläst om att föda i andra kulturer, och det finns planer på att utbilda Doulor från olika kulturer under 2017.

En annan satsning är projektet FHille – för en god skolstart. Verksamheten bygger på internationella program, som enligt undersökningar varit effektiva särskilt vad gäller integration av familjer som upplever sig isolerade. Program- met bygger på att stödja anknytningen mellan föräldrar och barn genom olika aktiviteter som stärker samspelet inom familjen, och därmed självkänslan hos både föräldrar och barn. Aktiviteterna stärker också språkkunskaperna, och ger familjer med invandrarbakgrund inblick i "en finländsk syn på föräldraskap där ömsesidig respekt, samvaro, dialog och uppmuntran ingår¹". Samtidigt får föräldrarna en uppfattning om hur dagvårds- och skolverksamheten i Finland och samspelet mellan hem och skola ser ut. Verksamheten har varit lyckad och fått uppmärksamhet även bland andra organisationer.

Mångkulturell folkhälsa – verksamheten har presenterats genom nyhetsbrev och artiklar om temat i Folkhälsans tidning. Under år 2016 ordnades träffar för 45 av Folkhälsans 98 lokalföreningar, som gavs möjlighet att diskutera kring involvering av nyanlända i redan befintlig verksamhet. Lokalföreningarna har också kunnat få bidrag för att i större utsträckning än tidigare involvera nyin- flyttade i sin verksamhet, eller för att ordna ny verksamhet som inkluderar ny- inflyttade. Inom ramen för Mångkulturell folkhälsa har man bl.a. ordnat läger, familjekaféverksamhet, samt mamma- och föräldragruppträffar.

Verksamhetsberättelsen från 2016 nämner att lokalföreningarna generellt har visat intresse för mångkulturell verksamhet, men eventuellt saknat metoder för hur man når nyanlända. Folkhälsan kan som organisation stöda dem genom att skapa strukturer och kontaktnätverk, bl.a. via erfarenhetstalarna. En

annan lärdom som nämnds har varit att ta reda på vad nyanlända vill, och att involvera dem i planeringsskedet av verksamheten. I verksamhetsberättelsen nämns att de flesta nyinflyttade inte vill "ses som ett offer utan vill att man fokuserar på personen som en kompetent individ med möjlighet till påverkan i vårt samhälle". Det konstateras att den verksamhet som i ett tidigt skede har involverat erfarenhetstalare och kulturtolkar har varit lyckad, och att målsättningen på lång sikt är att anställa fler personer av annan kulturell bakgrund för att ge en positiv effekt i Folkhälsans verksamhet. En utmaning i arbetet har varit att svensk integration sker fläckvis i Svenskfinland.

Eftersom projektets innehåll till stor del ingår i den ordinarie verksamheten, kommer den också att fortsätta, om än i mindre skala, efter att projektet avslutas. För tillfället ligger en ansökan om fortsatt finansiering i form av ett liknande projekt inne hos STEA.

Källor:

Heikkilä, Annika (projektkoordinator, Helsingfors). (5.9.2017). Telefonintervju.

FHille-programmets presentation:

<http://www.jakobstad.fi/assets/1/Uploads/FHille-presentation.pdf>

Verksamhetsberättelse 2016

Kulturell mångfald i Jakobstad (1.10.2015 – 31.12.2017)

Kulturbyrån i Jakobstad

Finansiering: Leader Aktion Österbotten

Det tvåspråkiga projektet hade som målsättning att både minska klyftan mellan svenskt och finskt i kulturlivet i Jakobstad, och att skapa en mötesplats där människor som inte från förr var aktiva i kultur- och föreningsssammanhang kunde mötas. Lika villkor är en viktig grundförutsättning i projektet, som främjar den lokala integrationen som en tvåvägsprocess, med fokus på interkulturalitet, delaktighet och jämlikhet. Särskild hänsyn tas till människor som riskerar socialt utanförskap.

Inom ramen för projektet skapar man en lågtröskelsmötesplats för samarbete kring kulturaktiviteter, t.ex. konstutställningar och konserter, att laga mat tillsammans, bjuda in intressanta föreläsare, dricka kaffe, utveckla evenemangsidéer, planera studieresor etc. Arbetet sker i samarbete med kulturorganisationer och –aktörer i staden, med syftet att föra samman den kunskap och erfarenheter som människor har, och att tillsammans skapa något nytt.

Källa:

Projektets beskrivning för Leader. Tillgänglig på: <https://leaderpohjanmaa.fi/hankkeet/kulturell-mangfald-i-jakobstad-kulttuurinen-moninaisuus-pietarsaassa/>

Integration genom motion och idrott (1.8.2016 – 31.7.2017)

Jakobstad stad

Finansiering: Regionförvaltningsverket

Projektet hade som syfte att stödja hälsofrämjande motion och idrott bland invandrare, att främja invandrares möjligheter att delta i motions- och idrottsverksamhet, stödja och skapa förutsättningar för motions- och idrottsföreningars mångkulturella verksamhet, och att öka invandrarnas aktiva deltagande i den.

Källa:

Projektets beskrivning, Jakobstads stad. Tillgänglig på: <https://www.jakobstad.fi/nyinflyttade/integration/projekt/integration-genom-motion-och-idrott>

Bron (2016 – 2018)

Korsholms vuxeninstitut

Finansiering: Leader och Svenska Kulturfonden

Projektet Bron har som syfte att bygga broar mellan människor med olika språk och nationaliteter samt ur olika generationer. Målsättningen är, enligt hemsidan, "att skapa en interkulturell mötesplats vid Kulturhuset för att främja integration av invandrare, för att skapa större samhörighet och interaktion mellan kommunens olika befolkningsgrupper och för att skapa en plattform för när demokrati och en känsla av delaktighet för kommuninvånarna."

Aktiviteterna baserar sig på en kartläggning av behov bland invandrare. På våren 2017 har man startat en koloniodling tillsammans med 4H. Man har också ordnat bl.a. kurser i finska, gjort samarbete med kulturprojekt, bl.a. med Stundars museum. Flyktingar från Kongo och Syrien har även gjort en film om sig själva, och filmen ska visas på en skolturné. Det finns också en kör bestående av flyktingar, och på hösten 2017 ordnas ett open stage –evenemang där de uppträder.

Welcome Office verkar i samma utrymmen, och en flyktingkoordinator är på plats en dag i veckan för stöd och information.

Inom projektet anställs en kongolesisk flykting.

Källor:

Projektets beskrivning på Vuxeninstitutets hemsida. Tillgänglig på: <https://vuxeninstitutet.korsholm.fi/om-vuxeninstitutet/projektverksamhet/>
Taylor, Ulrica (Rektor för Korsholms vuxeninstitut (14.6.2017). Telefonintervju.

Lande-Bo: nyanländas integrering genom bosättning på landsbygden (1.9.2016 – 31.5.2019)

Aktion Österbotten

Finansiering: Leader Aktion Österbotten

Projektet Lande-Bo har som målsättning att skapa modeller för god integration på landsbygden, så att de invandrare som placerats där stannar kvar i byarna, vilket också skulle leda till att byarna revitaliseras. Projektet riktar sig till landsbygdens föreningar, bl.a. byaföreningar, och samtidigt till invandrare, både kvotflyktingar och personer som kommit som asylsökande eller som arbetskraft. Man har tidigare identifierat att invandrare, särskilt de som kommer som flyktingar, relativt snabbt tenderar att flytta till större städer. Ett av projektets mål är att öka invandrares vilja att stanna kvar på landsbygden, och att främja deras vardag där. I projektplanen nämner man tre viktiga faktorer för god integration på landsbygden: bosättning, jobb och goda relationer till närsamhället.

Vad gäller bosättning nämner projektplanen att det på landsbygden finns många tomma bostäder och hus. Projektet strävar därför till att utreda hur man kunde få dessa bostäder i användning, t.ex. genom att trygga nyanländas möjligheter att köpa fastigheterna. De planerade åtgärderna omfattar en kartläggning av tomma hus, och att ta kontakt med ägarna och skapa en plattform för denna typ av information. Man kommer också att utreda vilka sociala investerings- och finansieringsmöjligheter som finns, för att möjliggöra köp eller uthyrning. Förutom den centrala insatsen på bosättning omfattar projektet åtgärder som har att göra med tillgång till kommunal service och fritidsmöjligheter, samt att involvera byborna i integrationen till exempel genom volontärarbete.

Arbetet inom projektet görs i samarbete med andra integrationsprojekt i Österbotten, och man för särskilt diskussioner med myndigheter i Närpes, som har lång erfarenhet av integrationsarbete. De goda exemplen som identifieras i projektet ska sedan spridas till andra byar och landsbygdsområden i Finland, och det ska utredas huruvida invandrare kan bli ambassadörer för landsbygden. Förhoppningen med projektet är att flera nya finländare ska bosätta sig och stanna kvar i landsbygdsorterna. Vid skrivande stund har projektet nyligen fått en ny koordinator, och arbetet har ännu inte kommit i gång i större utsträckning. Utmaningar som nämns av koordinatören har att göra med föreningsarbetets karaktär, då verksamheten bygger på frivilligarbete på fritiden, och det kan därför vara svårt att engagera människor i tillräcklig grad.

Källor:

Projektplan, Lande-Bo

Norrgrård, Britt-Marie (koordinator). (12.9.2017). Telefonintervju.

Beyond the pond (2016 – 2018)

Finlands Svenska Scouter rf.

Finansiering: Medel ur insamlingen Gemensamt Ansvar 2016

Beyond the pond är Finlands Svenska Scouter rf:s projekt, och ingår i Finlands Scouters nationella projektet 100 nya sätt att scouta, som startades efter att scoutverksamheten var det inhemska målet för insamlingen Gemensamt Ansvar 2016. Projektet strävar till att sänka tröskeln för att delta i scoutverksamheten, och i Beyond the pond ingår två särskilda satsningar, varav det ena är ett fadderprogram som riktar sig till personer med invandrabakgrund. Satsningens mål är att öka scoutkårens förutsättningar att inkludera medlemmar med varierande bakgrund i sin verksamhet, och att genom att sänka tröskeln för personer med invandrabakgrund att delta också "skapa naturliga kontaktpunkter mellan personer med och utan invandrabakgrund"¹.

De nya deltagarna rekryteras på svenskurser för invandrare, och rekrytering har redan skett i Helsingfors, Åbo, Vasa, Jakobstad och Borgå. Verksamheten sker sedan i par bestående av en scout och en inflyttad person. Paret träffas minst fyra timmar i månaden i sex månaders tid, och de planerar själva vad de gör under träffarna. Paret får stöd från projektet, och gör upp ett kontrakt och en plan innan de börjar. Två par har börjat under våren 2017: ett i Åbo och ett i Borgå. En ny rekryteringssatsning sker på hösten 2017. Projektets mellanrapport nämner att parstrukturen stöder dubbelriktad integration, i och med att parterna är jämlika aktörer som anpassar sin diskussion och verksamhet inom en viss ram, men enligt sina egna önskemål.

Projektet är vid skrivande stund ännu i en tidig fas, och en utmaning som nämns av koordinatören är att båda målgrupperna kan ha fördomar mot varandra, vilket gör att det behövs mycket stöd och information för att verksamheten framgångsrikt ska komma igång. Scoutkårens är egna registrerade föreningar med egen verksamhet, som sker på frivillig basis. Inflyttade personer har inte alltid kunskap, eller korrekt kunskap, om scoutverksamheten. Att nå ut till inflyttade personer nämns som den större utmaningen, dels eftersom målgruppen (inflyttade personer som lär sig svenska och är scoutintresserade) är liten. Intensivt arbete på lokal nivå för att bygga upp tillit sinsemellan skulle vara önskvärt, men kräver stort engagemang ur en frivillig, och stöd från projektets håll.

På sidan 100nyasatt.fi samlas rapporter på alla satsningar som görs inom projektet, och vissa utvalda finskspråkiga tips kommer att översättas också till

1 Detaljplan, Finlands Svenska Scouters mångfaldsprojekt

svenska. På finskspråkigt håll finns liknande satsningar på att inkludera personer med invandrabakgrund i scoutverksamheten.

Källor:

100 nya sätt, hemsida: <https://100uuttatapa.fi/sv/vad-handlar-det-om/>
Mellanrapport, april 2017

Fortelius, Sabina (koordinator). (05.06-29.06.2017) E-postkorrespondens.

En bra start i Österbotten (1.1.2016 – 30.6.2018)

Österbottens förbund (huvudman), Vasa stad, Yrkesakademien i Österbotten, integrationsenheten i Jakobstadsnejden och Vörå kommun, Kust-Österbottens samkommun för social- och primärhälsovård.

Finansiering: Europeiska Socialfonden

Projektet En bra start i Österbotten är en del av det nationella projektet Kotona Suomessa – Finland mitt hem, och omfattar fyra delprojekt i regionen. Projektet har som målsättning att utveckla god praxis för initialfasen, och att denna praxis sedan ska kunna användas annanstans i Finland. De kommuner som deltar arbetar utgående från sina behov med projektets delmål. Tyngdpunkten för projektet ligger på att utveckla tjänsterna, så att invandrare så fort som möjligt får ta del av information och således snabbare ska kunna delta i samhället. Därmed är en målsättning också att förbättra den inledande kartläggningen, för att ta vara på den kompetens som invandrare har. Inom ramen för projektet utvecklas vid Yrkesakademien testmaterial för integrationsutbildning, som är tilltänkt att användas i hela Svenskfinland. Hittills finns enhetligt testmaterial endast på finska, på webbsidan testipiste.eu. Testmaterialet riktar sig både till studiestartens inledande test, och till sluttester efter genomförd utbildning. Testen följer den gemensamma europeiska referensramen. De svenskspråkiga testen kommer att följa samma struktur som de finska.

Projektet har också ordnat utbildning för samhälls- och hälsokommunikatörer, som är invandrare som sedan delar med sig av kunskap till andra invandrare på det språk som de talar. Dessa utbildas också vid Yrkesakademien. Därtill utreder man särskilt integrationsåtgärderna för utländska examensstuderande, som ofta faller utanför integrationstjänsternas omfattning. I Jakobstadsnejden förverkligas projektmålen genom att satsa på integrerade servicekedjor för invandrare nejden. Detta gör man bl.a. genom att skapa en infopunkt för att förbättra tillgången till integrationservice, att utveckla samarbetet och servicekedjorna mellan olika berörda parter, och att bygga upp grundläggande information på flera språk.

Källor:

Projektets beskrivning, tillgänglig på: <http://www.lshelmet.fi/group/hyva-alku-pohjanmaalla-en-bra-start-i-osterbotten>

Projektets beskrivning, Yrkesakademien. Tillgänglig på: <http://www.yrkesakademien.fi/index.php/utveckling-projekt/utveckling-arbets-naringsliv/item/en-bra-start-i-osterbotten>

Willows, Elin (01.03.2016). Vill hjälpa integrationen i Österbotten. YLE. Hämtad 20.06.2017. Tillgänglig på: <https://svenska.yle.fi/artikel/2016/03/01/vill-hjalpa-integrationen-i-osterbotten>

Bra början i Borgå (mars 2016 –)

Borgå stad/Medborgarinstitutet, Borgå Folkakademi och Luckan
Finansiering: Europeiska socialfonden

Bra början i Borgå är en del av projektet Finland mitt hem som inleddes år 2016, och fokuserar i Borgå särskilt på att bygga upp modeller för mottagande av nyinflyttade. Det tvååriga pilotprojektet är ett samarbete mellan Borgå stad/Medborgarinstitutet, Borgå Folkakademi och Luckan. Inom projektet erbjuds en introduktionsutbildning med fokus på samhällsinformation och introduktion till finska och svenska. Kursen riktar sig till personer som har fått uppehållstillstånd i Finland, men som inte ännu studerar eller arbetar. Inflyttade informeras om kursen via en trespråkig broschyr (finska, svenska, engelska) och via TE-byrån och Invandartjänsten. Kursen riktar sig till vuxna i alla åldrar, och i samband med kursen erbjuds barnpassning i samma utrymmen. Studierna är heltidsstudier 20 timmar/vecka i fyra veckors tid, och räknas av TE-byrån som frivilliga studier med arbetslöshetsförmån.

Kursen byggs upp enligt deltagarnas behov, dock med tyngdpunkt på information om samhället och dess seder och bruk. Informationen ges på deltagarnas eget språk av assistenter i undervisningen. I samband med språkinstruktionen informeras deltagarna också om valet av integrationsspråk och vad det innebär. Kursen ger också information och kontakter till viktig service i Borgå, samt underlättar möjligheten att delta i föreningar och evenemang. I Borgå finns ett aktivt nätverk kring mångkulturell verksamhet, med traditionella evenemang som Winter Fair och International Mother's Day, samt ett aktivt föreningsliv. Via introduktionsutbildningen kommer nyinflyttade därmed snabbare i kontakt med andra invånare i staden.

Vid skrivande stund har kursen ordnats tre gånger, med framgång och med förväntat antal deltagare. Deltagarna följs också upp genom inofficiell uppföljning några månader efter avslutad kurs, och de som våren 2017 har slutfört sin integrationsutbildning har fått hjälp med ansökningar till vidare studier.

Som en del av pilotprojektet utvecklar en arbetsgrupp en modell för det första skedet av mottagandet. De styrkor i projektet som nämns av projektledaren är att nyinflyttade snabbt får information och blir delaktiga, och kan knyta kontakter till lokalsamhället.

Källor:

Paras alku Porvoossa, Bra början i Borgå, A good start in Porvoo (broschyr)

Tillgänglig på: http://www.porvoo.fi/library/files/5732fb28ed6b97a420001d61/kansalaisopisto_Bra_b_rjan.pdf

Blomqvist-Abdi, Nora (Projektledare). (13.06.2017). Telefonintervju.

Catharina von Schoultz, Borgå

Vid Borgå folkakademi har det sedan 1990-talet funnits integrationsutbildning på svenska, och Catharina von Schoultz är sedan två år tillbaka linjeledare för den. Studierna går på två nivåer, och är avgiftsfri för studenterna. Målet för många är att avlägga den allmänna språkexamen på mellannivå, vilket motsvarar de språkkrav som ställs för medborgarskap.

En stor del av eleverna går sin utbildning med ekonomiskt stöd via TE-byrån. von Schoultz beskriver samarbetet med myndigheterna som gott, men säger att det på många håll finns en bristande kunskap om möjligheten att gå integrationsutbildning på svenska. I de flesta fall handlar det om att finskspråkiga tjänstemän inte är tillräckligt insatta i den svenska verkligheten i Finland för att kunna informera om den.

- På finskt håll känner man inte alltid till att det finns hela utbildningskedjor på svenska, att man t.ex. kan gå yrkesutbildning eller högre utbildning också på svenska i Finland. Många av mina studerande upplever att svenska är lättare att lära sig och att de snabbare än på finska når den språknivå som krävs för studier. Andra har redan ett yrke och arbetar internationellt på t ex engelska eller ryska, och vill få grunderna i svenska för att kunna kommunicera på ett av landets språk.

Allt fler studerande söker sig till integrationsutbildningen vid folkakademin. För tillfället finns kurser både för personer med uppehållstillstånd (de egentliga integrationsutbildningarna), och grundläggande utbildning för asylsökande. Man samarbetar också med de lokala skolorna, i vintras bland annat genom regelbundna besök under en längre tid, där studerandena hade en egen klass som de besökte en gång i veckan.

- Samarbetet gynnar också skolorna. I de svenskspråkiga skolorna finns inte många elever med invandrarbakgrund, eftersom de flesta integreras i den finska skolan. Därmed kommer de svenska eleverna inte i sin skolvardag i kontakt med andra språk och kulturer. Genom utbytet hjälper vi skolorna att uppfylla en del av läroplanens mål om internationalisering. För de studerande på integrationsutbildningen igen ger besöket en fin möjlighet att på ett naturligt sätt komma ut i det finlandssvenska samhället. Samarbetet med skolorna gav väldigt positiv respons från alla parter, säger von Schoultz.

Flex-In, en flexibel väg till inklusion (1.11.2015 – 30.9.2019)

Medborgarinstitutet/Mariehamns stad

Finansiering: Europeiska Socialfonden, Ålands landskapsregering

Flex-In har som målsättning att bygga upp ett kurssystem med flexibelt studiematerial för undervisning i svenska för inflyttade. Materialet ska omfatta information om Åland och det åländska samhället, och föreläsningar för att öka den ömsesidiga förståelsen för olika kulturer. Projektet strävar efter att underlätta studiemöjligheterna för sådana personer som inte kan delta i de existerande kurserna, eller till vilka dessa inte lämpar sig. Undervisningen sker genom en nätbaserad kurs med närstudietillfällen som komplement, och syftet är att utveckla nätbaserade studier och läromedel för detta.

Källa:

Medis kurskatalog. Hämtad 27.09.2017. Tillgänglig på: http://www.mariehamn.ax/globalassets/dokument/01_daghem_skola/medborgarinstitut/kurskatalogen.pdf

Stig in! Astu sisään! Come in! (1.2.2017 – 31.1.2020)

Centret för livslångt lärande (CLL) vid Åbo Akademi, Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet och Folkhälsan Utbildning Ab.

Finansiering: AMIF – Asyl, migrations- och integrationsfonden/Inrikesministeriet, Svenska Kulturfonden, Aktiastiftelsen i Vasa

Projektet Stig in! inleddes i februari 2017, och har som mål att "bidra till ökad kunskap och kompetensutveckling bland personal och frivilliga inom såväl den offentliga som den privata och tredje sektorn, vilka arbetar med att hjälpa olika grupper av utsatta flyktingar". Genom att anordna tjugo konferenser under tre års tid strävar projektet till att genom att sprida aktuell nationell och internationell forskning göra praktiska verktyg och metoder tillgängliga för personer som i sitt arbete kommer i kontakt med flyktingar. Konferenserna, som till sin karaktär liknar workshops, med fokus på diskussion och praktiska exempel, ordnas runt om i Svenskfinland. Inför konferenserna har man från projektets sida besökt integrationskoordinatorer och flyktinghandledare i regionerna för att ta reda på vilka behov som finns, och utbudet planeras enligt de behov som de som arbetar med frågorna identifierat. Innehållet fokuserar på flyktingar i behov av särskilt stöd: barn och unga, kvinnor och äldre, traumatiserade personer, och personer i risk för utanförskap. Ett exempel på en konferens som ordnades i Borgå våren 2017 var "Ensam, ung och rädd" om ensamkommande minderåriga flyktingar. I Åbo ordnades på hösten 2017 ett seminarium om att bemöta invandrarkvinnor.

Konferenserna fungerar som en slags fortbildning och stöd, och de bandas in så att flera kan ha nytta av dem. Projektet arbetar således för att bygga upp nätverk och förstärka de nätverk som finns, samt att bidra med kunskap från övriga länder, t.ex. andra nordiska länder, med längre erfarenhet av flyktingmottagande. Projektets hemsida nämner att "projektets långsiktiga mål är att bidra till ökat psykiskt välmående bland flyktingar samt möjligheter för målgruppen till ökad delaktighet i samhället, frivilligverksamhet och i arbetslivet. Projektets indirekta målsättning är att förbättra nyanlända flyktingars möjlighet till att bli delaktiga, inkluderade och integrerade i Finland."

Källor:

Projektets hemsida: <https://stiginastusisaan.com/om/>

Gräsbeck, Carina (Projektkoordinator i Åboland). (19.6.2017). Telefonintervju.

4

God praxis i integrationsprojekten

4.1 Projektens målsättningar och åtgärder

Beskrivningarna av projekten under de senaste årtiondena i Svenskfinland visar att fokus långt har legat på skapande av strukturer, utbildningar, och kontakter. Genom projektverksamhet har man strävat efter att bygga upp modeller i olika regionala verksamhetsmiljöer, med olika utmaningar och möjligheter. Många av projekten har särskilt att göra med sysselsättning och studier. Det här avsnittet tar upp projektens målsättningar i en diskussion om den helhet som projektgenomgången leder till.

Projektens målsättningar kan grovt delas in i grupper som visar var tyngdpunkten legat. En absolut indelning är dock inte möjlig, eftersom flera projekt har att göra med många områden. Avsikten med tabellen på nästa sida är att synliggöra vad insatserna främst har riktat sig till, och en mer detaljerad diskussion följer nedan.

Projektets namn	Skapa modeller	Studier	Sysselsättning	Träffpunkter	Annat
Beyond the pond				x	
Bothnia Integration	x	x	x		
Bra början i Borgå	x	x			
Bra start i Österbotten	x	x			
Bridge	x				x
Bron				x	
DiF/huvudstadsregionen	x	x			
DiF/K5	x	x			
DiF/Raseborg			x		
Flex-in		x			
FIKA				x	
Från invandrare till kommuninvånare	x				
GILÖB					
Innovativ Integration					
Integration.ax		x			
Integration genom motion och idrott					
Integrera mera	x				
Integrera på svenska	x	x			
Kulturell mångfald i Jakobstad				x	
Lande-Bo	x				
ME				x	
Medvind	x	x			
Mångkulturell folkhälsa					x
Next Step	x	x	X		
Proto	x				x
REJA	x		X		
SFX svenska	x	x			
SHAISYD	x				
SOLID VOICE	x			x	
SOLID YOUTH	x				
Spelcafé Svenska		x			
Stig in!					x

4.1.1 Skapande av modeller

Om man först ser på de projekt vars uttalade målsättning varit att skapa modeller, kan man se en tidsmässig utveckling och en kontinuitet av projekt särskilt i Österbotten. Medvind (2004–2008) hade ett tydligt fokus på arbetskraftsåtgärder: målsättningen var att bygga modeller för arbetskraftsrelaterad invandring och att främja sysselsättningen genom att påverka attityderna bland arbetsgivare. Tiden var ekonomiskt gynnsam, och det fanns en brist på arbetskraft, vilket gjorde att projektet även innehöll rekryteringsresor utomlands. Projekten SHAISYD (2008–2011) och Bothnia Integration (2008–2014) byggde på Medvind, med målsättningarna att särskilt utveckla samarbetet mellan aktörer, och att skapa modeller för väglednings- och integrationscenter. GIIÖB (2008–2011) gick också parallellt med dessa projekt, och hade som mål att skapa ömsesidig integration genom informationssatsningar i form av seminarier och en tidsningsbilaga. I norra Österbotten omfattade Medvind-projektets räckvidd också Jakobstad, där REJA (2009–2013) senare strävade efter att skapa modeller för att föra samman arbetskraftssökande företag och näringslivet. I Västra Nyland strävade man med Next Step efter att undvika att motsättningar bildas mellan invandrare och andra arbetssökande i regionen, och sysselsatte dem i gemensamma projekt med praktisk förankring. Rapportering om Next Step eller efterföljande projekt, förutom Delaktig i Raseborg, har dock inte funnits att tillgå inom ramen för denna rapports färdigställande.

Det nationella projektet Delaktig i Finland (2011–2013) var banbrytande som det första nationella projektet som utvärderade det aktuella läget för integrationen. De svenskspråkiga projekten riktade sig till utveckling inom särskilda områden: i huvudstadsregionen att bygga upp vägar för integration på svenska, i K5 att utveckla alternativa pedagogiska lösningar, och i Raseborg att skapa direkta kontakter mellan företag och invandrare. Det regionsöverskridande samarbetet utvecklades också. De olika förutsättningarna för integration på svenska är tydliga då man jämför dessa områden: i huvudstadsregionen är skapandet av integrationsvägar fortfarande en aktuell fråga, som kräver aktivt arbete, medan modellerna i Österbotten har utvecklats redan under en längre tid. Det ska inte glömmas att Luckan i Helsingfors också redan länge erbjudit handledning och information, men det övergripande integrationsarbetet kräver ännu samordning. Delaktig i Finland ledde till större synlighet och förståelse kring integration på svenska i Finland, och till att en svensk invandrarkoordinatorstjänst skapades vid Helsingfors stad.

Förutom att skapa modeller för service och tjänster finns det bland integrationsprojekten även satsningar som fokuserar på en specifik fråga. Bland dessa utvecklingsprojekt finns SOLID VOICE i Vasa (2012–2013), som hade som målsättning att skapa en plattform för delaktighet bland invandrare, och det

pågående Lande-Bo (2016–2019), med avsikt att skapa modeller för integration på landsbygden. Dessa skiljer sig ur mängden och är således intressanta.

Ett aktuellt utvecklingsprojekt är det nationella projektet Finland - mitt hem, där initiativ i Österbotten och Borgå syftar till att skapa modeller speciellt för initialfasen av integrationen. På sidan integration.fi samlas exempel på god praxis inom olika områden: undervisning i språk och kultur, service för tidigt stöd, förläggningen och arbets- och näringstjänsterna, samt tredje sektorn. Projektet fortsätter till år 2018.

Om skapandet av modeller varit en central målsättning i flera av projekten, vad är då målet med modellerna, och vad berättar de om synen på integration? Den syn som framstår ur projektbeskrivningarna är dels att integration innebär att människor som flyttar till Finland snabbt lär sig tillräckliga språkkunskaper och kommer i arbete, och på så sätt förväntas bli delaktiga i samhället. Många projekt kombinerar sysselsättnings- och utbildningsåtgärder. Å andra sidan fokuserar projekten till någorlunda jämn grad på att öka kunskapen och stärka samarbetet mellan olika aktörer som jobbar med invandrare (TE-byråer, social- och hälsovårdspersonal, FPA, polisen, skattebyrån m.fl.). Att bygga upp de kommunala strukturerna och att dela på ansvaret har diskuterats i flera projektrapporter. De flesta sysselsättningsinriktade projekt riktar sig också till arbetsgivarna och har som målsättning att stödja dem i anställandet av invandrare. Största delen av projekten reflekterar därmed tydligt synen på integration som en tvåvägsprocess, åtminstone vad gäller arbetslivet.

4.1.2 Sysselsättningsåtgärder

Med tanke på att integrationstjänsterna i Finland över lag riktar sig till sysselsättning och att ansvaret för integrationen långt ligger på TE-byråerna är det inte förvånande att flertalet projekt också omfattar åtgärder som har att göra med att förbättra sysselsättningen. Bland dessa åtgärder finns bland annat följande insatser:

- Startande av kooperativ
- Jobbsökarklubbar
- Lönesubvention för anställning av invandrare
- Startpeng för startande av företag
- Rekryteringsresor
- Rådgivning för arbetsgivare
- Vägledning på arbetsplatsen

- Arbetsplatspoolar
- Kontinuerlig kontakt med näringslivet
- Resurspool med testade kunskaper
- Speed-dating för invandrare och arbetsgivare
- Kontakt och samarbete med rekryteringsfirmor
- Kartläggningar om arbetsgivarnas behov
- Kartläggningar om framgångsfaktorer och hinder
- Coachverksamhet på arbetsplatsen
- Riktad utbildning med riktade språkkurser

Det som ur projektbeskrivningarna och intervjuerna med projektkoordinatorer särskilt lyfts fram som ett lyckat koncept är stöd och handledning på arbetsplatserna. Projekten har då kunnat ge ett mervärde till det som varit målsättningen, dvs. att öka och stödja sysselsättningen. De projektanställda har fungerat som en länk mellan arbetstagare och arbetsgivare, vilket verkar ha behövts vid de tidpunkter då projekten genomförts. Då sysselsättningen bland invandrare är låg i jämförelse med resten av befolkningen kan denna sorts insatser fortfarande behövas. Vad gäller arbetsgivarna har insatserna handlat om både attitydpåverkan, kunskap och praktisk hjälp med byråkratiska processer. Satsningar på entreprenörskap har varit lyckade särskilt i Österbotten, och kan antas öka i framtiden. Dessa stödfunktioner är betydande, särskilt då integrationens framgång ofta mäts i arbetspolitiska mått. Huruvida det finns stödfunktioner som främjar sysselsättningen, och i vilken utsträckning invandrare har tillgång till dem, kunde vara utgöra ett annat element av samma fråga. Stödfunktionerna reflekterar samhällets insatser för integrationen, vilka är nödvändiga om man talar om en tvåvägsprocess.

4.1.3 Utbildnings- och andra kompetenshöjande åtgärder

Bland de projekt som riktar sig särskilt till utbildningsfrågor finns för det första projekt som går ut på att bygga upp en studielinje för svenskundervisning för invandrare. Flera av de tidiga integrationsprojekten i både Nyland och Österbotten involverade svenskstudier. Här, liksom i det förra avsnittet, kan man konstatera att språkkurser som äger rum på arbetsplatsen visade sig vara ett lyckat koncept. I projekt som Next Step har man också betonat vikten med att språkinläringen ska leda till praktisk nytta och vara förankrad i annan verksamhet, i detta fall genom kooperativen i hotell- och bilbranschen, som skapades inom ramen för projektet.

Yrkesinriktade språkstudier har stått i fokus i ett flertal projekt. SFX svenska kombinerade språkstudier med studier inom social- och hälsovårdsbranschen, och Integration.ax riktade sig särskilt till invandrare med högre utbildning, och lade stor vikt på arbetspraktik inom den egna branschen. Denna typ av specialiserade språkstudier på högre nivå hade också goda resultat med tanke på sysselsättningen. Över lag nämns arbetspraktik som en central del av integrationsutbildningen. Alternativa pedagogiska lösningar har också utvecklats inom ramen för integrationsprojekt, till exempel genom Delaktig i Finlands projekt i K5, där målsättningen var att skapa en virtuell inlärningsmiljö som möjliggör flexibla distansstudier. Det pågående Flex-in på Åland har ett liknande mål. Inom ramen för REJA, och senare Spelkafé svenska, utvecklades spel som är tilltänkta som komplement till undervisningen, med noggrant genomtänkta mål både vad gäller spelens tillverkan och funktion, och det mervärde de kan ge i undervisningen. Ett intressant projekt är också Norrvallas Integrera på svenska, som kombinerar språkstudier med hälsa och motion. Projektet är ett bra exempel på hur den expertis och erfarenhet som finns på projektplatsen tas till vara. Integrationsutbildningens innehåll har också utvecklats under de senaste åren, och fått större fokus på samhällskunskap i och med den senaste integrationslagen. I de pågående projekten inom ramen för Finland – mitt hem används kulturkommunikatörer som informerar om samhällseliga frågor på studenternas egna språk.

Utbildningsprojekten riktar sig inte enbart till invandrare, och som redan nämndes har kompetenshöjande insatser för arbetsgivare ingått i många projekt. Inom ramen för till exempel GIIÖB ordnades seminarier med sammanlagt närmare 700 deltagare och väldigt god respons. Folkhälsans satsning Mångkulturell folkhälsa och projektet Stig in! är aktuella projekt som strävar efter att öka kunskapen särskilt bland yrkeskårer som arbetar med invandrare. Folkhälsan anställer erfarenhetstalare för att öka kunskapen inom sin egen organisation, och inom Stig in! ordnas utbildningar där man utgår från forskning för att höja kompetensen hos personal och frivilliga som jobbar med utsatta grupper av flyktingar.

4.1.4 Träffpunkter och sociala band

Då man granskar tabellen i 4.1 ser man att de allra flesta projekt tydligt har fokuserat på de tre områden som hittills har diskuterats, dvs. att skapa modeller, främja sysselsättningen och utveckla utbildningen till invandrare. Som nämndes i den inledande översikten i kapitel 2, är dock sociala band och kontakter människor emellan centrala i definitionerna kring integration. De sociala banden kan inte endast begränsas till arbetsplatsen. Bland de projekt som tas

upp i denna rapport har Bron, Innovativ integration och Kulturell mångfald i Jakobstad som explicit målsättning att skapa träffpunkter där människor kan komma i kontakt med varandra. De två sistnämnda för samman människor genom olika kulturaktiviteter. Förutom dem har också Luckans FIKA och Scouternas Beyond the pond som mål att människor möts, i båda fallen genom mentorspar som får stöd från projektens koordinators. Därtill kan man det här nämnas att Svenska Kulturfonden under de senaste åren stött mindre projekt genom insatsen Kultur tillsammans. År 2016 delades mindre bidrag till ett åttio-tal aktörer, däribland föreningar, idrottslag och teatergrupper, för inkluderande aktiviteter.

4.1.5 Sammanfattande diskussion

En granskning av integrationsprojektens målsättningar och åtgärder visar att tyngdpunkten, föga förvånande, starkt har legat på skapande och stödjande av sådana förutsättningar som främjar sysselsättningen bland invandrare. Detta innebär att målgruppen bland invandrare främst har varit vuxna i arbetsför ålder och livssituation. Hur stöds integrationen bland dem som inte tillhör denna grupp, till exempel äldre eller föräldrar med unga barn? I synnerhet kvinnor som stannar hemma för att ta hand om barn, eventuellt i flera års tid, kan riskera att bli marginaliserade vad gäller språkinläring, om man inte i tillräcklig grad tar hänsyn till deras situation. FHille, Folkhälsans satsning, samt deras verksamhet med mamma- och föräldragrupper, verkar vara tämligen unika i Svenskfinland. SOLID VOICE och SOLID YOUTH var också enastående som projekt som strävade efter att göra invandrades röst hörd. I de flesta städer finns dock någon form av invandrarråd, som ska fungera som plattform för detta.

Det stora projektet Delaktig i Finland omfattade tre områden för insatser, inklusive invandrare i behov av särskilt stöd samt barn och unga. Dels i och med detta nationella projekt har särskilda insatser testats på finskt håll, men det finns inte ännu många exempel på det inom svenskspråkiga projekt. Man kan tänka att en orsak i kan vara att det i huvudstadsregionen fortfarande krävs arbete för att skapa strukturerna kring integration på svenska, vilket naturligtvis är den grundläggande nivån. I Österbotten har arbetskraftsbehovet inom särskilda branscher varit en förutsättning i integrationsprojekten, och det är därmed också förstärkt att insatserna koncentrerats dit.

Arbetskraftsbehovet har också påverkat vilken slags utbildning och fortbildning som ordnats. Ellära, rengöring, hotell- och restauranglära och utbildning inom social- och hälsovårdsbranschen har erbjudits i de olika regionerna. Medan det självklart är berättigat att erbjuda utbildning till de branscher där det finns möjlighet att få arbete, och att stödja anställandet av invandrare, finns det en risk

för den slags "brain waste" som nämndes i kapitel 2, dvs. att invandrares arbete inte motsvarar deras tidigare utbildning och kunnande. Man måste minnas att invandrare är en väldigt heterogen grupp vad gäller bakgrund, vilket i sig har nämnts i flera projektrapporter. Därmed är individuella planer och individuell vägledning av stor betydelse.

I de pågående projekten ser man att invandrarna själva i allt större grad används som resurs i projektverksamheten. De anställs till exempel som kulturkommunikatörer eller erfarenhetstalare, bland annat i delprojekten i Finland – mitt hem och i Mångkulturell folkhälsa. Ruhanen och Martikainen (2006) uttryckte oro för att invandrare i projektverksamheten ses som en passiv grupp i behov av hjälp och stöd, som inte i tillräcklig grad behandlas som aktiva, vuxna individer med egna resurser. Dessa pågående initiativ är därmed åtminstone ett steg i rätt riktning, och återspeglar eventuellt en större förändring i tänkandet kring integrationsarbetet.

4.2 God praxis ur integrationsprojekten

Som nämndes i det inledande kapitlet till denna rapport, finns det ingen enhetlig definition av begreppet integration. Det finns dock en allmän samförståelse om integration som betydande, både för invandraren och för samhället. Hur lång tid integrationsprocessen förväntas pågå är ofta inte uttalat. Medan integrationstjänsterna i regel koncentreras till de tre första åren kan man anta att processen fortsätter långt efter dessa. De olika indikatorerna som utarbetats för att mäta integrationen beaktar att integrationen är en lång process – Saukkonen (2017) är inte ensam om att föreslå att integrationens uppföljning omfattar den generation som föds i Finland, och deras placering på arbetsmarknaden.

Ett syfte i den här rapporten var att kartlägga god praxis ur de finlandssvenska integrationsprojekten. På webbtjänsten integration.fi, som upprätthålls av arbets- och näringsministeriets kompetenscenter, samlas exempel på god praxis för lyckad integration. Under 2016 samlades särskilt exempel på sådan i initialfasen. På sidan nämns sex områden som kännetecknande för god praxis vad gäller integrationen. Det här avsnittet utgår från dessa sex områden och analyserar hur de förverkligas i de finlandssvenska integrationsprojekten. Även om deras syfte på webbtjänsten i någon mån är annorlunda än här, ger de en ram för analysen. Samtliga citat som nämns i detta avsnitt är hämtade från sidan integration.fi, under rubriken "Hurdan är god praxis som främjar integrationen?".

4.2.1 Punkt 1: Målinriktad

Målinriktad praxis innebär enligt kompetenscentrets definition sådan praxis som "minskar ojämlikhet samt förbättrar de nyanländas välfärd och delaktighet i samhället". Samtliga projekt omfattar en sådan målsättning. Projektverksamhet i sig kräver tydligt uppsatta ramar, åtminstone vid planeringsskedet, och målsättningarna i de finlandssvenska projekten diskuterades redan i början av detta kapitel. Genom sysselsättnings- och utbildningsåtgärder förväntas ojämlikheten på arbetsmarknaden minska, vilket i sin tur förväntas bidra till delaktigheten. Verksamhet som bygger på att skapa kontakter mellan människor strävar också efter både välfärd och ömsesidigt kunskapsutbyte.

Vad gäller de finlandssvenska projekten kan man också knyta detta tema till den kontinuitet som på de flesta håll verkar ha uppnåtts trots de risker som förknippas med arbete i projektform. Särskilt i Österbotten verkar projekt ha följt efter varandra på ett sätt som gett ett mervärde, och i intervjuerna med nyckelpersoner konstateras att det skett en utveckling mellan projekten. Detta kan ses som god praxis som har att göra med en mer bestående förbättring.

4.2.2 Punkt 2: Klientcentrerad

Det andra kriteriet har att göra med utgångspunkten för praxisen: motsvarar utgångspunkterna behoven hos dem som ska integreras? Denna punkt är mer svårtydig, eftersom den innefattar frågan om vilka det är som ska integreras, och eventuellt leder till en uppfattning om att det enbart är invandrare som är "klienter" för integrationsåtgärder. I stället kunde man utgå ifrån att god praxis baserar sig på lokala behov hos alla inblandade parter.

Många projektbeskrivningar nämner att man kartlagt behoven hos invandrare, arbetsgivare eller personer som arbetar med invandrings- och integrationsfrågor, och att den verksamhet som utförs baserar sig på deras önskemål. Som exempel kan nämnas GIIÖB, där seminarier ordnades med hjälp av Åbo Akademis Center för Livslångt Lärande, och det pågående Stig in!, där seminarierna syftar till att bidra med på forskning baserad information om frågor som personer som arbetar med särskilt utsatta grupper av flyktingar önskar få stöd i. Inom projektet REJA kartlades arbetsgivarnas önskemål, och den resurspool som skapades innehöll uppgifter kring sådana färdigheter som identifierats i kartläggningen. Likaså har Luckans Bridge-verksamhet byggts upp med hänsyn till den information som klienterna vid rådgivningstjänsten har behövt. Inom Delaktig i K5 skapades alternativa pedagogiska lösningar för dem som inte kan delta i den allmänna integrationsutbildningen, som sker på dagtid genom närstudier. Integration.ax hade också en väldigt klar

utgångspunkt i att erbjuda språkstudier på högre nivå för de yrkesområden där de krävs.

Flera projekt i Österbotten var även riktade till ett behov på arbetsmarknaden, där det fanns brist på arbetskraft. Ett annat exempel på lokala behov är Lande-Bo, där målsättningen har att göra med att hålla byarna livskraftiga och att hitta lösningar för tomma fastigheter. Här gäller det att hitta en balans mellan individers behov och mer allmänna behov i regionen, så att alla gynnas.

En fråga i anslutning till den klientcentrerade praxisen är i vilken mån behoven blir hörda. I intervjutexten med Ann-Jolin Grüne, invandrarkoordinator i Helsingfors, nämns att till exempel de behov som finns bland barn och unga som integreras på svenska inte känns till, så länge som invandrarkoordinatorn endast hörs i frågor som gäller integrationsutbildningsfrågor. Frågan är också aktuell vad gäller integration på svenska i Södra Finland över lag – ur utgivna rapporter (Creutz och Helander 2010, Helander 2015, Sundbäck 2017) samt ur intervjuer med nyckelpersoner inom ramen för detta projekt framkommer att myndighetspersonal vid TE-byråerna inte i tillräcklig grad informerar om möjligheten att gå integrationsutbildningen på svenska, vilket betyder att klienternas behov eventuellt förbises. Vare sig valet handlar om mobilitet inom Svenskfinland från en starkt svenskspråkig till ort med finskspråkig majoritet, om personliga kontakter till det svenska i Finland, eller om individuella preferenser, borde klientens behov och önskemål beaktas.

4.2.3 Punkt 3: Anpassad till situationen

God praxis som är anpassad till situationen tar också utmanande omständigheter i beaktande. Här kan särskilt två exempel ur de finlandssvenska projekten nämnas. Projektplaner som görs för flera år framåt utgår alltid från det aktuella läget innan projektet startar, och till exempel ekonomiska förutsättningar kan förändras stort under projektens gång. Detta skedde inom projektet SHAI-SYD, där de planerade åtgärderna omfattade rekrytering av ny arbetskraft till arbetsmarknaden. Projektet startade år 2008, då finanskrisen snabbt syntes även på lokalt plan. Forskning visar att invandrare ofta snabbare förlorar sina jobb vid ekonomiskt svåra tider, eftersom de ofta har tidsbundna kontrakt. Många av dem som omfattades av SHAI-SYD blev tillåtna, och mer arbetskraft kunde inte längre anställas. Projektet ändrade då riktning, och erbjöd i stället svenskundervisning på arbetsplatserna, vilket höjde kompetensen hos dem som deltog och stödde på det sättet deras professionella utveckling. Samtidigt stöddes arbetsplatserna av dessa kompetenshöjande åtgärder.

Inom Delaktig i Raseborg utgjorde också de ekonomiska omständigheterna en utmaning. Syftet med projektet var att skapa direkta kontakter mellan in-

vandrare och lokala företag, men det visade sig att det inte fanns intresse från företagens sida eftersom de inte kunde anställa någon ny arbetskraft. Då fokuserade man i stället på dialog med rekryteringsfirmorna, vilket ledde till nytta. Dessa sätt att omvärdera projektet enligt föränderliga omständigheter kan ses som exempel på god praxis.

4.2.4 Punkt 4: Verkningsfull

Åtgärder som "ger bättre resultat än tidigare ur klientens perspektiv", och som därmed har en verkan, är ytterligare ett exempel på god praxis. Då uppkommer dock frågor kring hur man mäter verkningsfullhet. Ser man på antalet personer som omfattats av projektets verksamhet, kan man i vissa projekt se att de omfattat uppemot tusen personer. Inom ramen för Medvind deltog 740 personer, likaså i GIIÖB deltog cirka 700 i de seminarier som ordnades. Bothnia Integration nådde 820 personer på tre orter. Inom ramen för SHAISYD deltog 475 personer i kartläggningar om yrkeskompetens, och ungefär 270 personer fick personlig handledning. Luckans Bridge-verksamhet har funnits sedan 2008, och sannolikt också nått hundratals invandrare.

Om målsättningen inom projektet var att främja invandrares sysselsättning, kunde ett sätt att mäta dess verkan vara att se hur många som blev anställda under projekttiden eller efter den. Denna rapport omfattar inte en systematisk genomgång av detta, men uppgifter finns att hitta för de projekt som haft finansiering från EU:s fonder. Det är också bra att komma ihåg det som i kapitel 2 togs upp angående invandrares sysselsättningsgrad: den tenderar att förbättras över tiden, så ett gränssnitt representerar inte hela bilden. Projektets verkningsfullhet kan kanske inte heller mätas direkt, utan man kan tänka sig att de i bästa fall har långsiktig verkan.

"Bättre resultat" kan också innebära byggda servicekedjor eller utbildningshelheter, som finns kvar efter att projektet avslutats, eller informationsmaterial som sammanställts och utgivits. Kvantitativa mätinstrument ger därmed bara en del av helhetsbilden. Att samla god praxis är i sig god praxis, om det leder till att identifierad praxis verkligen tillämpas. I översikten av projekten ser man hur olika projekt gett riktning till följande, och på så sätt kan verkningsfullhet ackumuleras.

En annan fråga att ta ställning till är verkningsfullhetens tidsram – hur kunde projektets verkan på lång sikt mätas? Utan att ha tillgång till deltagarnas respons eller uppfattade nytta av projekten är det svårt att precisera vilken nytta projekten haft. I fråga om uppnådda språkkunskaper och annan fortbildning, knutna kontakter som fortsätter efter projekttiden, och anställningar som projekten gett upphov till, är resultaten dock på något plan konkreta. Om integrationen

uppfattas som tillhörighet blir mätinstrumenten dock mycket mer komplexa att definiera, då det till en del handlar om en subjektiv känsla. Attityder både bland invandrare och icke-invandrare kunde kartläggas bland dem som deltagit i projekten, efter projektets avslutning och också efter en längre tid, för att få en uppfattning om vilken verkan verksamheten har haft.

4.2.5 Punkt 5: Avbildbar

Praxis som är avbildbar "innehåller klart definierade väsentliga element och processer med hjälp av vilka man når det mål som är önskvärt med tanke på klienten". De flesta projekt innehåller den här sortens element och processer. I vilken mån målsättningar som att skapa modeller eller stärka samarbetet kan följa väldigt klara processer kan diskuteras, och det kommer att tas upp i nästa avsnitt. Bland projekten kan man ännu nämna några exempel på sådan praxis.

Inom ramen för REJA upprättades en resurspool med testade kunskaper inte endast i språk, utan också i andra färdigheter som arbetsgivarna önskat sig. I systemet kunde man även fylla i andra kvalifikationer, som hygienpass, körkort och annan dokumentation på kunskaper. Med hjälp av en CV-generator kunde personer som inte hade starka kunskaper i svenska eller finska göra upp en CV med hjälp av andra språk. Den här sortens resurspool kunde tas i bruk även annanstans, i mån av möjlighet och efterfrågan.

GIIÖB innehöll en informationssatsning, där en tidningsbilaga översattes till de huvudsakliga språk som fanns representerade i regionen. På det här sättet kunde information om olika relevanta frågor spridas på ett lättfattligt sätt, och andra i regionen blev påmind om den språkliga mångfald som fanns. Detta kräver naturligtvis rätt så stora resurser, speciellt om översättningar till många språk ingår.

Next Steps modell med språk- och sysselsättande kurser, som senare gjordes till kooperativ, är också en modell som kunde vara avbildbar annanstans. Samtliga språkkurser har denna sorts element som kunde tas till vara. Avbildbarheten har att göra med möjligheten att generalisera, vilket diskuteras i nästa avsnitt.

4.2.6 Punkt 6: Generaliserbar

Tanken med att samla in god praxis har att göra med dess tillämpning annanstans, och att ta vara på goda initiativ. Det är också målsättningen i aktuella projekt som Finland – mitt hem, där man bl.a. testat och utvecklat god praxis för den inledande kartläggningen då en invandrare fått uppehållstillstånd och

omfattas av integrationstjänsterna. Den här sortens arbete är viktigt, så att servicen är så jämlik som möjligt överallt i landet.

Vad gäller projektverksamhet handlar det i de flesta fall om lokala initiativ, baserat på lokala behov och uppbyggt enligt de resurser som finns. Som redan har nämnts skiljer sig de finlandssvenska orterna stort från varandra, och det gör att åtgärder också måste få reflektera dessa skillnader för att vara hållbara. Arbetsmarknadens situation påverkar stort de insatser som krävs, och den är naturligtvis i viss mån föränderlig. Österbottens och särskilt Närpes' situation med många företag som länge anställt utländsk arbetskraft utgör en specifik miljö, liksom Ålands situation där det finns brist på arbetskraft. Å andra sidan finns det invandring också till orter med hög arbetslöshet och en annorlunda arbetsmarknadssituation, och åtgärderna måste då också vara anpassade till dessa realiteter. Den språkliga situationen spelar också en roll, vilket kan ses till exempel i att huvudstadsregionens projekt långt fokuserar på informering och uppbyggnad av strukturer kring svensk integration, och i den tvåspråkighet som identifierats som en viktig del i integrationsutbildning och –projekt i Borgå och Västra Nyland.

För att vara generaliserbar bör projektverksamheten också dokumenteras noggrant, för att det ska finnas en möjlighet att tillämpa den. I dokumentationen är utmaningar och problem minst lika intressanta som uppnådda goda resultat. Det är i många fall svårt att få en bild av hur projektprocessen sett ut, även om det också finns goda exempel på dokumentation (t.ex. SOLID VOICE, Medvind, Delaktig i Raseborg). I vissa projekt, bland annat Proto och SFX svenska, har handböcker givits ut inom ramen av projektet. Detta gör det betydligt lättare att sprida den kunskap och erfarenhet som projektet har samlat.

4.2.7 Sammanfattande diskussion och exempel

Denna genomgång har lyft fram olika sätt att granska god praxis, med utgångspunkt i kriterier som myndigheterna tar upp genom Kompetenscentrets webbsida. Praxis är, som ordet säger, tillämpning av en idé eller teori, och handlar alltså om aktiva åtgärder. Genom att granska de finlandssvenska projekten ur denna synvinkel har ett antal exempel på god praxis tagits upp. Nedan nämns några exempel, så som den har analyserats här. I och med att aktörer runtom i Svenskfinland har en lång erfarenhet av integrationsarbete, finns tankar om god praxis sannolikt bland aktörerna, och dessa exempel är tilltänkta som övergripande iakttagelser baserade på kartläggningen.

God praxis:

- svarar på lokala behov bland olika berörda parter. Exempel: GIIÖB och Stig In!-projektens seminarier för personer som i sitt arbete kommer i kontakt med invandrare; alternativa pedagogiska lösningar, t.ex. i Delaktig i K5, Integration.ax, Flex-in.
- utgår från lokala styrkor. Exempel: Norrvallas integrationsutbildning med fokus på hälsa och motion, SFX svenska där arbetet är fördelat mellan olika institutioner.
- leder till bestående strukturer och/eller förbättringar. Exempel: skapande av modeller för samarbete inom t.ex. Medvind, SHAISYD, Från invandrare till kommuninvånare.
- utvecklar nya lösningar, som kan användas även utanför projektet. Exempel: skapande av testmaterial för språkundervisning inom Bra start i Österbotten, skapande av handbok för utveckling av egna projekt (Proto).
- är väldokumenterad, så att projektets resultat kan spridas och avbildas annanstans. Exempel: SOLID VOICE, SOLID YOUTH, vars rapporter ger inblick i olika skeden av arbetet.

5

Avslutande diskussion och slutsatser

5.1 Om projektverksamhet och integration

För att veta vad som är god praxis i integrationsprojekt måste man veta vad integration syftar till och vad som kännetecknar dess lyckande. Integrationsbegreppet är föränderligt, och svårt att greppa. För tillfället betonas tvåvägsprocessen mellan inflyttade individer och det mottagande samhället. Inom EU har man övergått till att tala om integration som en trevägsprocess, där även ursprungslandet spelar en central roll. En fråga som diskuterats är också integrationsprocessens omfång i tid, och särskilt vad gäller flyktingar har man lyft fram att integrationen eventuellt kan mätas först i den andra generationen och i hur dessa personer klarar sig inom utbildning och sysselsättning. I Finland understryks sysselsättningen som nämnt som den viktigaste markören för integration, och integrationstjänsterna handhas av arbets- och näringsbyråerna. Denna betoning syns också i integrationsprojekten, som främst riktar sig till sysselsättningsåtgärder, och där målgruppen är människor i arbetsför ålder och livssituation. Få projekt tar hänsyn till individens helhetsituation, även om denna kan antas vara grunden för förutsättningarna för integration och för att betrakta den på lång sikt.

Allmänt taget kan man konstatera att de finlandssvenska projekten rymmer många viktiga och omfattande åtgärder. I och med att många projekt koordinerats av till exempel invandrar- eller Arbetskraftsbyråer har de också varit förankrade i kommunernas och städernas myndighetsarbete, och genom projektverksamheten har modeller för arbetet skapats. Intervjuerna med nyckelpersoner i regionerna visar på stort engagemang som format det lokala integrationsarbetet och i många fall gett det en kontinuitet mellan projekten.

Nyckelpersonerna kan sätta sin prägel på integrationsarbetet över lag, och deras syn på dess innebörd är därmed central. Intervjuerna visade att det på många finlandssvenska orter tidigt har funnits stort engagemang kring att inkludera invandrare och se dem som vilka kommuninvånare som helst. Man kan vidare konstatera att särskilt integrationsutbildningarna i Svenskfinland verkar ha utvecklats till stor del inom ramen för projekt, som erbjudit (och erbjuder) flexibla lösningar och ständigt utvecklas.

Om man jämför översikten över finlandssvenska projekt med den översikt som gjordes av Ruhanen och Martikainen (2006) märker man att även projekten på finskt håll riktade sig främst till sysselsättning och utbildning. Därtill nämner de särskilda projekt för kvinnor, familjer och särskilda grupper, vilka finns representerade även bland finlandssvenska projekt, men i väldigt liten utsträckning. Projekt som riktar sig särskilt till ungdomar är så gott som obefintliga på svenskt håll. Medan Ruhanen och Martikainen nämner att sysselsättningsprojekten inte i hög grad fokuserade på arbetsgivarnas kunskap och attityder, är detta en central del i många av de projekt som kartlagts här. Stöd till företagsamhet, som i de finskspråkiga projekten konstaterades vara litet (vilket i sig kan bero på att kartläggningen gjordes för närmare tio år sedan), syns också tydligt särskilt i de österbottniska projekten. En fråga som inte kan besvaras här är i vilken mån arbetsplatserna har förändrats i och med projekten, och vilken verkan de därmed har haft.

Projektverksamhet medför också sina utmaningar, och det är inte rimligt att tänka att integrationen helt skulle vara beroende av insatser som görs inom projekt. Flera av de intervjuade nämnde den osäkerhet som projektfinansiering innebär, och en intervjuad sade till och med först att hen inte vill delta ifall rapporten glorifierar projektverksamhet. Att ständigt ansöka om finansiering kräver resurser, som kunde riktas till pågående verksamheten i stället. Projekten kan också snuttifiera verksamheten, och gör att uppföljningen av åtgärder eventuellt saknas. Då ett projekt avslutas kvarstår ofta kunderna och behoven, men i värsta fall upphör till exempel utbildningar, och resurser till stöd och rådgivning minskar. I ett av projekten, där invandrare i arbete erbjöds språkundervisning på arbetsplatsen, subventionerad via projektfinansieringen, erbjöds samma språkundervisning även efter projektens slut, men då arbetsgivarna skulle bekosta den själva var det endast en minoritet av dem som fortsatte erbjuda språkundervisning. Lyckade satsningar, som SFX svenska och Integration.ax, gynnar ett mycket mindre antal människor än de potentiellt kunde om finansieringen var tryggad för en längre tid och utbildningarna kunde fortsätta. Vad som händer med projektens resultat är också svårt att få reda på i efterhand, vilket varit fallet i denna rapport. Webbssidor stängs eller upphör att uppdateras, och innehållet i projekten kan lätt falla i glömska. Också i de fall där projektets resultat innehåller till exempel utgivet material, såsom informationsflyers,

nätbaserat språkinlärningsmaterial eller tillverkade spel, är det oklart i vilken utsträckning dessa används.

Det gäller alltså för myndigheter, såväl riksomfattande som regionala, att ta till vara det som görs i projekten. Verksamheten hänger alltså inte enbart på projekten, utan på mer övergripande ständigt arbete.

5.2 Framtidsutsikter

Syftet med denna rapport var dels att bidra med en översikt av samlad information kring integrationsprojekten, vilken ännu inte fanns att tillgå. Samtidigt är tanken att denna översikt ska peka på framtida behov vad gäller integrationsprojektens riktning. I detta avsnitt binder jag samman diskussionen kring projekten med de perspektiv ur integrationsforskning som togs upp i kapitel 2, för att ge en bild av potentiella områden för framtida insatser.

Om man ser på de indikatorer på integration som tas upp i kapitel 2 (Ager och Strangs inflytelserika artiklar 2004 och 2008, samt indikatorer på EU-nivå och på nationell/regional nivå) ser man att vissa områden inte syns i projektverksamheten. Eftersom projektverksamheten varit så koncentrerad på sysselsättning och utbildning, blir bilden fragmenterad. Indikatorerna betonar att integrationen är ett helhetsfenomen, som påverkar flera områden av individens och samhällets liv. Det har påpekats att integrationen kan ske i ojämn takt inom olika områden av livet, och sysselsättning och språkkunskaper garanterar inte att en människa känner sig delaktig i samhället. Något som poängterats i flera intervjuer med nyckelpersoner, samt i slutrapporter, är att varje enhet i kommunen måste bära sitt ansvar för att integrationen ska vara lyckad. Vid sidan om sysselsättning, utbildning, hälsa och boende centrala, nämns också bl.a. trygghet, säkerhet och ömsesidig tillit som förutsättningar för och indikatorer på integration. Wahlbeck (1997) konstaterar i sin avhandling, där han jämför kurdiska flyktingars integration i Finland och Storbritannien, att faktorer i mottagarlandet är mer betydande än faktorer som har att göra med flyktingarnas "bagage" ur hemlandet och flyktresan: rasism och diskriminering kan således hindra eller bromsa integration och delaktighet. Förutom Finlands Röda Kors' kampanj mot rasism finns ännu inte projekt som fokuserar på till exempel antirasistisk verksamhet eller på opinionsbildning mer allmänt. Det aktuella samhällsklimatet kunde främjas av mer insatser inom detta, men frågan är vilken instans som bär ansvaret. Det är känt att hatprat och hotelser förekommer både på nätet och utanför. Att människor inte vågar gå ut i sin hemstad på grund av rädsla för våld enbart på

grund av sitt utseende bör tas på allvar både inom integrationsdiskussioner och i samhällelig utveckling över lag.

Vad gäller integration på svenska i Finland är utmaningarna kända: för personer som lärt sig svenska som sitt första integrationsspråk och flyttar till en finskspråkig ort, eller till huvudstadsregionen, blir kravet på finskkunskaper för sysselsättning i många fall ett faktum. Dessutom har tidigare rapporter pekat på att myndigheterna inte alltid värdesätter svenskkunskaperna, eller känner till möjligheterna till att använda svenskan i Södra Finland i synnerhet. Vad språkvalet innebär i mobilitet inom landet är ett något utforskat område. Såsom nämnts i Sundbäcks (2017) och Helanders (2015) rapporter, samt i intervjuer med flera nyckelpersoner, skulle en mer flexibel syn på tvåspråkig integration, där personen inte väljer antingen finska eller svenska men har möjlighet att lära sig av båda enligt önskemål och relevans, vara ett steg mot att lösa de utmaningar som kan uppstå av mobilitet mellan olika miljöer i Finland. Som nämnts är det ytterst viktigt att ta hänsyn till individens situation, och att möjliggöra ett informerat val av integrationsspråk. Detta måste också beaktas i projekt som har som mål att öka antalet personer som integreras på svenska.

Det som inte ännu i någon större utsträckning syns i integrationsprojekten, med undantag för Stig in! och vissa utbildningsprojekt, är det relativt stora antalet asylsökande som anlände till Finland år 2015. Asylprocessen är för många lång i omfång, och integrationsåtgärderna riktar sig i regel till dem som fått uppehållstillstånd. Det är dock självklart att det som händer under den tid som en person vistas i Finland innan hen får uppehållstillstånd också har en betydelse för integrationen. Mottagandet och integrationen är därmed inte åtskilda faser. För tillfället präglas asylpolitiken av åtstramningar, bland annat i rättsskydd och familjeåterförening. Den strikta politiken kring familjeåterförening gör att många personer som beviljats uppehållstillstånd, bland annat på basen av alternativt skydd, tvingas leva åtskilda från sina familjemedlemmar om de inte lyckas uppnå tillräckliga månadsinkomster, som ligger på en hög nivå. Dessa krav omfattar också ensamkommande minderåriga. Att familjer får leva tillsammans kan ses som en självklar förutsättning för lyckad integration. I de österbottniska projektens rapporter nämns i själva verket att en positiv aspekt i arbetskraftsinvandringen är att det ofta varit hela familjer som flyttat, och att de därmed knutit kontakter till många instanser i samhället.

Som nämndes av en av nyckelpersonerna i intervjuerna för denna rapport är invandringen till Finland ett faktum. Den är också otroligt kontrollerad, trots att diskurser i politik och media ibland ger en annorlunda bild. Insatser för att främja integration behövs, och det är av stor vikt att även främja aktörers möjligheter att erbjuda åtgärder som utbildning och rådgivning. Att arbetet utförs på projektbas sätter sina utmaningar för kontinuiteten, och i många fall skulle mer långsiktig finansiering vara önskad.

5.3 Rapportens begränsningar och slutsatser

Det är inte lätt att dra slutsatser i en fråga där stor expertis finns hos dem som under årtionden gjort det praktiska arbetet, och som utvecklat integrationen i Svenskfinland till det den är i dag. Det är även beklagligt att det inom ramen för denna rapport inte varit möjligt att höra dem som deltagit i projekten om deras upplevelser och syn på god praxis. De hade varit de främsta experterna. Därmed har rapporten endast gett en översikt ur ett perspektiv utifrån, och det vore minst lika viktigt att kartlägga vilken nytta individer haft av integrationsprojekten.

Integration är ett mångfacetterat begrepp. Å ena sidan ter det sig ytterst individuellt, och kopplat till individers tankar, känslor och upplevelser. Å andra sidan verkar det syfta till en kollektiv uppfattning om enhetlighet och samhällslelig sammanhållning. Det är den kollektiva sidan som blivit mer synlig i denna rapport. Ur översikten kan man peka på åtminstone fem punkter som framstår som tydliga:

- Åtgärderna i de finlandssvenska projekten har främst strävat efter en **förbättrad sysselsättning, genom insatser som riktat sig till invandrare i arbetsför ålder och livssituation, samt till arbetsgivare**. Projekten har möjliggjort ett riktat stöd, vilket verkar ha uppskattats på många håll. De projektanställda har fungerat som länkar mellan invandrare och arbetsgivare. Att sysselsättning fått så stor tyngd hänger samman med synen på integration i Finland och strukturen på integrationstjänsterna, men dock kunde målgruppen breddas genom fler satsningar på andra grupper.
- **Integrationsutbildningen på svenska i Finland verkar ha utvecklats till stor grad genom projekt**, där alternativa pedagogiska lösningar har testats och utvecklats.
- Integrationsprojekten verkar till en relativt hög grad **beakta integrationen som tvåvägsprocess, genom att rikta sig både till invandrare och till de kommunalt anställda som arbetar med integrationsfrågor, samt till arbetsgivare**. Det har ofta konstaterats att tvåvägsprocessen inte syns i tillräcklig grad i allmän och politisk diskurs om integration, som tenderar att förenklat skildra integration som invandrares anpassning till samhället. De finlandssvenska projekten ger dock en annan bild, där det mottagande samhällets institutioner och individer också ska lära sig att möta dem som flyttar hit och att anpassa sin verksamhet så att den är inkluderande. I pågående projekt (t.ex. Mångkulturell folkhälsa och Stig in!) är icke-invandrare den främsta målgruppen. Dock kunde invandrares kunskap inom andra frågor än invandrarfrågor tas i beaktan i högre grad.

- **Barn och ungdomar syns inte som målgrupp** i de projekt som kartlagts här, och i framtiden kunde projekt riktas till dem och deras behov.
- Om integration ses som en process som omfattar hela samhället, kunde fler projekt riktas till andra än dem som i sitt arbete kommer i kontakt med invandrare, t.ex. genom att **skapa mötesplatser och genom att påverka attityderna i samhället.**

6

Källhänvisningar

- Ager, Alastair & Strang, Alison (2008) Understanding Integration: A Conceptual Framework. *Journal of Refugee Studies* 21 (2), 166-191.
- Berry, John W. (1997) Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology* 46 (1), 5-68.
- Castles, Stephen; Korac, Maja; Vasta, Ellie, Vertovec, Steven (2002) Integration: Mapping the Field. Oxford: University of Oxford Report.
- Creutz, Karin & Helander, Mika (2011) Via Svenska: den svenskspråkiga integrationsvägen. Helsingfors: Magma.
- Crul, Maurice & Schneider, Jens (2010) Comparative integration context theory: participation and belonging in new diverse European cities. *Ethnic and Racial Studies*, 33 (7), 1249-1268.
- Crul, Maurice (2016) Super-diversity vs. assimilation: how complex diversity in majority-minority cities challenges the assumptions of assimilation. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 42 (1), 54-68.
- Delegationen för etniska relationer: <http://oikeusministerio.fi/sv/delegationen-for-etniska-relationer>
- Emet, Eva-Maria. (08.09.2017). Telefonintervju.
- Fogelström, Johanna (21.09.2017). Telefonintervju.
- Forsander, Annika (2013) Maahanmuuttajien sijoittuminen työelämään. I Martikainen, Tuomas; Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (red) (2013) *Muuttajat: Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsingfors: Gaudeamus Helsinki University Press, s. 220-246.
- Grüne, Ann-Jolin (5.9.2017). Telefonintervju.
- Helander, Mika (2015) *Kan vi stå till tjänst? Integration på svenska i Finland*. Helsingfors: Unigrafia.
- Ivars, Lilian. (1.2017, 03.11.2017). Telefonintervjuer.
- Kaleva, 10.4.2017. Puolueet arvioivat: Valtuustoihin aiempaa enemmän maahanmuuttajia. Hämtad 11.8.2017. Tillgänglig på: <http://www.kaleva.fi/uutiset/>

- kuntavaalit-2017/puolueet-arvioivat-valtuustoihin-aiempaa-enemman-maahanmuuttajia/756922/
- Martikainen, Tuomas; Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (red) (2013) *Muuttajat: Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsingfors: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Mattila, Markku & Björklund, Krister (2013) *Tomaatteja, teollisuutta ja monikulttuurisuutta: Närpiön malli maahanmuuttajien kotouttamisessa*. Turku: Siirtolaisinstituutti.
- Mattsson, Börje (22.06.2017). Intervju.
- Migrant Integration Policy Index (MIPEX) website: <http://www.mipex.eu/>
- Mertaniemi, Ritva (16.08.2017, 02.10.2017) Telefonintervjuer.
- Mähönen, Tuuli Anna & Jasinskaja-Lahti, Inga (2013) Etniset ryhmäsuhteet ja maahanmuuttajien akkulturaatio. I Martikainen, Tuomas; Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (red) (2013) *Muuttajat: Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsingfors: Gaudeamus Helsinki University Press, s. 247-261.
- OECD Indicators of Immigrant Integration 2015. Hämtad 30.10.2017. Tillgänglig på: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/social-issues-migration-health/indicators-of-immigrant-integration-2015-settling-in_9789264234024-en#.Wf130mdPNIM#page2
- Phillimore, Jenny (2012) Implementing integration theory in the UK: lessons for integration theory, policy and practice. *Policy & Politics* 40 (4), 525-545.
- Pirkkalainen, Päivi; Wass, Hanna; Weide, Marjukka (2016) Suomen somalit osallistuvina kansalaisina. *Yhteiskuntapolitiikka* 81 (1), 69-77.
- Portes, Alejandro & Zhou, Min (1993) The New Second Generation: Segmented Assimilation and Its Variants. *Annals, AAPSS* 530, 74-96.
- Ruhanen, Milla & Martikainen, Tuomas (2006) Maahanmuuttajaprojektit: hankkeet ja hyvät käytännöt. Väestöliitto: Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E22/2006.
- Saukkonen, Pasi (2013) Maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikka. I Martikainen, Tuomas; Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (red) (2013) *Muuttajat: Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsingfors: Gaudeamus Helsinki University Press, s. 81-100.
- Saukkonen, Pasi (2017a) Kotoutumisen seurantajärjestelmän kehittäminen Helsingin kaupungilla. Helsinki: Tutkimuskatsauksia. Hämtad 30.10.2017. Tillgänglig på: https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/17_08_31_Tutkimuskatsauksia_2_Saukkonen.pdf
- Saukkonen, Pasi (2017b) Maahanmuuttajien työllisyys: syytä iloon vai huoleen? Presentation vid konferensen Iska Warran, Åbo, 17.8.2017.
- Statens program för integrationsfrämjande för åren 2016-2019 och Statsrådets principbeslut om statens program för integrationsfrämjande. Arbets- och

näringsministeriet 2016. Hämtad 15.8.2017. Tillgänglig på: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79123/TEMjul_46_2016_verkko.pdf?sequence=1

Sundbäck, Liselott (2017) *Är integrationsspråket individens, kommunens eller statens val? Slutrapport över projektet Integration på svenska vid Kommunförbundet*. Helsingfors: Finlands kommunförbund.

Teikari, Karoliina (2015) Integrationsvägen i Finland och svenska som integrationsspråk. I Helander (2015) *Kan vi stå till tjänst? Integration på svenska i Finland*. Helsingfors: Unigrafia, s.

Toivanen, Minna; Väänänen, Ari & Airila, Auli (red) (2013) *Venäläis-, kurdi- ja somalilaistaustaisten työ ja terveys Suomessa – samankaltaisuudet ja erot kantaväestöön*. Helsinki: Työterveyslaitos.

Von Schoultz, Catharina (28.09.2017). Telefonintervju.

Wahlbeck, Östen (1997) *Kurdish refugee communities: The diaspora in Finland and England*. Doktorsavhandling, University of Warwick.

Weide, Marjukka & Saukkonen, Pasi (2013) Maahanmuuttajien poliittinen osallistuminen. Martikainen, Tuomas; Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (red) (2013) *Muuttajat: Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsingfors: Gaudeamus Helsinki University Press, s. 262-280.

Suomenkielinen tiivistelmä

Tässä raportissa käsitellään ruotsin- ja kaksikielisillä alueilla toteutettuja ja käynnissä olevia hankkeita, joiden tavoitteena on edistää kotoutumista. Suomen kotouttamislainsäädäntö on peräisin vuodelta 1999, mutta erityisesti pääkaupunkiseudulla viranomaisten yhteistyö kotouttamisen edistämiseksi käynnistyi jo ennen sitä. Myös ruotsinkielisillä alueilla sekä Uudellamaalla että Pohjanmaalla maahanmuuttajia oli otettu vastaan jo viimeistään 1990-luvun alusta asti. Hankkeita ovat toteuttaneet sekä viranomaistahot, kuten niin työvoimatoimistot kuin kolmannen sektorin tekijät.

Kotoutuminen aiheena puhuttaa, mutta sen määritelmästä ja onnistumisesta ei ole yhtenäistä näkemystä. Kotoutumisen indikaattoreissa työllistyminen, koulutus, asuminen ja terveys nostetaan keskeisinä osina, mutta myös sosiaaliset suhteet sekä kantaväestöön että oman yhteisön jäseniin ja yhteiskunnan eri toimijoihin ovat tärkeitä. Suomessa kotoutumista käsitellään pääasiassa työllistymisen kautta. Vastuu kotouttamisesta on Työ- ja elinkeinoministeriöllä ja käytännössä TE-keskuksilla.

Maahanmuuttajalla on lain mukaan oikeus valita kotoutumiskielekseen suomen tai ruotsin kieli. Käytännössä tätä valintaa ei aina voi tehdä vapaasti, sillä ruotsinkielinen kotoutuminen on yhä vaikeaa monella paikkakunnalla, ja riippuu pitkälti henkilön oma-aloitteisuudesta. Se voi myös aiheuttaa ongelmia henkilön muuttaessa vahvasti suomenkieliselle alueelle. Kotoutumista ruotsiksi on käsitelty kolmessa raportissa: Creutz ja Helander (2012), Helander (2015) ja Sundbäck (2017). Kaikissa kolmessa käy ilmi viranomaisten epätietoisuus ruotsinkielisen kotoutumisen mahdollisuuksista ja käytännöistä. Tämän raportin tavoitteena ei ole tarkastella erityisesti ruotsinkielistä kotoutumista, vaan kotoutumista edistäviä hankkeita ylipäänsä. Nämä kysymykset nousevat kuitenkin pinnalle hankkeissa erityisesti pääkaupunkialueella.

Raportissa kootaan yhteen tietoa 31 hankkeesta. Materiaali koostuu suurimmaksi osaksi hankkeiden raportoinnista (suunnitelmat, loppuraportit, kotisivut yms.). Sen lisäksi hankkeiden henkilökuntaa on haastateltu puhelimitse. Tavoitteena on ollut tunnistaa hyviä käytäntöjä hankkeista. Hankkeet, niiden pääasialliset toteuttajat ja keskeinen toiminta esitellään seuraavassa taulukossa:

Hanke	Taho	Toiminta
Beyond the pond	Finlands svenska scouter rf	Mentorointiohjelma
Bothnia Integration	Vaasan TE-toimisto	Työllistymistoimenpiteet
Bra början i Borgå	Porvoon kaupunki	Hyvien käytäntöjen kehittäminen
Bra start i Österbotten	Pohjanmaan liitto	Hyvien käytäntöjen kehittäminen
Bridge	Luckan, Helsinki	Info- ja ohjauspiste maahanmuuttajille
Bron	Mustasaaren aikuisopisto	Kohtaamispaikka
DiF/huvudstadsregionen	Työväenopisto Helsingfors arbis, Luckan	Ruotsinkielisten kotouttamispolkujen kehittäminen
DiF/K5	Työväenopistot Etelä-Pohjanmaalla	Koulutustoimenpiteet
DiF/Raseborg	Raaseporin maahanmuuttajatoimisto	Työllistymistoimenpiteet
Flex-in	Työväenopisto, Maarianhamina	Koulutustoimenpiteet
FIKA	Luckan, Helsinki	Mentorointiohjelma
Från invandrare till kommuninvånare	THL, Vaasa	Työllistymistoimenpiteet
GIÖB	Närpiön kunta/Södra Österbottens folkhögskola	Jatkokoulutus työntekijöille, tiedon lisääminen
Innovativ Integration	Musiikkikahvila After Eight, Pietarsaari	Kohtaamispaikka
Integration.ax	Työväenopisto, Maarianhamina	Koulutustoimenpiteet
Integration genom idrott och motion	Pietarsaaren kaupunki	Liikuntatoiminnan tukeminen kotoutumisessa
Integrera mera	Svenska Österbottens förbund för utbildning/YA	Työllistymistoimenpiteet
Integrera på svenska	Folkhälsan Utbildning/Norrvala	Koulutustoimenpiteet
Kulturell mångfald i Jakobstad	Pietarsaaren kulttuuritoimisto	Kohtaamispaikka
Lande-Bo	Aktion Österbotten	Kotoutumistoimenpiteet maaseudulla
ME	Raaseporin maahanmuuttajatoimisto	Naisten osallistuminen
Medvind	TE-toimistot (Pohjanmaa)	Työllistymistoimenpiteet
Mångkulturell folkhälsa	Folkhälsan	Järjestön sisäisen tiedon lisääminen, toiminnan kehittäminen
Next Step	Raaseporin maahanmuuttajatoimisto	Opinto- ja työllistymistoimenpiteet

Hanke	Taho	Toiminta
Proto	Raaseporin maahanmuuttaja-toimisto	Tukea maahanmuuttajien omiin hankkeisiin
REJA	Mellersta Österbottens yrkes-högskola	Työllistymistoimenpiteet
SFX svenska	Työväenopisto Helsingfors arbis	Koulutustoimenpiteet
SHAISYD	Närpiön kunta/Södra Österbot-tens folkhögskola	Kotouttamistoimien koordinoi-ti, työllistymistoimet
SOLID VOICE	Vaasan kaupunki, THL, Vaasan yliopisto ym	Maahanmuuttajien neuvosto
SOLID YOUTH	Vaasan kaupunki, THL, Vaasan yliopisto ym	Maahanmuuttajanuorten kotout-tamispalvelujen kehittäminen
Spelkafé Svenska	Centria-ammattikorkeakoulu	Koulutustoimenpiteet
Stig in!	CLL/Åbo Akademi, Soc&Kom, Folkhälsan ab	Jatkokoulutus työntekijöille, tiedon lisääminen

Tarkastelun pohjalta voi sanoa, että suurin osa hankkeista on keskittynyt työllistymistä tukevien mallien kehittämiseen. Ruotsinkieliset paikkakunnat ovat hyvin erilaisia sekä työmarkkinoiltaan että kielellisesti, ja tämä heijastuu myös hankkeissa. Pohjanmaalta on hankkeiden puitteissa järjestetty rekrytointimatkoja esimerkiksi Puolaan ja Kosovoon, kun paikallinen työvoima ei ole riittänyt kysyntään. Närpiössä ja muilla paikkakunnilla ruotsi on ollut miltei itsestään selvä kotoutumiskieli, kun taas pääkaupunkiseudulla ruotsinkielisiä kotoutumispolkuja on kehitetty hankkeiden avulla. Sekä Itä- että Länsi-Uusimaan alueet ovat vahvasti kaksikielisiä, mikä on otettu huomioon hankkeissa, ja työntekijät hankkeissa ja kotoutumiskentällä ovat esittäneet toivomuksia, että se otettaisiin huomioon myös viranomaistasolla ja kotoutumislaisissa. Toisaalta tavoitteiden ja kohderyhmän painottuminen työllistymiseen ja työkykyisiin jättää esimerkiksi kotiäidit, lapset ja nuoret, vanhat sekä työkyvyttömät epähuomioon.

Raportissa hyviä käytäntöjä analysoidaan osittain kotoutumistutkimuksen pohjalta, ja myös suurelta osin Työ- ja elinkeinoministeriön osaamiskeskuksen asettamien hyvien käytäntöjen avulla. Osaamiskeskus määrittelee hyvän käytännön kuusi määritelmää: se on tavoitteellista, asiakaslähtöistä, tilanteeseen sopivaa, vaikuttavaa, mallinnettavaa ja yleistettävää. Raportin neljännessä jaksossa katsotaan hankkeita näiden määritelmien pohjalta.

Hyviin käytäntöihin voi laskea esimerkiksi hankkeiden puitteissa tehdyt kartoitukset, joiden avulla on saatu selvää sekä maahanmuuttajien, työnantajien että viranomaisten tarpeista. Työpaikalla annettu ohjaus ja neuvonta sekä kielikurssit työn ohella on todettu onnistuneiksi käytännöiksi. Kielenopetukseen on haettu lisää joustavuutta ja innovaatioita esimerkiksi internetkurssien

muodossa, ja monessa hankkeessa todetaan, että työharjoittelu on keskeinen osa opintoja. Kotoutumista edistävien mallien kehittämisessä on pyritty siihen, että eri tahojen vahvuuksia yhdistetään. Hankkeiden avulla luodaan myös kohtaamispaikkoja, mutta tällaisia hankkeita on huomattavasti vähemmän kuin työllisyyteen ja opintoihin kohdistettuja hankkeita.

Yleisesti voisi sanoa, että ruotsinkielisissä hankkeissa kotoutumisen kaksisuuntaisuus otetaan suhteellisen hyvin huomioon. Hankkeet pyrkivät lisäämään sekä maahanmuuttajien että heidän parissa työskentelevien tietoa ja taitoja. Maahanmuuttajat nähdään myös voimavarana useassa käynnissä olevassa hankkeessa, jossa heidät palkataan toimimaan kulttuuritulkkina tai henkilökunnan kouluttajana. Samalla olisi toivottavaa, että heidän tietonsa ja taitonsa otettaisiin huomioon myös muissa kuin maahanmuuttoon liittyvissä kysymyksissä. Hankkeet painottuvat hyvin pitkälti työllistymistoimenpiteisiin, ja olisi toivottavaa, että hankkeet tulevaisuudessa huomioisivat myös muut elämänalueet ja yksilön kokonaistilanteen. Lapset ja nuoret eivät nyt näy hankkeiden kohderyhmissä juuri lainkaan. Tämän lisäksi yhteiskunnan ilmapiiriin ja asenteisiin kohdistuvia hankkeita ei ruotsinkielisellä puolella vielä ole ollut.

Linda Bäckman

Integration i projektform - en kartläggning av integrationsprojekt i Svenskfinland

På många håll i Svenskfinland har man under årtionden engagerat sig för att främja invandrares integration i samhället. Olika slags projekt har genomförts av både myndigheter och tredje sektorns aktörer. I denna rapport sammanställs information om avslutade och pågående projekt till en första kartläggning av integrationsprojekt i Svenskfinland. Rapporten omfattar ett trettiotal projekt, samt intervjuer med nyckelpersoner i de olika regionerna för en bredare syn på integration som fenomen och på de insatser som gjorts på svenskt håll. Projektverksamheten har till stor del fokuserat på sysselsättnings- och utbildningsåtgärder, och i rapporten behandlas god praxis som identifierats i projekten. Samtidigt utgör kartläggningen en lägesrapport av vad som gjorts hittills och vilka områden framtida insatser kunde riktas till.

**MIGRATIONS-
INSTITUTET**

**PUBLIKATIONER 20
JULKAISUJA 20**

ISBN 978-952-7167-47-2 (tryckt/painettu)

ISBN 978-952-7167-48-9 (eBook)

ISSN 2343-3507 (tryckt/painettu)

ISSN 2343-3515 (eBook)

www.migrationinstitute.fi